

ISSN: 2672-9490 (print)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

ISSN: 2672-9490 (online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติในวงกว้าง โดยรับพิจารณาบทความทั้งในรูปแบบภาษาไทยยังมุ่งหมายที่จะเป็นเวทีในการนำเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสาขาต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สังคมสงเคราะห์ การศึกษา กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ภาษา และวรรณคดี เป็นต้น

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิจัยวิชาการ

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิต
พระราชปรีดีทิพย์, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรรณเมธากรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

1. ดร.ประเวศน์ มหารัตน์สกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชชกร แสงทองดี โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	หน่วยงานภายนอก	
พระเอกจิตต์ อธิปญโญ	รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสินนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาจารย์ ดร.ภราดร แก้วบุตรดี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์ภาวินี บุญจันดา	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นายดิเรก ดั่งลอย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
นายจักรี บัวยา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
	ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
	พระมหาสุเมธ สมานโต (ทวีกุล)	วัดเขารูปช้าง จังหวัดพิจิตร
	นายจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา	บริษัท เอเซีย คอนเนคท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด
เลขานุการ นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ศิลปกรรม นายภวิศ ตรีรัตน์เมธี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

สำนักงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 999 หมู่ 6
ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 091-0247439
E-mail: journal.jra@gmail.com, <http://www.journaljra.com/>,
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jra>

จัดพิมพ์โดย ร้านอาวัน 867/9 ม.9 ต.นครสวรรค์คต อ.เมืองนครสวรรค์ จ.นครสวรรค์ 60000 โทร. 056-331150
E-mail: copy5@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิจัยวิชาการ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาสมบุญ ฐตฺถกโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระราชวัชรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระครูนิวาสิตขันธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระศรีสมโพธิ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษ ภูริปญโญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ศาสตราจารย์ ดร.จันทก์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรเสริฐฤทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิจฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พุ่มทุเรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญาณัฐโสภา อบสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรณัตร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิธรรม สำเนียง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตฺตเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. รองศาสตราจารย์ ดร.กุลลาป รัตนสังธรรม	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ ลีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษิต์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วสินนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุ์เวช	นักวิชาการอิสระ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธิ์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี วิทยพันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา อุ่นเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เนติรัฐ วีระนาคินทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันตะเทียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญชัย บุญหนัก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัฒน์ คัมภีร์ภาพพัฒน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ ไสภณธรรมภาณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ทัชชกร แสงทองดี	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
28. อาจารย์ ดร.พิสิษฐ์ จอมบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร วรรณสถิตย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
30. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ สุขสถิตย์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
31. ดร.กฤษณะ ดาราเรือง	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
32. สิบเอก ดร.เศรษฐวัสส์ พรหมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
33. ดร.จากรวรรณ พลอยดวงรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
34. ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
35. อาจารย์อรอนงค์ สรรเสริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
36. ดร.จินตนาภา ไสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
37. ดร.อัคนันท์ อริยศรีพงษ์	นักวิชาการอิสระ
38. ดร.ชนิกา แสงทองดี	นักวิชาการอิสระ

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ

1. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรียพงศ์ โพธิ์ทองสุนันท์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

บรรณาธิการ

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับนี้เป็นปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือก กลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์ และคุณภาพมากที่สุด เพื่อตีพิมพ์ และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัย บทความวิจัยอันประกอบด้วย บทความวิจัย 7 บท และบทความวิชาการ 5 บท ดังนี้

พระมหาชุติภค อภินนโท (แหมทอง), รัตติยา เหนืออำนาจ บทความวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในการที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันที่มีคะแนนในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันตามลำดับ

2. แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม นอกจากจะประกอบด้วย 7 มิติสำคัญข้างต้นแล้วยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนพิธี และความเป็นพุทธบริษัท 4 ที่สะท้อนผ่านการบริหารจัดการเรื่องระบบและโครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร การแสวงหาความร่วมมือ การมีส่วนร่วมหรือทีมงาน การเสริมสร้างแรงจูงใจ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชน

3. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน จะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อริยมรรค สังกหัตถุธรรม สาราณียธรรม ทุติยาปาปณิกธรรม สัปป-ริสธรรม อัปรีหานิยธรรม อิทธิบาทธรรม พรหมวิหารธรรม คารวะธรรม กัลยาณมิตรธรรม และหลักธรรมอื่น ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเกิดความราบรื่นและยั่งยืนต่อไป

จิตาภา วิเชียรบุญญานนท์, เสมียน สีลาวัตร บทความวิจัยเรื่อง “พุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย” พบว่า

1. สภาพปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า มาจากสาเหตุทางจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ มาจากสาเหตุด้านสังคม ($\bar{X} = 3.85$) และมาจากสาเหตุทางร่างกาย ($\bar{X} = 3.81$)

2. ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตผู้ประสบอุทกภัยนั้น ด้วยความที่ชุมชนเป็นสังคมเอื้ออาทร มีถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนเหมือนกับญาติพี่น้องที่หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ โดยการลงไปพบปะ เยี่ยมเยียน และให้กำลังใจแก่กันและกัน ซึ่งจะมีส่วนทำให้ผู้มีปัญหาสุขภาพจิตจากปัญหาอุทกภัยคืนกลับสู่สภาวะที่ปกติ

3. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย จะเริ่มที่ตนเองโดยใช้สติเป็นตัวกำหนดรู้และใช้หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ขณะเดียวกันก็จะต้องมีผู้มีความเป็นกัลยาณมิตรมาสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งที่เป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อให้ลดอาการเหงา การคิดมาก และอาการซึมเศร้า เป็นต้น

บำรุง สุขพรรณ บทความวิจัยเรื่อง “แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน” พบว่า

1) สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรหนึ่งที่แยกมาจากสหกรณ์ ซึ่งถือกำเนิดเกิดทางโลกตะวันตกประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 และสหกรณ์ในไทยเกิดขึ้นปลายสมัยรัชการที่ 5 โดยมีแนวคิดคือการแก้ไขปัญหาความยากจน การเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม มีหลักการ 7 ได้แก่ (1) การรับสมาชิก (2) ความเสมอภาคกัน (3) การมีส่วนร่วม (4) การมีเสรีภาพ (5) การให้การศึกษาอบรม และสารสนเทศ (6) ความร่วมมือ (7) หลักการเพื่อสังคม และสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 10 แห่ง มีการสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์หรือการประชาสัมพันธ์เพื่อนำให้สมาชิกหรือ

คนทั่วไปสามารถทำได้ โดยหัวใจสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่คือการฝาก การถอน การกู้เงิน และกิจกรรมด้านอื่น ๆ แต่ยังไม่สามารถสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) หลักธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 คือ (1) เมตตา ความรักความปรารถนาดีมีไมตรีต่อกัน (2) กรุณา ความสงสารช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (3) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข และ (4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลางมองตามความเป็นจริง และหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนถึงความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา (2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน (3) อัตถจริยา ทำประโยชน์ (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าไปสมานให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ได้แก่ (1) ผู้ส่งสาร (2) สารหรือเนื้อหาข้อมูล (3) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ และ (4) ผู้รับสาร โดยต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้ส่งสารที่ดี สารก็ต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ รหัส เนื้อหา และการจัดเรียบเรียงลำดับสาร

3) แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน คือการนำเอาหลักพรหมวิหาร 4 หัวใจที่ช่วยสื่อสารในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 หลักยึดเหนี่ยวใจคน ที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ 10 แห่ง สื่อสารในรูปแบบสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์แล้วได้ใจของสมาชิกหรือคนทั่วไปอย่างเหนียวแน่น และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันมีคุณลักษณะ 3 พร้อม ๆ กัน คือ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ช่วยทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์สื่อสารสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา จนกระทั่งกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้โดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในที่สุด

นริศรา พลอยเพชร บทความวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า

1. เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมากที่สุด คือ บุหรี่ จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 90.4 รองลงมา คือ สุรา จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 กัญชา จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ยาบ้า จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ไอซ์ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 34.7 ใบกระท่อม จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 สารระเหย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 สีน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 โปร จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 สารผสมน้ำต้มใบกระท่อม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 ยากล่อมประสาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ผีน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ยาอี/ยาเลิฟ และยาเค/เคตามีน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 โคเคน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และน้อยที่สุด คือ เฮโรอีน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

2. ระดับปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) ในขณะที่ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$)

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจัดกิจกรรม ($\bar{X}=3.83$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชน ($\bar{X}=3.80$) ด้านการบูรณาการงานภาครัฐ ($\bar{X}=3.79$) ด้านการป้องกันการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซ้ำ ($\bar{X}=3.75$) ด้านการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกัน ($\bar{X}=3.72$) และด้านมาตรการทางกฎหมายและการปราบปราม ($\bar{X}=3.66$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบำบัดรักษา ($\bar{X}=3.44$)

4. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการค้นหาสาเหตุ แนวทาง และวิธีการแก้ไขปัญหา และหลักไตรสิกขาในการนำมาพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม โดยพัฒนาทางด้านพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา (ศีล) พัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี (สมาธิ) และพัฒนาทัศนคติ มุมมอง และความมี

เหตุผล (ปัญญา) ซึ่งจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น

ตวิชา คัมเพื่อง บทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” พบว่า

1. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านความน่ารัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านความอดทนต่อถ้อยคำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.62)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ น้าเคารพ และไม่ชักนำ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .724$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความน้าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีค่าไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย

กิตตินันท์ ขวัญเมือง บทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” พบว่า

1. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 2 ด้านยุติธรรม ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านที่ 6 ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.69)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สวนสุนันทา พบว่า เมื่อจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลตาม เพศ ภูมิสำเนา ระดับผลการศึกษา พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลตาม อายุ และ ระดับชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระสาธิต สุตเทศ บทความวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.62) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามหลักอปปรานิชธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D.=0.58) และการจัดการท่องเที่ยว 5A's ในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.58)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักอปปรานิชธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่ออำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Pearson Correlation (r) =0.74**)

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่ออำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนควรมีส่วนร่วมสร้างแลนด์มาร์คในจุดท่องเที่ยวพัฒนาประเพณีวัฒนธรรมให้เด่นชัด รักษาความสะอาด และอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ 2) ด้านการเข้าถึง ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำแผนที่เส้นทาง ประชาสัมพันธ์ ดูแลระบบสาธารณูปโภค ระบบอินเทอร์เน็ต และการปรับปรุงทัศนียภาพ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดตั้งแหล่งให้ข้อมูลข่าวสาร ทำป้ายบอกเส้นทาง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างทางลาด และห้องน้ำคนพิการ และจัดตั้งร้านขายของฝาก 4) ด้านที่พัก ชุมชนควรมีส่วนร่วมรักษาสีสิ่งแวดล้อมสร้างโฮมสเตย์แบบครัวเรือน รักษาถิ่นโอวิตชีวิตความเป็นชนบท ดูแลความสะอาดในที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกิจกรรม ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดประชุมปรึกษากันมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีการสร้างความสามัคคี มีการประเมิณผล และมีการจัดกิจกรรม ในขณะที่การนำหลักอปปรานิชธรรม 7 มาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่น และทำให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวชมมากยิ่งขึ้น

พระมหาภาธร อาภาธโร, พลวัฒน์ สีทา บทความวิชาการเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการเป็นการกล่าวถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน

พระครูสิริภุริณิทัศน์ (ภุริณัฐ ดิษสวรรณ) บทความวิชาการเรื่อง “พุทธธรรมนำจิตใจผู้สูงวัยมีสุข” พบว่า การเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และสาธารณสุข จึงทำให้มนุษย์มีอายุยืนมากขึ้น องค์การอนามัยโลกได้กำหนดตกลงไว้ที่เกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเข้าสู่ผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้กำลังประสบปัญหาหลายด้าน ตั้งแต่ด้านสุขภาพ การต้องพลัดพรากเมื่อสามีหรือภรรยาตายจากกัน และต้องต่อสู้กับความเหงาและสภาพการอยู่คนเดียว ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุเกิดจากด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และการอยู่ร่วมกัน และด้านเศรษฐกิจและรายได้ นอกจากนี้การที่ผู้สูงอายุจะดำเนินชีวิตร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวและอยู่กับสังคมอย่างมีความสุขทางใจได้นั้น ต้องให้ผู้สูงอายุรู้จักปรับตัวในการเตรียมความพร้อม จากประเด็นปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาประการหนึ่งคือ การนำหลักพุทธธรรมอันได้แก่หลักคำสอนหรือแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะหลักการดำเนินชีวิตในทาง พระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยของบุคคล หลักพุทธธรรมจะส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยตนเอง ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนให้รู้จักในเงื่อนไข เหตุปัจจัยและวิธีการซึ่งมีขั้นตอนครบถ้วน หลักพุทธธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในสังคมที่เป็นกัลยาณมิตร นำหลักสัปปายะทั้ง 7 มาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การครองตนในครอบครัวและสังคมของผู้สูงอายุดำเนินไปอย่างราบรื่นและอยู่กับสังคมอย่างมีความสุข

พัชรกมล เจริญขำ บทความวิชาการเรื่อง “ปัญหาขอบเขตการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า: กรณีศึกษาเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง” พบว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่ได้ครอบคลุมถึงเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง ทั้งการให้ความคุ้มครอง “เครื่องหมาย” ตามกฎหมายอื่นก็ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ผู้เขียนจึงเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามอบเขตการให้ความคุ้มครอง โดยบัญญัติเพิ่มเติมนิยามคำว่า “เครื่องหมาย” ในมาตรา 4 และบัญญัติลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าให้เหมาะสมกับ

กรณีเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง เพื่อเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับธุรกิจการค้าที่ก้าวหน้าตลอดเวลา สร้างความมั่นใจให้เจ้าของเครื่องหมายการค้า รวมถึงผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าได้ว่า มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้า และสามารถฟ้องผู้กระทำความผิดเครื่องหมายการค้าได้ในประเทศไทย

อัญธิษฐา อักษรศรี บทความวิชาการเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรม” พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกัน อย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อตอบสนองประชาชนในประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมือง ระบอบการเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตยประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แต่ถ้าการปกครองแบบเผด็จการ ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ และจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วม โดยการปลุกเร้า กระดมเพื่อสนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองถือเป็นบริบทที่สำคัญยิ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการสะท้อนอำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องมีหลักธรรมทศพิธราชธรรมในการบริหารการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการใช้หลักธรรมเพื่อลดความขัดแย้งเพื่อเพิ่มความสงบและความสามัคคี

มนตรี พรหมวัน บทความวิชาการเรื่อง “แรงงานต่างด้าวกับการพัฒนาประเทศไทย” พบว่า การจัดการแรงงานต่างด้าวและผลกระทบต่อไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐาน เช่น การเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร การประมงและการก่อสร้าง งานดังกล่าวแรงงานไทยไม่นิยมทำเพราะเป็นงานที่สกปรก เต็มไปด้วยฝุ่นและอันตราย รวมทั้งปริมาณแรงงานคนไทยมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าว การนำเข้าแรงงานต่างด้าวไม่เพียงแต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้นยังมีผลกระทบต่อประเทศที่เป็นปัญหาทางสังคม ระบบสาธารณสุข การเมืองระหว่างประเทศ งบประมาณและเศรษฐกิจมหภาคไทยมีมาตรการจัดการแรงงานที่มีทะเบียนคุมและควบคุมตรวจสอบตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นไม่เพียงพอควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะจัดการแบบสร้างสรรค์ คือการให้การศึกษา ส่งเสริมภาคเอกชนพัฒนาแรงงานต่างด้าวให้

เป็นแรงงานกึ่งฝีมือเพื่อเพิ่มผลิตภาพของกิจการเอกชนเอง รวมทั้งเพื่อรองรับกิจการของเอกชนที่ไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกัลป์)

บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ก
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข-ง
บทบรรณาธิการ	จ-ฐ
บทความวิจัย:	
การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อ เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน	
: พระมหาสุติภัก อภินนโท (แหมทอง), รัตติยา เหนืออำนาจ	1
พุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย	
: จิตภา วิเชียรบุญญานนท์, เสมียน สีลาวัตร	19
แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วย หลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน	
: บำรุง สุขพรรณ	35
พุทธบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์	
: นริศรา พลอยเพชร	53
คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐ ประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา	
: ตวิษา คุ่มเฟื่อง	71
คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	
: กิตตินันท์ ขวัญเมือง	85

บทความวิจัย:

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมือง
พิจิตร จังหวัดพิจิตร

: พระสาธิต สุดเทศ

99

บทความวิชาการ:

การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ

: พระมหาภาธร อาภาธโร, พลวัฒน์ สีทา

113

พุทธธรรมนำจิตใจผู้สูงวัยมีสุข

: พระครูสิริภุญญิทัสน์ (ภุญญัฐ ดิษสวรค์)

129

ปัญหาขอบเขตการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า : กรณีศึกษาเครื่องหมาย
ลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง

: พัชรกมล เจริญขำ

145

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้หลักกรรมทศพิธราชธรรม

: อัญธิษฐา อักษรศรี

161

แรงงานต่างด้าวกับการพัฒนาประเทศไทย

: มนตรี พรหมวัน

179

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ

195

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร
วิจัยวิชาการ

196

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ

212

ใบสมัครสมาชิก

213

การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for
reinforce cultural relationship with ASEAN community

พระมหาชุตีภัก อภินันโท¹ และรัตติยา เหนืออำนาจ²

Phramaha Chutupak Aphinandho and Rattiya Nuaamnat

Received: April 2, 2019

Revised: September 16, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม 2. สร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3. พัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร การศึกษาในเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม จากพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และการวิจัยคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ใน

¹ ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Director of Research Planning and Promotion, Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ผู้ช่วยนักวิจัย, Research Assistant

Corresponding author, e-mail: Chutipak_1@hotmail.co.th, Tel. 082-5623545

ระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันที่มีคะแนนในอันดับสูงสุด รองลงมา คือด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันตามลำดับ

2. แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม นอกจากจะประกอบด้วย 7 มิติสำคัญข้างต้นแล้วยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนพิธี และความเป็นพุทธบริษัท 4 ที่สะท้อนผ่านการบริหารจัดการเรื่องระบบและโครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร การแสวงหาความร่วมมือ การมีส่วนร่วมหรือทีมงาน การเสริมสร้างแรงจูงใจ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชน

3. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน จะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อริยมรรค สังกหวัตถุธรรม สารณียธรรม ทศพิธราชธรรม สัมปยุตตธรรม อภิธานียธรรม อิทธิบาทธรรม พรหมวิหารธรรม การละธรรม กัลยาณมิตรธรรม และหลักธรรมอื่นๆ เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเกิดความราบรื่นและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการเครือข่าย, เครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ, องค์กรคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community is a study to: 1) to study the management of cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha 2) to create a Buddhist cultural network management model of Nakhon Phanom provincial sangha and 3) to develop a Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community. Use the mixed method research, studying documentary research, quantitative research by collecting data using questionnaires from sangha administrators in Nakhon Phanom Province and qualitative research by in-depth interviews from key informants.

Findings were as follow:

1. The level of opinions of sangha administrators on cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha in Nakhon Phanom province, Overall, it was found to be at a high level, when considering each side was found, Complementary Relationship, Interaction, Interdependence, Common Vision, Mutual Interests/Benefits, All Stakeholders Participation and Common Perception.

2. Buddhist cultural network management model of Nakhon Phanom provincial sangha in 7 important dimensions mentioned above, there is still local wisdom, norm - folkways, culture, traditions, ordinances and Buddhist that are reflected through the management of systems and organizational structures, strategic plan or corporate strategy, cooperation, motivation organization, learning organization and community technology transfer center

3. Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community. Must be applied to the principles of Buddhism of the sacred Buddha image, magga: the noble eightfold path, bases of sympathy, Sangahavatthu: bases of social solidarity, Sàranīyadhamma: states of conciliation, Pāṇikadhamma: qualities of a successful administrators, Sappurisa-dhamma: virtues of a gentleman, Aparihāniyadhamma: conditions of welfare, Iddhipāda: path of accomplishment, Brahmavihāra: sublime states of mind, Gāravatā: respect, Kalyāṇamitta-dhamma: qualities of a good friend and other principles to ensure smooth and sustainable cultural network management.

Key Word: Network management, Buddhist cultural network, Sangha organizations.

1. บทนำ

จังหวัดนครพนมมีประชากรเป็นคนไทยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชน ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึงทางใจมาตั้งแต่อดีต ในพื้นที่จังหวัดนครพนม “วัด” ยังมีความเป็นศูนย์กลางในทางพระพุทธศาสนาของชุมชนและประชาชน และเกิดการเชื่อมต่อเป็นไปในลักษณะของเครือข่ายที่มีพัฒนาการมาจากชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อมามีการอบรมนักรธรรม อบรมบาลี จนกลายเป็นสำนัก

เรียน ในขณะที่วัดยังเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม ศาสนพิธี รวมถึงเป็นที่สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ จนเป็นลักษณะเป็นไปตามอิทธิพลสองคลองสืบทอดที่มักจะใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกันยังใช้วัดและพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงไปยังชุมชนข้างเคียง เป็นต้นว่า เสร็จงานบุญหมู่บ้านนี้ทั้งพระภิกษุ สามเณร และผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านนี้ก็จะไปช่วยกันจัดงานบุญประเพณีของหมู่บ้านนั้น ซึ่งถือเป็นวิถีทางวัฒนธรรมที่มีการเชื่อมโยงกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเกื้อกูล สนับสนุนและช่วยเหลือกันและกัน เมื่อวัดพระภิกษุ สามเณร มีความใกล้ชิดกันในลักษณะของสังฆะหรือสังคมสงฆ์ เหล่าบรรดาผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงปราชญ์ชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่นในแต่ละชุมชน แต่ละหมู่บ้าน ก็จะมี ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เมื่อผู้ใหญ่มองมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันบรรดาลูกหลานก็จะผูกพันรักใคร่เป็นกลมเกลียวกันตามไปด้วย

การทำงานร่วมในลักษณะภาคีเครือข่ายข้างต้น หลายหมู่บ้านหลายชุมชนได้สนับสนุนช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ ถือเป็นความร่วมมือร่วมใจ จนเกิดความรู้สึกผูกพัน เชื่อถือเชื่อใจกันและกันจนเกิดพลัง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, 2527, หน้า34) และเป็นเรื่องที่บุคคล กลุ่มคน ประชาชนหรือองค์กรได้ร่วมพิจารณาเพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนผ่านศาสนพิธี รวมถึงเป็นที่สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา โดยร่วมกันวางแผน ปฏิบัติงาน ประเมินผลและร่วมกันรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ (อนงค์ เหล่าธรรมทัศน์, 2557, หน้า 34) เป็นการเปิดโอกาสให้วัด บ้าน โรงเรียนหรือราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เพื่อการสืบสานและสืบทอด (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2546, หน้า 25) ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข หากได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน ก็พร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมและเครือข่ายของชุมชน (นงเยาว์ หลีพันธ์, 2547, หน้า 10) ในทางวิชาการการก่อเกิดของเครือข่ายนั้นเริ่มที่บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรือ อีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะ สามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ หรือกลุ่มเครือข่ายทางชนชาติพันธุ์ หากมองในมิติขององค์ประกอบสำคัญของการก่อเกิดความเป็นเครือข่าวนั้น หากมองในเชิงโครงสร้าง ที่เชื่อมโยงต่อกันด้วยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือในมิติอื่น ก็จะพบว่ามีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงต่อกันในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้นว่า มีการเชื่อมโยงกันทาง

ความคิด (Cognitive Structure) การเชื่อมโยงกันตามลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงกันในลักษณะของการแบ่งงานกันทำ (Division of works) (นฤมล นิราทร, 2543, หน้า 6) ขณะเดียวกัน นักวิชาการยังมองว่าองค์ประกอบของเครือข่ายนั้น น่าจะประกอบด้วย 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน หรือการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เป็นเครือข่าย 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันหรือการมองเห็นภาพของ จุดมุ่งหมายในทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายเดียวกัน 3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจ ร่วมกันที่จะได้ร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วนหรือสมาชิกเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่ง กันและกัน โดยเอาจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่าย 6) มีการพึ่งอิงร่วมกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีความจำเป็นต่อกัน และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนที่สามารถ ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้เป็นผู้รับได้ในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภาวะ แวดล้อมจากชุมชนชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท หรือมีความเป็นสังคมเมือง มากขึ้น ทำให้ผลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างที่คนในพื้นที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น ค่านิยม ของในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น การช่วยเหลือกันอย่่างดีในการทำนาจนก่อให้เกิดประเพณีลง แหก และเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจ ความสามัคคีได้เริ่มหดหายไป เนื่องจากเกิดการแข่งขันต่อสู้เพื่อ การอยู่รอดในสังคมที่มากขึ้น ผู้คนจึงมุ่งคำนึงถึงตนเองก่อนผู้อื่น ชุมชนและสังคมจึงเกิดการดูดซับ และเปลี่ยนรูปแบบจากความเป็นสังคมชนบทหลักกลายเป็นสังคมเมืองขึ้น ประกอบกับมีการ ไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคม เปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันยังเกิดแนวคิดใหม่ตามวัฒนธรรมตะวันตกที่ว่าทุกคนมีสิทธิเสมอภาค เท่าเทียมกัน ควรมีสิทธิมีเสียงในด้านต่าง ๆ เท่าเทียมโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นหนุ่มสาว จึงทำให้เกิด ปัญหาการละเลยไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม แต่หันไปมุ่งที่จะมีอิสระและ สิทธิในการตัดสินใจชีวิตของตนเอง จนเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยขึ้นในชุมชนและสังคม รวมทั้ง ปัญหาทางด้านศีลธรรม ระเบียบ แบบแผน ประเพณี ที่กลายเกิดความตึงเครียดในสังคมมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาข้างต้นหากมองถึงสถาบันทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดหรือ คณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ จะเข้ามามีส่วนสนับสนุนและเป็นฟันเฟืองสำคัญในการแก้ไขและดำรงไว้ซึ่ง ความดีงามในขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการอาศัยเครือข่ายที่มีพื้นฐานมาจากอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ คณะของชุมชนและสังคม ประกอบกับความเป็นสังคมสงฆ์ ที่อาจจะผนึกกันด้วยกฎหมายหรือแบบ แผนจารีตประเพณีกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องรองรับสถานภาพแห่งการอยู่ร่วมกันเป็น หมู่คณะ และการเชื่อมโยงกับสายสัมพันธ์กับคนส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งในวัฒนธรรมชาวพุทธ การ เป็นองค์การ คือ สงฆ์ หรือคณะสงฆ์ ประกอบกับการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายที่สำคัญที่เรียกว่า

พุทธบริษัท 4 จนกลายเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) และเป็นองค์การสังคม (Social Organization) ที่มีการขับเคลื่อนหรือดำเนินงานที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างกัน และเป็นไปตามปกติวิธีย่างสม่ำเสมอทั้งในระดับวัด ชุมชน จนไปถึงเครือข่ายหรือสังคมขนาดใหญ่ ที่อาจจะมีการจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบที่ใช้ตกลงร่วมกัน และจะเป็นหนทางหรือแนวทางที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการอนุรักษ์ รักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นไว้ การศึกษาการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ และการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมระดับชุมชน ท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นและสำคัญ ทั้งนี้เพราะจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปสู่การขยายผลในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

2.2 เพื่อสร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมในมิติของความเป็นทุนทางสังคม การสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ประชาคมอาเซียน เครือข่ายองค์กรสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยมุ่งศึกษาหาคำตอบเพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธที่จะมีส่วนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนใน 7 ด้าน คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์อาวาสวัดขึ้นไปในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม จำนวน 701 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามานะ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 255 ตัวอย่าง โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้แทนคณะสงฆ์ระดับอำเภอ

จังหวัด ผู้แทนสภาวัฒนธรรมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 15 รูป/คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยจะมีการเชื่อมโยงข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพไปจัดสร้างเป็นแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ทั้งนี้มีวิธีการศึกษาใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมในมิติของความเป็นทุนทางสังคม การสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎี การมีส่วนร่วม ประชาคมอาเซียน เครือข่ายองค์กรสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากพระสังฆาธิการผู้ปกครองตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสวัดขึ้นไปในเขตปกครองคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอธาตุพนม 3) อำเภอท่าอุเทน 4) อำเภอนาแก 5) อำเภอวังยาง 6) อำเภอศรีสงคราม 7) อำเภอบ้านแพง 8) อำเภอปลาปาก 9) อำเภอเรณูนคร 10) อำเภอนาหว้า 11) อำเภอโพนสวรรค์ และ 12) อำเภอนาทม

3. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้แทนคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และอำเภอ ผู้แทนสภาวัฒนธรรมระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล และภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาและทางวัฒนธรรม จำนวน 15 รูป/คน ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวคิด มุมมองทางการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพุทธ และนำไปสู่การวิเคราะห์แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ และรูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

5. ผลการวิจัย

5.1 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

จากการศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.86 มีพรรษาระหว่าง 16-20 พรรษา จำนวน 88 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.50 มีระดับการศึกษาสามัญในระดับ ปวส./ปริญญาตรี จำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.72 มีระดับการศึกษานักธรรมในระดับนักธรรมเอก จำนวน 111 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.33 และมีระดับการศึกษาบาลีในระดับเปรียญธรรม 1-3 จำนวน 112 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.92

สำหรับระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันที่มีคะแนนในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ตามลำดับ โดยมีรายละเอียด คือ

1. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน 2) มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมทำให้เกิดการรับรู้และเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และ 3) มีการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม

2. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการแสดงหรือขยายผลในเรื่องของงานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาถูกกำหนดในวิสัยทัศน์ 2) มีการกำหนดช่องทางในการเผยแพร่หรือเผยแพร่งานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และ 3) มีการขยายเครือข่ายประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาลงไปถึงชุมชนหมู่บ้าน

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระ

สังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อก่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 2) มีการสานต่อและพัฒนาเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และ 3) มีการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมก่อให้เกิดการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม

4. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) สร้างรับรู้ในการจัดการเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม 2) การร่วมตัดสินใจในการจัดการเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม และ 3) การร่วมขับเคลื่อนงานของเครือข่ายในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม

5. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการเผยแผ่หรือเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง 2) มีการปรับปรุงงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของเครือข่ายให้ได้คุณภาพสูงขึ้น และ 3) มีการแก้ไขปัญหาในระบบเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมร่วมกันก่อให้เกิดการเกื้อหนุนหรือการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

6. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการจัดการเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมให้เชื่อมโยงกัน 2) มีการช่วยเหลือในการดำเนินงานงานประเพณีหรือวัฒนธรรมระหว่างกันของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3) มีการสนับสนุนการจัดการเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมก่อให้เกิดการพึ่งพิงอิงอาศัยกัน

7. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม 2) มีการพัฒนาความรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3) มีการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเนื่องในงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย

5.2 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมใน 7 มิติ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และการรับรู้มุมมองร่วมกัน พบว่า

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ซึ่งเป็นเป็นเรื่องสำคัญนั้นและจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์จังหวัดนครพนมจะต้องสร้างทีมงานที่มีคุณภาพที่จะมาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมให้เกิดการรับรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยจะต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญเพื่อให้ทีมงานมีความเห็นที่ต้งอยู่บนมีสัมมาทิฐิใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาให้เกิดความมีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ มีข้อปฏิบัติต่าง ๆ มีจรรยาบรรณของความเป็นทีมงานที่ดีขององค์กร 2) ทีมงานจะต้องมีวิชาความรู้และคุณธรรม จริยธรรม มีความสำนึกผิดชอบชั่วดี คิดและทำก่อนที่จะพูด ยินยอมทำตามสิ่งที่ถูกต้องเสมอ มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และ 3) ปฏิบัติหน้าที่ยึดหลักข้อเท็จจริงให้เกิดความเท่าเทียม มีความสามัคคี และจะต้องมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ

2. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนนั้น พระสงฆ์ภาติกการผู้ปกครองในแต่ละระดับจะต้องดูความสามารถของบุคลากรในสังกัดของตน มีการถ่ายทอดคำสั่งให้ชัดเจนว่าสามารถที่จะทำงานที่มอบหมายให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จได้หรือไม่ อย่างไร เมื่อพระสงฆ์ภาติกการผู้ปกครองได้มอบหมายภาระงานมาให้ในการทำงานเป็นทีม หัวหน้าทีมจะต้องเป็นผู้ดูแลควบคุมจะต้องมีการมอบหมายงานต่อทีมที่ชัดเจนและสร้างข้อตกลงร่วมกันผลตอบแทนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นก็จะต้องมีความชอบธรรมในการจัดสรรปันส่วนให้ลงตัวระบบทีมจึงจะอยู่ต่อไปได้ เพราะถ้าเกิดว่าการทำงานสำเร็จไปแล้วมีผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมหรือไม่ลงตัวกัน การทำงานเป็นครั้งต่อไปทีมก็จะประสบปัญหา ดังนั้นการดูแลในเรื่องของการบริหารจัดการ การดูแลเพื่อนร่วมทีมจะต้องเป็นไปให้ถูกต้อง มีความชัดเจนในบริบทของผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และจะต้องไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอภิสิทธิ์ชนเหนือความถูกต้องชอบธรรม

3. ในการทำงานร่วมกันในรูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคน ทุกฝ่ายจะต้องมีความเมตตาต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สนับสนุนช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ มีเมตตาจริยธรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน มีเมตตาตามโนกรรมอันเป็นที่ตั้ง

แห่งจิตที่ปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เมื่อได้สิ่งของรางวัลหรือสิ่งใดมาโดยชอบธรรมถึงแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว มีการนำมาแบ่งปันเฉลี่ยช่วยเหลือเจือจานให้มี ใช้สอยร่วมกัน ที่สำคัญจะต้องมีหรือยึดมั่นในศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และที่สำคัญคือมีความคิดเห็นที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีสามัญญตาหรือการมีความเห็นชอบร่วมกันในการชวนชวนทำกิจธุระของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงและบรรลุยังวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยผ่านการฝึกฝนเพื่อเพิ่มความถนัด ทักษะ และความสามารถ และมีการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ รวมทั้งทัศนคติเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ไม่ว่าจะด้วยเทคโนโลยีเทคนิคการทำงาน สภาพแวดล้อม

4. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เจ้าคณะพระสังฆาธิการแต่ละรูป/ท่านต่างก็มีจุดเด่น จุดด้อย หรือมีหลักการหรือทักษะทางการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไป และไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าสิ่งไหนดีแค่ไหน อย่างไร ซึ่งต้องดูบริบทโดยรอบในแต่ละพื้นที่ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องพัฒนาหรือสร้างพระสังฆาธิการยุคใหม่ให้มีวิสัยทัศน์และความสามารถที่หลากหลาย และจะต้องพัฒนาหรือต้องทำอย่างเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว ทั้งนี้เพื่อจะเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานพระพุทธศาสนาและการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ในขณะเดียวกันก็มองว่าพระสังฆาธิการผู้ปกครองถือเป็นผู้บริหารที่มีใช้ปฏิบัติ ฉะนั้นเมื่อจะบริการกิจการงานใด ๆ ก็สมควรที่จะใช้ศิลปะที่เป็นทักษะสำคัญในการนำหรือภาวะผู้นำที่ตนพึงมีมาใช้ในการชักจูงให้ปฏิบัติทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และเจ้าอาวาสหรือผู้นำสงฆ์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุสามเณร มีศีลจริยวัตรที่งดงาม มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ ทำตนหรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลเป็นคุณเครื่องแห่งความดี มีจิตอุทิศตนบำเพ็ญพระพุทธศาสนา เห็นประโยชน์และความสำคัญของการบวช หมั่นสร้างศาสนทายาทอยู่เสมอ เป็นผู้ที่มีพหุสูติ มีความรู้เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต มีความรอบรู้และสามารถที่จะรับฟังผู้อื่นได้ดี เป็นผู้ที่มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะและมีจิตอาสา โดยมีใจเอื้อเฟื้อบริการ ทั้งนี้เพราะในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมนั้นมีความยากลำบาก ทั้งในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันกับคณะสงฆ์ ลำบากในการที่จะต้องเสาะแสวงหาความร่วมมือในลักษณะเชิงบูรณาการกับภาครัฐ เอกชน พุทธศาสนิกชน และประชาชน ซึ่งจะต้องอาศัยวิสัยทัศน์ จริยวัตรที่ดีงาม ความมานะพยายาม การมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยว แน่วแน่ จึงจะสามารถนำพาองค์กรคณะสงฆ์และพัฒนาในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมไปตลอดรอดฝั่ง

5. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันนั้น เมื่อเราทำงานร่วมกันกับคนหลายคน สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือการน้อมนำเอาหลักสารณียธรรมมาของพระพุทธองค์มาประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางการบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะหลักสารณียธรรมคือธรรมที่ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีที่เหล่าคนดีพึงปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือ 1) ความมีเมตตากายกรรมหรือการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) ความมีเมตตาวจีกรรมหรือการช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สอน แนะนำ ตักเตือนกันและกันด้วยความหวังดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) ความมีเมตตาภินิหารกรรมหรือการตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) ความมีสมาธิภาวนาหรือการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของ เล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว ให้นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยร่วมกัน 5) การรักษามัน ซึ่งสืลสามัญญตาเพื่อให้เกิดศัลลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนเพื่อร่วมงาน มีความประพฤติสุจริตตั้งตาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และ 6) การฝึกปฏิบัติและพัฒนาให้เกิดทวิญญูสามัญญตาหรือมีทวิญญูติงามเสมอกันกับเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความเห็นชอบ ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ล้นทุกข์ หรือจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป

6. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมนั้น คณะสงฆ์จังหวัด นครพนมพยายามที่จะขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและมุ่งมั่นพัฒนาให้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัด นครพนมยังได้สร้างแรงจูงใจ มีการจัดทำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้ทีมงานได้ เรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึง และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ขณะเดียวกันในส่วนของพระ สังฆาธิการผู้ปกครองยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้ทำการการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเพื่อการ พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนให้การจัดการเครือข่าย วัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน สังคมให้อยู่ร่วมกันสันติสุข บนฐานประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นการพัฒนาด้านในชุมชน สังคมให้มีส่วน สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามผ่านประสบการณ์ เคารพภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น และมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็ให้ออกาสและร่วมกันแก้ไข ให้ กำลังใจ ไม่ตอกย้ำไม่ซ้ำเติม และช่วยกันทุกภาคส่วนขององค์กรอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง รวมถึงมีการ ริเริ่มเพิ่มเติมการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมอยู่ตลอดเวลา

7. การพัฒนาค่านิยมร่วมหรือการรับรู้มุมมองร่วมกันในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมถือเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจที่ผลักดันหรือเป็นแรงขับให้บุคคลหรือเครือข่าย มีพฤติกรรมที่จะ

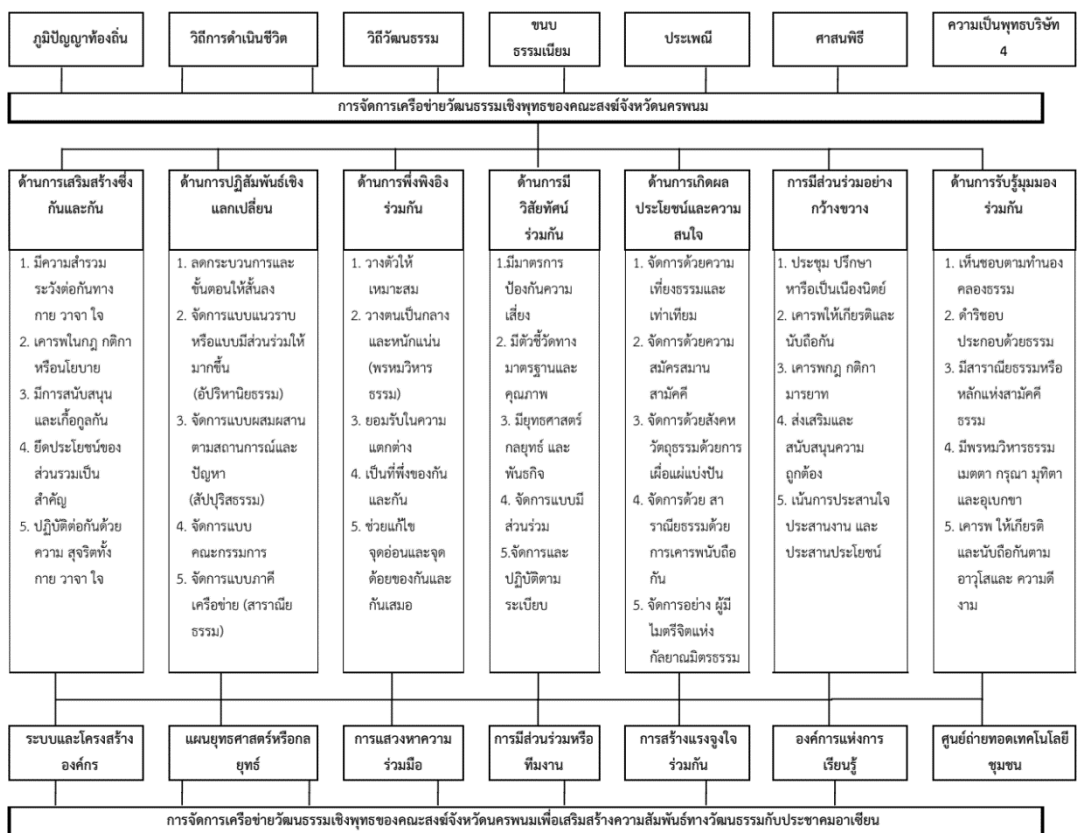
ตอบสนองต่อเป้าหมาย หรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่พึงปรารถนา การพัฒนาด้านแรงจูงใจ อัตมโนทัศน์ และอุปนิสัย จะเป็นตัวช่วยในการเพิ่มทักษะพฤติกรรม การกระทำและผลการปฏิบัติงานให้กับ การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจ อุปนิสัย มโนทัศน์ และความรู้ ถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานของบุคคลโดยเมื่อบุคคลแสดงเจตนาหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานตามค่านิยมร่วมของการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม เขาจะมีความมานะพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากขึ้น และสุดท้ายผลสำเร็จก็จะเกิดขึ้นกับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมโดยสะท้อนจากเกิดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือทีมงานนั้นเอง ค่านิยมร่วมในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงด้านความมุ่งมั่นความสำเร็จ เป็นสิ่งที่บุคลากรแสดงเจตนาที่จะขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จ เมื่อเกิดความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ก็จะมีการตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้มีความท้าทาย และก็จะพยายามรับผิดชอบโดยปฏิบัติงานให้เสร็จ พยายามทำงานให้สูงกว่าเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ รวมทั้งนำผลงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านคุณภาพหรือปริมาณซึ่งจะสะท้อนผลในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่สุด

กล่าวโดยสรุป แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัด นครพนมนั้น นอกจากจะประกอบไปด้วย 7 มิติสำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และการรับรู้มุมมองร่วมกันแล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นที่เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำไปสู่การเชื่อมโยง เป็นแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ยังประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสน พิธี และความเป็นพุทธบริษัท 4 ที่สะท้อนผ่านการขับเคลื่อนทางการบริหารจัดการเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบและโครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร การแสวงหาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ การมีส่วนร่วมกันในการดำเนินงานหรือขับเคลื่อนในลักษณะที่เป็นทีมเดียวกัน กลุ่มหรือหมู่คณะเดียวกัน มีการสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะของการเสริมสร้างแรงจูงใจของกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และริเริ่มเติมเต็มซึ่งกันและกันในลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การฝึกอบรมพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ และเกิดเครือข่ายที่กว้างขวางยิ่งขึ้นในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชนกระจายอยู่ทุกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิด

เครือข่ายที่เข้มแข็ง เกิดคุณค่า และเป็นต้นแบบที่จะนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่อื่นและประชาคมอาเซียนต่อไป

5.3 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงสำรวจและแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมที่จะส่งผลต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนในมิติต่าง ๆ จากการวิจัยสรุปได้เป็นแผนภาพองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” พบว่ามีความสอดคล้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม” (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร และคณะ, 2551, หน้า 26) ที่ค้นพบว่า เครือข่ายหลักในชุมชนได้แก่กลุ่มเครือข่ายวัดที่มีพระภิกษุเป็นแกนนำ และมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความเป็นกลุ่มและเครือข่าย มีหน้าที่แก้ปัญหาและ สร้างความสามัคคีแก่ชุมชน และมีความคล้ายคลึงกับการศึกษาวิจัย “รูปแบบเครือข่ายมหาวิทยาลัยในการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของการพัฒนาภูมิภาคสู่ประชาคมอาเซียน” (วรชัย วิภูอุปโคตร และคณะ, 2017, pp. 37-51) ที่พบรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดพลวัตพลังการขับเคลื่อนร่วมกัน (Dynamic of driven together) ที่มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ 4 ด้าน คือ การมีแรงจูงใจและเป้าหมาย ความไว้วางใจและมุ่งมั่น ระดับความสัมพันธ์ของเครือข่ายทรัพยากรและการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องและประสานกัน ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับประเด็นเรื่องของ “พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในประเทศไทยกับบทบาทของวัดในฐานะสื่อกลางในการฟื้นฟูวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น มุมมองจากการทบทวนประวัติศาสตร์และพัฒนาการของงานพิพิธภัณฑสถานไทย” (ต่อจรัส พงษ์สาลี, 2547, หน้า 63-64) ที่พบว่า บทบาทส่วนหนึ่งของวัดที่มีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัดแต่ละแห่งจะดำเนินงานตามรูปแบบและแนวทางที่ตนเองเห็นว่าเป็นประโยชน์กับท้องถิ่นของตนได้ และจะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดกระแสการหวงแหน การรักษาไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นของตน แต่ทั้งนี้การที่จะทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นคงไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของวัดหรือพระสงฆ์ตามลำพังแต่เพียงผู้เดียว หากแต่กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดความเข้าใจ ความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนที่เป็นสมาชิกของท้องถิ่น โดยบุคลากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ครู ผู้นำท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีนักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาจากภายนอก และหน่วยงานของรัฐ คอยเป็นปัจจัยเสริมในการดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ด้วย ในการศึกษาวิจัย “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” ยังค้นพบกลไกของการมีส่วนร่วมในเรื่องของศาสนพิธี งานประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นที่สะท้อนให้เห็นว่า “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย” (อุดม จุมพลหล้า และคณะ, 2550, หน้า 141-145) ส่วนใหญ่การปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงจะประกอบไปด้วยเรื่องของพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีด้านความเชื่อ และคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเป็นเรื่องหลัก และมี “การพัฒนาแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย” (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, 2557, หน้า 62-64) ผ่านระบบความเชื่อ

และค่านิยม และการรวมกลุ่มกันเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม การเรียนรู้วัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการสืบทอดวัฒนธรรมและการเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความรักความผูกพันในองค์กรคณะสงฆ์เพื่อก่อให้เกิดพลังแห่งการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง
2. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริม สนับสนุนการสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรคณะสงฆ์และภาคีเครือข่าย
3. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรคณะสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งในทุกชุมชนและสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรจะมีการส่งเสริมให้องค์กรคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างความรักความผูกพัน ความห่วงหาอาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูล ความร่วมแรงร่วมใจ และความเสมอภาคเท่าเทียม ให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันจะต้องหลีกเลี่ยงการรังเกียจเหยียดฉันท การแบ่งแยกแตกต่าง การแก่งแย่งแข่งขัน และการเอาวัดเอาเปรียบไม่ให้เกิดขึ้นด้วย
2. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรจะมีการส่งเสริม สนับสนุน ปลุกจิตสำนึก ให้ทุกคนทุกฝ่ายปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา พุดจาปราศรัยต่อกันด้วยความเมตตา คิดแต่เรื่องดีหรือเรื่องที่มีประโยชน์ต่อกัน ทั้งนี้จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกรูปตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรมและมีธรรมเสมอกัน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเห็นที่สอดคล้องต้องกันและเป็นความเห็นที่ชอบประกอบด้วยธรรม ถือเป็นการเสริมสร้างพลังแห่งการบริหารจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่ง

3. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกคนทุกฝ่ายควรใช้หลักการเจรจา โกล่เกลี่ย ประนีประนอม หรือดำเนินการให้เป็นไปตามหลักพุทธธรรมไม่ว่าจะเป็นหลักพรหมวิหารธรรม หลักสาราณียธรรม หลักอภัยทานิยธรรมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและสังคม

4. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กเยาวชน และประชาชนในชุมชนและสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน พัฒนาร่วมกันหรือแก้ไขในทุกปัญหาเพื่อส่วนรวมร่วมกันเพื่อจะได้ขยายผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนให้เกิดรูปธรรม

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเทคโนโลยีกับการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรม

2. ควรมีการศึกษการพัฒนาเครือข่ายการจัดการวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อรองรับการเข้าถึงของผู้คนในเขตประชาคมอาเซียนได้ง่ายขึ้น

3. ควรมีการศึกษการพัฒนาสู่องค์การแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นองค์กรภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมต้นแบบที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับต่าง ๆ ต่อไป

4. ควรมีการศึกษการพัฒนาภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมเชิงรุกที่เกิดจากความต้องการของภาคีเครือข่ายมากกว่าที่จะดำเนินการตามระบบและกลไกของระบบราชการ

5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาคีเครือข่ายในรูปแบบอื่นกับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานที่จะนำไปสู่การสร้างที่ยั่งยืนในอนาคต

บรรณานุกรม

คัซพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2017). “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านชากแง้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี”. *รายงานวิจัย. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. (10)1: 111-121.

- ต่อจรัส พงษ์สาลี. (2547). “พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในประเทศไทยกับบทบาทของวัดในฐานะสื่อกลางในการฟื้นฟูวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น มุมมองจากการทบทวนประวัติศาสตร์และพัฒนาการของงานพิพิธภัณฑสถานไทย”. *รายงานวิจัย*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร: องค์การมหาชน.
- นงเยาว์ หลีพันธ์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี*, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศ. (2527). *กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ. (2557). “การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย”. *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัสวดี นิตเกษตรสุนทร และคณะ. (2551). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม”. *รายงานวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2546). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วรชัย วิภูอุปโคตร และคณะ. (2017). “รูปแบบเครือข่ายมหาวิทยาลัยในการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของการพัฒนาภูมิภาคสู่ประชาคมอาเซียน”. *รายงานวิจัย, Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. (10)1: 37-51.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”. *วารสารนิเวศวิทยา*. ฉบับที่ 23: 34.
- อุดม จุมพลหล้า และคณะ. (2550). “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย”. *รายงานวิจัย*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: โรงเรียนเทคนิคภูพานบริหารธุรกิจ.

พุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย

Buddhist Psychology to Healing and Restoration of Flood Disaster

จิตาภา วิเชียรบุญยานนท์¹ และเสมียน สีลาวัตร²

Chidipha Vichainboonyanon and Samean Silawat

Received: June 8, 2019

Revised: August 14, 2019

Accepted: August 14, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย 2. วิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย และ 3. สังเคราะห์รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการศึกษาเอกสาร การวิจัยเชิงสำรวจจาก 294 ตัวอย่าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง 21 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า มาจากสาเหตุทางจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ มาจากสาเหตุด้านสังคม ($\bar{X} = 3.85$) และมาจากสาเหตุทางร่างกาย ($\bar{X} = 3.81$)

2. ในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตผู้ประสบอุทกภัยนั้น ด้วยความที่ชุมชนเป็นสังคมเอื้ออาทร มีถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนเหมือนกับญาติพี่น้องที่หวังดีต่อกันด้วยความ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus

² กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย; Department of Provincial Administration, Ministry of Interior
Corresponding author, e-mail: kctv056@hotmail.com, Tel.062-2924546

จริงใจ โดยการลงไปพบปะ เยี่ยมเยียน และให้กำลังใจแก่กันและกัน ซึ่งจะมีส่วนทำให้ผู้มีปัญหาสุขภาพจิต จากปัญหาอุทกภัยคืนกลับสู่สภาวะที่ปกติ

3. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย จะเริ่มที่ตนเองโดยใช้สติเป็นตัวกำหนดรู้และใช้หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ขณะเดียวกันก็ต้องมีผู้มีความเป็นกัลยาณมิตรมาสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งที่เป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อให้ลดอาการเหงา การคิดมาก และอาการซึมเศร้า เป็นต้น

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, การเยียวยาและฟื้นฟูสุขภาพจิต, ผู้ประสบอุทกภัย

Abstract

The objectives of Buddhist psychology to healing and restoration of flood disaster is a study to: 1. study the mental health problems of the people in the middle of the flooded areas, 2. analyze the guidelines for solving the mental health problems of people in the central areas that are flooded, 3. synthesize the application of Buddhist psychology for healing and rehabilitation of flood victims. This research uses the mixed methods research between quantitative research uses in survey research from 294 people. The qualitative research collected data from in-depth interviews from 21 key informants.

Findings were as follow:

1. The mental health problems of the people in the central area who suffer flooding in the overall picture are at a high level. When considering the aspect, found that comes from the mental cause ($\bar{X}=3.85$), with the highest mean ($\bar{X}=3.88$), followed by social causes ($\bar{X}=3.85$), and from physical causes ($\bar{X}=3.81$)

2. In solving mental health problems those suffering from floods with the community being a caring society has been broadcast from generation to generation. There is support to help community members like siblings who sincerely hope each other with sincerity. Will contribute to those who have mental health problems due to the flood disaster returned to normal conditions

3. Form of applying Buddhist psychology for healing and rehabilitation of flood victims will start on his own by using consciousness as a determinant, knowing and using Yonisomanasikan principles at the same time, there must be a person who is a friendly person to support and help, both as a person in the family, friends, to reduce loneliness, thinking and depression.

Keywords: Buddhist Psychology, Healing and Restoration of mental health, Flood Disaster.

บทนำ

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า “ความเจ็บป่วย” เป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยทั่วไปของความเจ็บป่วยเกิดจากปัญหาของความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เพราะความเจ็บป่วยก็เป็นกระบวนการทางธรรมชาติอย่างหนึ่งของทุกชีวิตที่ต้องดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติไม่อาจปฏิเสธได้ แม้แต่พระพุทธเจ้าผู้สิ้นกิเลสแล้วพระองค์ก็ทรงเจ็บป่วยทางกายและทรงระดับขั้นปริณิพพานเช่นกัน ดังพุทธภาษิตที่ตรัสถึงหลักสัจธรรมข้อนี้ว่า “เรามีความแก่เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้” (อง. ปญจก. (บาลี) 22/57/81) จากสัจธรรมความเป็นที่ทรงตรัสแสดงนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องเรียงลำดับแน่นอนเช่นนั้นเสมอไป สิ่งใดจะเกิดก่อนหรือหลังไม่มีใครรู้ล่วงหน้าได้และป่วยด้วยโรคอะไร แต่เมื่อบุคคลใดมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นแล้ว ย่อมต้องแสวงหาวิธีการรักษาตามกระบวนการบำบัดที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมนั้น ๆ จะพึงมีเพื่อให้พ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยนั้น แต่ความเจ็บป่วยอีกประเภทหนึ่งที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องของ “อุทกภัย” ที่เกิดแต่ละครั้งนั้นทุกพื้นที่ต่างก็ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นี้โดยตรง และเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อนสภาพจิตใจของผู้ประสบอุทกภัยซึ่งจะเกิดความวิตกกังวลด้านจิตใจที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับที่ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ปัญหาอุทกภัยที่เป็นภัยเกิดจากน้ำท่วมหรืออันตรายอันเกิดจากสภาวะน้ำที่ไหลเอ่อล้นฝั่งแม่น้ำ ลำธาร หรือทางน้ำเข้าท่วมพื้นที่ ซึ่งโดยปกติแล้วอุทกภัยมักเกิดจากน้ำท่วมซึ่งสามารถแบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ สาเหตุการเกิดอุทกภัยในประเทศไทยมาจากลมมรสุม (Monsoon) ทั้งมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (N-E Monsoon) ฝนตกหนักที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตั้งแต่ปลายเดือน

ตุลาคม-มกราคม และเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน หรือเกิดขึ้นในเดือนธันวาคมและบางครั้งก็อาจจะตกไปทางบริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันตก สำหรับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (S-W Monsoon) นั้น จะเริ่มเกิดขึ้นในกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไปจนถึงเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกหนักในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ฝั่งตะวันตก ขณะที่พายุ Cyclone นั้นส่วนใหญ่จะก่อตัวขึ้นในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม ก่อนเริ่มฤดูฝนซึ่งจะมีพายุไซโคลนในมหาสมุทรอินเดียก่อตัวและจะมีฝนตกในจังหวัดต่าง ๆ ทางด้านตะวันตกของประเทศ เช่น จังหวัดในภาคใต้ฝั่งตะวันตก (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2559)

ปัญหาน้ำท่วมยังทำให้คนไทยส่วนใหญ่เกิดความกังวลและเกิดความเครียด ขณะเดียวกันสาเหตุของภัยน้ำท่วมหนักส่วนหนึ่งก็ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติล้วน ๆ หากแต่เกิดจากน้ำมือมนุษย์ซึ่งมองว่าเป็นปัญหาหลัก ทั้งนี้เพราะส่วนหนึ่งก็เพราะปัจจุบันมนุษย์มีการใช้พลังงานการผลิตบริโภคที่สร้างมลภาวะโลกร้อน ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง จึงเกิดฝนตกมากจนเกิดปัญหาน้ำท่วมสลับกับปัญหาแห้งแล้ง ดังจะเห็นได้จากบทเรียนที่ผ่านมาจากกรณีน้ำท่วมใหญ่ 2554 จังหวัดนครสวรรค์ก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบเกือบทั้งจังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครสวรรค์ ได้สรุปภาพรวมความเสียหายของจังหวัดนครสวรรค์จากมหาอุทกภัย 2554 (ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัยและดินถล่มจังหวัดนครสวรรค์, 2554) พบว่า มีพื้นที่ประสบภัยพิบัติจากอุทกภัยทั้งจังหวัด 15 อำเภอ 123 ตำบล 9 เทศบาล 1,244 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นพื้นที่ประสบภัยจากน้ำหลาก 5 อำเภอ 45 ตำบล 580 หมู่บ้าน พื้นที่ประสบภัยจากน้ำท่วมขัง 10 อำเภอ 78 ตำบล 664 หมู่บ้าน 75 ชุมชนเมือง 113,099ครัวเรือน ประชาชนได้รับผลกระทบและความเดือดร้อน 356,012 คนเสียชีวิต 91 ราย บ้านเรือนถูกน้ำท่วม 112,219 หลังคาเรือน โรงเรียน 105 แห่ง วัด 190 แห่ง สถานบริการสาธารณสุข 45 แห่ง ถนน 62 สายและอื่น ๆ รวมถึงพื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหายหนักใน 13 อำเภอ 903,400 ไร่ การปศุสัตว์ การประมงก็ได้รับผลกระทบไม่น้อยหน้ากัน นอกจากนั้นหอการค้าจังหวัดนครสวรรค์ยังประเมินมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมในพื้นที่ว่า มีร้านค้า บริษัท ห้างร้าน และโรงงานอุตสาหกรรมได้รับความเสียหายจากมหาอุทกภัยครั้งนี้ไม่ต่ำกว่า 6,000 ราย รวมมูลค่ากว่า 9,000 ล้านบาท (หอการค้าจังหวัดนครสวรรค์, 2554) โดยแบ่งเป็นทรัพย์สินและเครื่องมือประกอบอาชีพรวมไปถึงภาคสินค้าคงคลังที่จมไปกับน้ำ ขณะที่ในภาคอุตสาหกรรมก็มีเครื่องจักรและสินค้าได้รับความเสียหายเช่นกัน นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงความเสียหายจากโอกาสในการที่จะประกอบธุรกิจที่จะต้องอาศัยระยะเวลาฟื้นฟูทางกายภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าและคู่ค้าอีกนับไม่ถ้วน

ปี 2554 ได้มีการเฝ้าระวังโรคซึมเศร้าในพื้นที่ทั้งประเทศโดยบุคลากรสาธารณสุขในสถานบริการทุกระดับ ทำให้การเข้าถึงบริการของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเพิ่มขึ้น จากปี 2549 ที่ยังไม่มี การดำเนินการตามระบบนี้ อัตราการเข้าถึงรับบริการอยู่ที่ร้อยละ 3.7 ปี 2556 เพิ่มขึ้นเกือบ 10 เท่า จากเดิมเป็นร้อยละ 33.34 จังหวัดนครสวรรค์มีการดูแลและเฝ้าระวังโรคซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย โดยมีจำนวนกลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการคัดกรองโรคซึมเศร้าจำนวน 34,571 คน และมีจำนวนผู้พยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ 503 คนแต่ได้รับการดูแลจำนวน 466 คน คิดเป็น 92.64% ส่วนที่ไม่ได้รับการดูแล และฆ่าตัวตายสำเร็จมีจำนวน 64 คน และมีผู้ป่วยด้วยโรคจิตกึ่งวลอีกจำนวน 3,540 คน ขณะเดียวกันจากปัญหาของอุทกภัยในรอบหลายปีที่ผ่านมาได้สร้างความเสียหายทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ การคมนาคม ที่อยู่อาศัย การดำเนินชีวิตของประชาชนก็เกิดความยากลำบาก เกิดวิตกกังวลว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตนเอง ครอบครัว คนรอบข้าง ที่อยู่อาศัย และการทำงานจะดำเนินไปอย่างไร คำถามจึงมีอยู่ว่าหากเราจะนำหลักพุทธจิตวิทยามาเป็นอุบายวิธีเพื่อบำบัดรักษา รักษา เยียวยา และฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยจะมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน และหากจะนำมาประยุกต์ใช้พุทธศาสนิกชนจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้ตนเอง ครอบครัว และผู้คนรอบข้างในชุมชนและสังคมได้มีช่องทางที่จะหลุดออกจากกองทุกข์นั้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษา “พุทธจิตวิทยาเพื่อการฟื้นฟูและเยียวยาผู้ประสบอุทกภัย” เพื่อที่จะมีชุด ความพร้อมมาสนับสนุนเป็นเกราะป้องกันและแก้ไข รวมถึงการเยียวยา ฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยใน กรณีที่ประสบอุทกภัยในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิด หลักการ หลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจ ทั้งในเรื่องความเครียด ความขัดแย้ง การปรับตัวปรับใจ รูปแบบ

และกระบวนการเยียวยาและการฟื้นฟูตามหลักพุทธจิตวิทยาในทางพระพุทธศาสนา และการบูรณาการการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ประสบอุทกภัยและศึกษาแนวคิดสาเหตุของปัญหาทางสุขภาพจิต ประกอบด้วย 1) สาเหตุทางกาย (Biological Cause) 2) สาเหตุด้านจิตใจ (Psychological Cause) และ 3) สาเหตุด้านสังคม (Social Cause) ขณะเดียวกันยังมุ่งเน้นศึกษาการจัดการปัญหาทางสุขภาพจิตตามกรอบในเชิงพุทธบูรณาการหรือตามหลักพุทธจิตวิทยา เช่น หลักอริยสัจ 4 หลักพรหมวิหารธรรม สังคหัตถุธรรม กัลยาณมิตรธรรม เป็นต้น โดยมีตัวแทนประชาชนจากชุมชนพื้นที่ที่กลางน้ำที่เป็นพื้นที่กรณีศึกษาได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างร่วมให้ข้อคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และนักวิชาการ ผู้ประสบอุทกภัย ผู้แทนชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) จากประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กลางน้ำหรือในเขตชุมชนบริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยาและชุมชนลุ่มน้ำสาขาที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากอุทกภัย และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยจะมีการเชื่อมโยงข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย ทั้งนี้มีวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการศึกษาแนวคิด หลักการ หลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจ ทั้งในเรื่องความเครียด ความขัดแย้ง การปรับตัวปรับใจ รูปแบบและกระบวนการเยียวยาและการฟื้นฟูตามหลักพุทธจิตวิทยาในทางพระพุทธศาสนา และการบูรณาการการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ประสบอุทกภัย รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กลางน้ำหรือในเขตชุมชนบริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยาและชุมชนลุ่มน้ำสาขาที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากอุทกภัย โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

จากประชาชน 8 ชุมชน จำนวน 23,274 คน กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ 394 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.972

3. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 21 รูปหรือคน ที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นการเก็บข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

เป็นการศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมและสนับสนุนให้เป็นทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเยียวยาฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาทางสุขภาพจิตของผู้ประสบอุทกภัย

ปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัยที่มาจากสาเหตุทางจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.88$) รองลงมา คือ ปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัยที่มาจากสาเหตุด้านสังคม ($\bar{X}=3.85$) และปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัยที่มาจากสาเหตุทางร่างกาย ($\bar{X}=3.81$)

ปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัยที่มีสาเหตุมาจากทางกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เมื่อประสบอุทกภัยทำให้อ่อนไม่หลับจนเกิดความเครียด ($\bar{X} = 4.09$) และในระดับระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ เมื่อประสบปัญหาอุทกภัยหลายวันทำให้คิดมากจนเกิดอาการไมเกรน ($\bar{X} = 3.80$)

ปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัยที่มีสาเหตุมาจากทางด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เมื่อประสบปัญหาอุทกภัยหลายวันและหาทางออกไม่ได้จนทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ($\bar{X} = 3.91$) และข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ เมื่อเกิดความเครียดจากปัญหาอุทกภัยทำให้เกิดการกระทบกระทั่งและทำร้ายร่างกายผู้อื่น ($\bar{X} = 3.72$)

ปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย ที่มีสาเหตุมาจากทางด้านสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เมื่อประสบปัญหาอุทกภัยยาวนานหลายวันทำให้บางคนชอบเก็บตัวเงียบอยู่เพียงลำพัง ($\bar{X} = 3.95$) และข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ เมื่อประสบปัญหาอุทกภัยยาวนานหลายวันทำให้บางคนมีปัญหาในการทำงานและไม่ตอบสนองเท่าที่ควร ($\bar{X} = 3.76$)

2. แนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตผู้ประสบอุทกภัย

ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตผู้ประสบอุทกภัยนั้น ส่วนใหญ่ชุมชนจะสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนเป็นอันดับแรกและถือเป็นปัจจัยสนับสนุนหรือเกื้อหนุนกันในชุมชนเป็นหลัก เมื่อมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาในขั้นวิกฤตก็จะมี การประสานไปยังส่วนงานที่เกี่ยวข้องจัดทีมแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตมาสนับสนุนช่วยเหลือในขั้นต่อมาและในการตัดสินใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยของชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญ และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกสั่งสมมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทรที่มีระบบและเป็นกระบวนการที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ถือเป็นความเข้มแข็งของชุมชนที่มีการสานต่อภารกิจ แนวคิดอุดมการณ์ และถือเป็นภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นต่อรุ่น มีการสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนเหมือนกับญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เป็นดั่งมิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย และเป็นมิตรที่หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ เพื่อให้ทุกคนจะได้ร่วมกันประคับประคองเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ผู้ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยคืนกลับสู่สภาวะที่ปกติ

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย

การใช้วิธีการตามหลักธรรมหรือหลักพุทธศาสนา จะเป็นวิธีการเยียวยาและฟื้นฟูที่เริ่มที่ตนเองเป็นสำคัญ ตามดู ตามรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจของเราแล้ว กำหนดรู้ไปตามนั้น เพื่อให้เกิดสติเพราะการที่คนเรามีสติเกิดขึ้นจะสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นก็ใช้วิธีการคิดเพื่อให้เกิดปัญญาในการจัดการกับปัญหา ซึ่งเริ่มตั้งแต่การคิดแบบโยนิโสมนสิการ การใช้หลักอริยสัจ 4 และการคิดโดยใช้หลักไตรลักษณ์ เป็นต้น แล้ววางใจของตนในการเข้าใจ ยอมรับ และให้อภัย เพื่อกลับมาใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และในช่วงเวลาของการเยียวยาจิตใจของผู้ที่ประสบอุทกภัยนั้นควรมีผู้เป็นกัลยาณมิตรธรรมมาสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งที่เป็นบุคคลในครอบครัวหรือเพื่อนฝูง เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยอยู่คนเดียวจะได้ลดอาการเหงา การคิดมาก และอาการซึมเศร้า เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ในเรื่องของรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยนั้น สิ่งที่สำคัญและสำคัญที่จะต้องดำเนินการสร้างสรรค์พัฒนาในเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมและสนับสนุนให้เป็นทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเยียวยาฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

1. ด้านกาย สิ่งที่สำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้ที่ทำหน้าที่ในการเยียวยาและฟื้นฟูนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1 จะต้องเป็นผู้มีความน่ารัก ความมีเมตตากรุณา ใส่ใจ เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจสภาวะอาการที่เกิดขึ้นของผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ว่าเป็นความเจ็บป่วยชนิดหนึ่งที่จะต้องได้รับการดูแล และได้รับความเข้าใจด้วยใจจริงเป็นอย่างยิ่ง

1.2 จะต้องเป็นผู้มีความน่าเคารพ น่าเชื่อถือ เป็นผู้มีหลักการ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ และเป็นที่พึ่งแก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะการเป็นผู้รับฟังปัญหา ความทุกข์ใจผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ประสบอยู่

1.3 จะต้องเป็นผู้มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ และเป็นที่น่ายกย่องให้เป็นแบบอย่าง สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยได้ และชักชวนผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยให้กลับมาดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง

2. ด้านจิตใจ สิ่งที่สำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้ที่ทำหน้าที่ในการเยียวยาและฟื้นฟูนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

2.1 จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักการอธิบายหรือชี้แจงให้เข้าใจ คอยให้คำแนะนำตักเตือน และเป็นที่ปรึกษาที่ดี รวมถึงยังเป็นผู้ที่รู้กาลเทศะที่พึงปฏิบัติต่อผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรพูด หรือสิ่งใดไม่ควรทำและสิ่งใดไม่ควรพูด เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจ ซึ่งจะเป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งความเจ็บความทุกข์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยต้องจมปลักในเรื่องดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก

2.2 จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อการรับฟัง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังให้คำปรึกษา ซักถาม อดทนต่อคำล่วงเกินหรือการก้าวล่วงในบางเวลา เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น และเป็นผู้รับฟังที่ดี เพราะในบางครั้งผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหา อุทกภัยอาจจะมีอาการย่ำคิดย่ำทำ หรืออาจจะไม่ให้ความร่วมมือทำตามคำแนะนำก็ต้องอดทน พร้อมยอมรับในข้อจำกัดของผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยและพร้อมที่จะให้อภัย

3. ด้านสังคม สิ่งที่สำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้ที่ทำหน้าที่ในการเยียวยาและฟื้นฟู นั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

3.1 จะต้องเป็นผู้ที่สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สามารถที่จะอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยขอคำแนะนำปรึกษาได้อย่างละเอียด และเข้าใจง่าย ไม่ใช่คำที่ซับซ้อน หรือถ้อยคำที่สร้างความเจ็บ ความทุกข์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยเพิ่ม

3.2 จะต้องเป็นผู้ที่ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล ไม่ชักจูงให้ผู้ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยก้าวไปในทางที่เสื่อมเสีย เช่น การดื่มสุราของมึนเมาเพื่อให้ลืมความทุกข์ ซึ่งสิ่งดังกล่าวเป็นความเสื่อม ทั้งเสื่อมในเรื่องศีลธรรม เสื่อมในเรื่องสุขภาพ และส่งผลกระทบให้เกิดความเสื่อมในเรื่องอื่น ๆ รวมด้วย เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ควรที่จะชักจูงผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยไปทำกิจกรรมในทางสร้างสรรค์เชิงบวก เพื่อให้มีสถานะที่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

การวิจัยเรื่อง “พุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย” เป็น การศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อ นำไปสู่การสร้างเสริมและสนับสนุนให้เป็นทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเยียวยา ฟื้นฟูผู้ประสบ อุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบอุทกภัย และแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ” พบว่า ในช่วงระหว่างน้ำท่วมผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้าน ร่างกายคือ ประชาชนมีการเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ไข้หวัด โรคผื่น คัน น้ำกัดเท้า ท้องร่วง ตาแดง และสัตว์มีพิษกัด ส่วนโรคที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด แต่ทำให้ประชาชน เสียชีวิตถึง 3 ราย คือ โรคฉี่หนู สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจได้แก่ มีอาการปวดศีรษะ นอนไม่หลับ และหวาดผวา ในช่วงหลังน้ำท่วม ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านร่างกายได้แก่ โรคปวด หลังจากการขนย้ายของและทำความสะอาดที่อยู่อาศัย โรคประจำตัวกำเริบได้แก่ โรคตับ โรคความ

ดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ ส่วนผลกระทบทางด้านจิตใจ จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 737 คน พบผู้ที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 3.53 โดยพบว่ามีการเครียด ปวดศีรษะนอนไม่หลับ เนื่องจากการไม่มีรายได้ สูญเสียทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ สำหรับความต้องการ (ธงชัย เต็มประสิทธิ์, 2559) ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย “ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดอุตรดิตถ์ ปี 2549: การติดตามดูแลระยะยาว 1 ปี” แล้วพบว่า จากการติดตามให้บริการผู้ป่วยที่ประสบภัยในจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นระยะเวลา 1 ปีพบว่า มีความชุกของอาการทางจิตและโรคทางจิตเวชลดลง ได้แก่ โรคเครียดจากร้อยละ 6.61 ในครั้งแรกเหลือร้อยละ 1.00 มีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายจากร้อยละ 0.11 เหลือ ร้อยละ 0 มีภาวะการดื่มสุราแบบผิดปกติจากร้อยละ 7.17 เหลือ ร้อยละ 0 และปัญหา/โรคทางจิตอื่น ๆ จากร้อยละ 9.08 เหลือ ร้อยละ 1.91 (พิทักษ์พล บุญมาลิก, 2555)

ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากประสบปัญหาอุทกภัยนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย “ผลกระทบทางสุขภาพ การรับรู้ การปรับตัวและการสนับสนุนทางสังคมของผู้ประสบภัยน้ำป่าและดินโคลนถล่ม อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช” แล้วพบว่า ผู้ประสบภัยน้ำป่าและดินโคลนถล่ม 326 ราย พบปัญหาสุขภาพร่างกายมากที่สุดคือ โรคน้ำ กัดเท้าร้อยละ 35 ผลกระทบด้านจิตใจ คือ มีความวิตกกังวลและหวาดกลัวเมื่อฝนตกหนักพบร้อยละ 37.40 ผลกระทบทางสังคม ด้านบวกที่พบมากที่สุด คือ ผู้ประสบภัยมีความสามัคคีพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกันมากขึ้น ผลกระทบทางสังคมด้านลบที่พบคือมีปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านจิตวิญญาณด้านบวกพบมากที่สุดคือความเสียสละและการช่วยเหลือกันมากขึ้น ผลกระทบทางจิตวิญญาณด้านลบที่พบคือทรัพยากรธรรมชาติและทัศนียภาพถูกทำลายไปมาก (จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์และนิรัตน์ ชูวิเชียร, 2558) ขณะเดียวกันยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย “จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์” แล้วพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ เป็นแนวคิดที่วางรากฐานอยู่บนแก่นคำสอนของพุทธธรรม อันได้แก่ อริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท และไตรลักษณ์ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนมุ่งหมายจะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง โดยครอบคลุมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าด้วยสาเหตุของปัญหาวิธีการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาจิตใจมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนซึ่งความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในหลักธรรมดังกล่าว ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง หรืออีกนัยหนึ่งความรู้แจ้งในหลักธรรมเหล่านี้สามารถช่วยบรรเทาความทุกข์และยกระดับคุณภาพจิตใจของมนุษย์ได้ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมยืนยันว่าจิตวิทยาแนวพุทธมีประสิทธิภาพทั้งในการเยียวยาสุขภาพจิตด้านลบและการพัฒนาสุขภาพจิตด้านบวก (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, 2552)

บทความวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับศึกษาวิจัย “พุทธจิตวิทยาบูรณาการ: แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย” พบว่า การสร้างตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย ตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการในการลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยสาเหตุการฆ่าตัวตายของเยาวชนหรือวัยรุ่นไทย องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักธรรม อริยสัจ 4 และ มรรคมีองค์ 8 องค์ประกอบที่ 3 หลักจิตวิทยาเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ หลักการให้คำปรึกษาแนะนำ และหลักกระบวนการจิตบำบัด องค์ประกอบที่ 4 แนวคิดเพื่อการจัดการปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นไทย ประกอบด้วย แนวคิด เชิงป้องกัน และแก้ไขที่สาเหตุ แนวคิดการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต แนวคิดการป้องกันผ่านครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน และแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ผ่านกลุ่มเพื่อน และองค์ประกอบที่ 5 กลุ่มพลัง “การมีส่วนร่วม” โดยภาคีเครือข่าย (สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง และคณะ, 2559) นอกจากนั้นในการศึกษาวิจัย “การประยุกต์อริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนากับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา” ยังพบว่า 1) การนำอริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนา และผสมผสานเข้าสู่กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา นักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนใน 3 ด้าน คือ ความเข้าใจโลกและชีวิต คุณภาพของจิตใจ และความสามารถในการทำงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาภายใต้โครงสร้างความคิดของอริยสัจ 4 การฝึกฝนของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีแนวทางเป็นลำดับขั้น คือ (1) เข้าใจอริยสัจ 4 และกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยา (2) เรียนรู้การเป็นสมาชิกกลุ่ม และ (3) การฝึกประสบการณ์การเป็นผู้นำกลุ่ม โดยมีครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้อำนวยการ 2) ประสิทธิภาพของกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา ที่วางรากฐานอยู่บนหลักอริยสัจ 4 สามารถเอื้อให้บุคคลได้บรรลุศักยภาพที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาด้านจิตใจด้วยตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงด้วยปัญญา โดยการวิจัยได้แสดงว่า กระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตรักษา ส่งผลต่อตัวแปร ทั้งตัวแปรทางตะวันออกที่อิงหลักพุทธธรรม เช่น ศีล ปัญญา สันติภาวะ เมตตา สันโดษ เป็นต้น และตัวแปรทางตะวันตก อาทิเช่น ความเอื้อเฟื้อ ความรู้สึกสอดคล้องกลมกลืนในชีวิต ความสามารถในการฟื้นฟูพลังการเพิ่มความเข้มแข็งอดทน และการยกระดับสุขภาวะทางจิต เป็นต้น (โสริช โพธิแก้ว, 2553)

ในส่วนของการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยนั้น มีความสอดคล้องกับศึกษาวิจัย “ประสิทธิผลของการให้การปรึกษาแนวพุทธธรรมต่อการลดอาการซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า” ที่พบว่า ผู้ป่วยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนอาการของโรคซึมเศร้าอาการครุ่นคิดลดลง

และมีค่าคะแนนการมีสติมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนโรคซึมเศร้าตามแบบประเมินโรคซึมเศร้าด้วย 9 คำถาม พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าคะแนนมัธยฐานของคะแนนโรคซึมเศร้า ความครุ่นคิดน้อยกว่า และระดับการมีสติมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการประเมินเดือนที่ 1 และ 3 สรุปการบำบัดแนวพุทธธรรมแบบกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาอาการซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้าจากการได้รับการบำบัดตามปกติ (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ, 2557)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธจิตวิทยาเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย” เป็นการศึกษาแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมและสนับสนุนให้เป็นทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเยียวยา ฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสุขภาพจิตของประชาชนพื้นที่กลางน้ำที่ประสบอุทกภัย ส่วนงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรที่จะมีการส่งเสริมสุขภาพกายให้มีความแข็งแรง หรือหมั่นทำให้เกิดความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อช่วยส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาว
2. ควรที่จะมีการน้อมนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาช่วยระงับยับยั้งอารมณ์หรือเพื่อก่อให้เกิดสติ เพราะสติทำให้เกิดการรู้คิด ทำให้เกิดสมาธิ และจะทำให้เกิดปัญญา หรือความรู้ ความรู้ชัดแจ้งที่จะต้องนำมาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะนั้นได้
3. ควรที่จะมีการเสริมสร้างหรือพัฒนาบุคคลและแวดล้อมให้มีการเตรียมพร้อมหรือรองรับกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะสมาชิกหรือบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และเพื่อนร่วมงานที่จะคอยสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาอุทกภัยหรือภาวะฉุกเฉิน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องน้อมนำหลักกัลยาณมิตรซึ่งเป็นคุณธรรม 7 ประการ ที่แสดงถึงความเป็นมิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย และเป็นมิตรที่หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ เพื่อให้ทุกคนจะได้ร่วมกันประคับประคองเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ผู้ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยคืนกลับสู่สภาวะที่ปกติ ซึ่งประกอบด้วย

1. จะต้องเป็นผู้มีความน่ารัก ความมีเมตตา กรุณา ใส่ใจ เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจ สภาวะอาการที่เกิดขึ้นของผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ว่าเป็นความเจ็บป่วยชนิดหนึ่งที่จะต้องได้รับการดูแลและได้รับความเข้าใจด้วยใจจริงเป็นอย่างดี

2. จะต้องเป็นผู้มีความน่าเคารพ น่าเชื่อถือ เป็นผู้มีหลักการ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่พึ่งแก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะการเป็นผู้รับฟังปัญหา ความทุกข์ใจของผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ประสบอยู่

3. จะต้องเป็นผู้มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ และเป็นที่น่ายกย่องให้เป็นแบบอย่าง สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยได้ และชักชวนผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยให้กลับมาดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง

4. จะต้องเป็นผู้รู้จักการอธิบายหรือชี้แจงให้เข้าใจ คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี รวมถึงยังเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะที่พึงปฏิบัติต่อผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัย ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรพูด หรือสิ่งใดไม่ควรทำและสิ่งใดไม่ควรพูด เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจ ซึ่งจะเป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งความเจ็บความทุกข์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยต้องจมปลักในเรื่องดังกล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก

5. จะต้องเป็นผู้มีความอดทนต่อการรับฟัง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟัง ให้คำปรึกษาซักถาม อดทนต่อคำล่วงเกินหรือการก้าวล่วงในบางเวลา เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น และเป็นผู้รับฟังที่ดี เพราะในบางครั้งผู้ที่ประสบปัญหาอุทกภัยอาจจะมีอาการย่ำคิดย่ำทำ หรืออาจจะไม่ให้ความร่วมมือทำตามคำแนะนำก็ต้องอดทน พร้อมยอมรับในข้อจำกัดของผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยและพร้อมที่จะให้อภัย

6. จะต้องเป็นผู้สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สามารถที่จะอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยขอคำแนะนำปรึกษาได้อย่างละเอียด และเข้าใจง่าย ไม่ใช่คำที่ซับซ้อน หรือถ้อยคำที่สร้างความเจ็บ ความทุกข์ให้แก่ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยเพิ่ม

7. จะต้องเป็นผู้ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล ไม่ชักจูงให้ผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยก้าวไปในทางที่เสื่อมเสีย เช่น การดื่มสุราของมึนเมาเพื่อให้ลืมความทุกข์ ซึ่งสิ่งดังกล่าวเป็นความเสื่อม ทั้งเสื่อมในเรื่องศีลธรรม เสื่อมในเรื่องสุขภาพ และส่งผลกระทบให้เกิดความเสื่อมในเรื่องอื่น ๆ ร่วมด้วย เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ควรที่จะชัก

จึงผู้ที่ประสบความสูญเสียหรือได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยไปทำกิจกรรมในทางสร้างสรรค์เชิงบวก เพื่อให้มีสถานะที่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนโยบายของรัฐกับการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบปัญหาอุทกภัย
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรัฐกับบทบาทใหม่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบปัญหาอุทกภัย
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องความร่วมมือและเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบปัญหาอุทกภัยบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืน
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบปัญหาอุทกภัยกับการแก้ไขปัญหาเชิงทางเลือก

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตุนิยมวิทยา. สาเหตุการเกิดอุทกภัย. เข้าถึงได้จาก <http://www.tmd.go.th/service/service.php>.
- จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์และนิดารัตน์ ชูวิเชียร. (2558). ผลกระทบทางสุขภาพ การรับรู้ การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคมของผู้ประสบภัยน้ำป่าและดินโคลนถล่ม อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. (รายงานวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์สำนักวิทยาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. (2552). จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 29(4).
- ธงชัย เต็มประสิทธิ์. (2559). ผลกระทบอุทกภัย และแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 27(2).
- พิทักษ์พล บุญยมาลิก. (2555). ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดอุดรธานีปี 2549: การติดตามดูแลระยะยาว 1 ปี. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 57(2).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัยและดินถล่มจังหวัดนครสวรรค์.
(2554). *สรุปสถานการณ์อุทกภัยจังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ. 2554*. นครสวรรค์:
สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครสวรรค์.
- สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ. (2557). ประสิทธิภาพของการให้การศึกษาแนวพุทธธรรมต่อการลด
อาการซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 59(4).
- สิริวัฒน์ ศรีเครือตง และคณะ. (2559). พุทธจิตวิทยาบูรณาการ: แนวคิดและการสร้างตัวแบบเพื่อ
ลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*,
5(3).
- โสรัช โพธิ์แก้ว. (2553). *การประยุกต์อริยสัจ 4 ของพระพุทธศาสนา กับการศึกษาเชิงจิตวิทยาและ
จิตรักษา*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หอการค้าจังหวัดนครสวรรค์. (2554). มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากมหาอุทกภัย 2554.
วารสารหอการค้า, ปีที่ 14(3).

แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

The Communication Pattern of Saving and Credit Cooperative in Promoting
Quality of Life with Principles and Sufficiency Economy Philosophy for
Stable and Sustainable Living

บำรุง สุขพรรณ¹ บุญเลิศ โอธสุ² กมล ฉายาวัดนะ³ รังษี สุทนต์⁴
จุฑามาศ วารีแสงทิพย์⁵ ชยานัน นูชไยยานันท์⁶ และกนกวรรณ กรุณาฤทธิโยธิน⁷

Jutamas Vareesangthip, Chayanon Noochaiyanan and Kanokwan Karunaritthiyothin
Bomrung Sukpan, Boonlert Otsu, Gamon ChayaWatana, Rangsi Suthon,

Received: April 9, 2019

Revised: August 21, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์ 2. ศึกษาหลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสารและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน และ 3. นำเสนอแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้านเอกสาร คือการวิเคราะห์จากรายงานการประชุมประจำปีของกลุ่มประชากรศึกษา คือ สหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 10 แห่ง โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษารวบรวมรายงานการประชุมประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 10 แห่ง แล้ววิเคราะห์สภาพ

^{1 2 3 4 5} บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁶ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน); Thai Airway International Public Company Limited, Thailand.

⁷ กองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี; Department of Education, Nonthaburi Provincial Administration Organization

Corresponding author, E-mail: boonlert.ot@mcu.ac.th, Tel. 081-631-8704

ทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์ 2) รวบรวมวิเคราะห์หลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสารและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) สังเคราะห์เป็นแบบแผนการสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรหนึ่งที่แยกมาจากสหกรณ์ ซึ่งถือกำเนิดเกิดทางโลก ตะวันตกประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 และสหกรณ์ในไทยเกิดขึ้นปลายสมัยรัชการที่ 5 โดยมีแนวคิดคือการแก้ไขปัญหาความยากจน การเอาัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม มีหลักการ 7 ได้แก่ (1) การรับสมาชิก (2) ความเสมอภาคกัน (3) การมีส่วนร่วม (4) การมีเสรีภาพ (5) การให้การศึกษาอบรม และสารสนเทศ (6) ความร่วมมือ (7) หลักการเพื่อสังคม และสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 10 แห่งมีการสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์หรือการประชาสัมพันธ์เพื่อนำให้สมาชิกหรือคนทั่วไปสามารถจำได้ โดยหัวใจสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่คือการฝาก การถอน การกู้เงิน และกิจกรรมด้านอื่น ๆ แต่ยังไม่สามารถสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) หลักธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 คือ (1) เมตตา ความรักความปรารถนาดีมีไม่ตรีต่อกัน (2) กรุณา ความสงสารช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (3) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข และ (4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลางมองตามความเป็นจริง และหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนถึงความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา (2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน (3) อัตถจริยา ทำประโยชน์ (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าไปสมานให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ส่วนทฤษฎีการสื่อสาร มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ได้แก่ (1) ผู้ส่งสาร (2) สารหรือเนื้อหาข้อมูล (3) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ และ (4) ผู้รับสาร โดยต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้ส่งสารที่ดี สารก็ต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ รหัส เนื้อหา และการจัดเรียบเรียงลำดับสาร

3) แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน คือการนำเอาหลักพรหมวิหาร 4 หัวใจที่ช่วยสื่อสารในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 หลักยึดเหนี่ยวใจคน ที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ 10 แห่ง สื่อสารในรูปแบบสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์แล้วได้

ใจของสมาชิกหรือคนทั่วไปอย่างเหนียวแน่น และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันมีคุณลักษณะ 3 พร้อม ๆ กัน คือ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ช่วยทำให้ สหกรณ์ออมทรัพย์สื่อสารสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา จนกระทั่งกลายเป็นเครือข่ายชุมชน พอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้โดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในที่สุด

คำสำคัญ : แบบแผนการสื่อสาร, สหกรณ์ออมทรัพย์, หลักธรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research was 3 objectives: (1) to study the general condition of the Savings Co- Operatives (2) to study the principles Communication theory and sufficiency economy philosophy in promoting quality of life for a stable and sustainable life, and (3) to present a communication plan of Savings Co-Operatives in promoting quality of life with principles and sufficiency economy philosophy for Living a stable and sustainable life By using qualitative research methods in documents, An analysis from the annual meeting report of the study population group Is 10 savings cooperatives

1) The research found that the savings cooperative is an organization that is separate from the cooperative. In which the cooperative was born in the western world of the 16th century and the cooperatives in Thailand were born at the end of the reign of the fifth, with the same concept. Is to solve poverty Economic and social exploitation Which adheres to the following principles: (1) membership acceptance (2) equality (3) participation (4) freedom (5) provision of education, training and information social And all 10 savings cooperatives have communication in creating their image With the slogan inviting members to borrow money by creating a different image Or have publicity repeatedly Until the member can remember, for example, "when you have to leave When difficult to come to withdraw When suffering from a loan "but will focus on deposits, withdrawals and loans which are at the heart of

savings cooperatives And other activities will present the image that represents the importance and consequence. But still cannot communicate effectively in improving the quality of life of members

2) The principle of promoting the quality of life of the savings cooperatives for a stable and sustainable lifestyle, namely Brahnavihāra 4, namely (1) kindness, love, good wishes, good relations with each other (2) Please compassion to help others From suffering (3) Metta, joy, gem When seeing other people who are happy and (4) imparting a neutral mind, looking according to reality And the 4 Saṅghavatthu objects, namely (1) to eat, share, and help with capital Or property As well as the knowledge, understanding and the arts (2) Speaking in love with each other That is, to say good-bye, to hear There is reason as evidence. (3) Attitude is useful. (4) Manatatta brings himself into equality. Not taking advantage and always being happy in suffering, namely, happiness, sharing, suffering, sharing, understanding, solving problems in order to achieve mutual happiness. Communication theory There are four important elements: (1) messenger (2) substance or information content (3) communication or media channels and (4) recipients must be qualified as a good messenger The substance must consist of 3 important parts: the content code and the preparation of the sequence of substances.

3) The Communication Pattern of Savings Cooperatives in promoting quality of life with principles and sufficiency economy philosophy for a stable and sustainable life Is the introduction of the 4 main principles of Brahnavihāra , which help communicate in concrete work Principles of Saṅghavatthu Objects 4 Principles for people That makes the savings cooperative of 10 places to communicate in the form of relief to help fellow human beings and get the heart of the members or the general people tightly And the sufficiency economy philosophy, which has 3 characteristics at the same time, is (1) modesty (2) reasonableness (3) good self-immunity Helping savings cooperatives communicate, build cooperation with other organizations, as a benefit in inheriting wisdom. Exchange knowledge, technology and lessons from development Until becoming a community network that is sufficiently

linked to each other by not being persecuted, sharing and helping each other by understanding, accessing and developing in a stable, prosperous and ultimately sustainable manner.

Keywords: Communication Pattern, Saving and Credit Cooperative, Principles and Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

คำว่า “สหกรณ์” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสไว้ว่า “สหกรณ์แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่า ต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม” (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหाराชา, “พระราชทานแก่นักสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิดาลัย” วันที่ 11 พฤษภาคม 2526) พระราชดำรัสเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์ตามลักษณะขององค์กรตนเอง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เป็นต้น มีทั้งปรัชญาอุดมการณ์ คุณค่า และหลักการสหกรณ์ เพื่อองค์กรซึ่งคณะบุคคลร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ 1) เพื่อช่วยตนเอง และเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 2) สหกรณ์เป็นของสมาชิกบริหารงานโดยสมาชิกและเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก ทั้งนี้ เพื่อสร้างสรรค์และปรับปรุงการประกอบสัมมาอาชีพและความ เป็นอยู่ให้ดีขึ้นส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประชาธิปไตยด้วยวิธีการ สหกรณ์ โดยปรัชญาสหกรณ์เน้นความอยู่ดี กินดีของสมาชิกสหกรณ์ ส่วนอุดมการณ์สหกรณ์ คือ ความคิดที่เชื่อว่าการสหกรณ์จะช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิก ให้มีความอยู่ดีกินดีและมีสันติสุขโดยการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคุณค่าของสหกรณ์มีการยึดมั่นในการพึ่งพาตนเองและความรับผิดชอบต่อตนเอง ในเรื่องความเป็นประชาธิปไตย ต้องมีความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความสามัคคี สมาชิกของสหกรณ์ทุกคน ต้องตั้งมั่นอยู่ในค่านิยมทางจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ เปิดเผย รับผิดชอบต่อสังคม และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น (สมเกียรติ ฉายาชน, 2540) ดังนั้น สหกรณ์จึงมีหลักการสหกรณ์เป็นแนวทางที่สหกรณ์ยึดมั่น ถือปฏิบัติ เพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผล หลักการสหกรณ์สากล 7 ข้อ ดังนี้ คือ 1) การเปิดรับสมาชิกทั่วไป ด้วยความสมัครใจ 2) การควบคุมสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย 3) การมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจต้องทำโดยสมาชิก สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกคน ต้องมีความซื่อสัตย์ยุติธรรม

ในที่ที่มีการให้บริการในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์และมีความรับผิดชอบในฐานะที่ตนเองก็เป็นสมาชิกคนหนึ่ง 4) การปกครองตนและความเป็นอิสระภาพ 5) การให้การศึกษา การฝึกอบรม และสารสนเทศ 6) การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ 7) ความเอื้ออาทรต่อชุมชน สหกรณ์พึงดำเนินกิจการ

จากหลักการสหกรณ์สากลทั้ง 7 ข้อนั้น ถือว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีแบบแผนการสื่อสารแต่หลักการ 7 ดังกล่าว ไม่สามารถใช้เป็นแบบแผนการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพได้โดยมีประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตดังต่อไปนี้ คือ หลักการข้อที่ 1 (1) การเข้าและออกจากการเป็นสมาชิกจะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของบุคคล (2) การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกของสหกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมในสหกรณ์ได้ โดยไม่ขัดแย้งกัน (3) สมาชิกสมทบนั้น ควรมีแต่เฉพาะกรณีของสหกรณ์บางประเภทที่มีลักษณะพิเศษและจำเป็นเท่านั้น หลักการข้อที่ 2 หน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะต้องร่วมแรงกายใจและสติปัญญาในการควบคุม ดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ตามวิถีทางประชาธิปไตย หลักการข้อที่ 3 มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนพึงตระหนักว่าบทบาทที่สำคัญของตน คือ การที่ต้องเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าในคนเดียวกัน หลักการข้อที่ 4 มุ่งให้สมาชิก กรรมการ และพนักงานสหกรณ์รวมทั้งหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์สำนักและตระหนักอยู่เสมอว่า สหกรณ์เป็นองค์กรช่วยตนเอง และปกครองตนเอง หลักการข้อที่ 5 หลักการข้อนี้เป็นจุดอ่อนของสหกรณ์ในประเทศไทยทุกระดับทั้งสหกรณ์ขั้นปฐมและสหกรณ์ขั้นสูง เพราะขาดแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาทางสหกรณ์ ให้เป็นบทบาทและความรับผิดชอบของขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่ได้ริเริ่มให้จัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และมีชุมชน หลักการข้อที่ 6 แท้จริงการร่วมมือระหว่างสหกรณ์เป็นหลักการเดียวกันกับการร่วมมือระหว่างบุคคลธรรมดาในการจัดตั้งสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดด้วยขนาด มีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น และนำไปสู่การรับใช้สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการร่วมมือระหว่างสหกรณ์อาจทำได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ในแนวนอนสหกรณ์ทุกสหกรณ์ไม่ว่าประเภทเดียวกันหรือไม่ สามารถร่วมมือกันได้ในทุกระดับเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิกและขบวนการสหกรณ์ ในแนวตั้งสหกรณ์ท้องถิ่นประเภทเดียวกันและควรรวมตัวกันทางธุรกิจ เป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศและสหกรณ์ทุกประเภท ทุกระดับทุกสหกรณ์ควรรวมตัวกันเป็นองค์กรสหกรณ์สูงสุด เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมด้านอุดมการณ์การศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมแนะนำการกำกับดูแล การตรวจสอบ การวิจัย และการพัฒนา ฯลฯ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์สำคัญของการร่วมมือระหว่างสหกรณ์คือ เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและทำให้ขบวนการสหกรณ์

เข้มแข็งและยั่งยืน มีชีวิตชีวา และร่วมมือกันในลักษณะของ “ระบบร่วม” หรือเป็นเอกภาพ และหลักการข้อที่ 7 สหกรณ์เป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ เพราะฉะนั้นการดำเนินงานของสหกรณ์ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรือเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาสความสามารถและอนาคตของคนรุ่นหลัง เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์เป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง สหกรณ์จึงมีส่วนน่าจะมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนนั้นแบบยั่งยืน ซึ่งเรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ (1) ความพอประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีพองาม คืออาจไม่มากจนเกินไปและอาจไม่น้อยจนเกินไป โดยไม่ทำให้ตัวเองและคนอื่นเดือดร้อน (2) ความมีเหตุผล ได้แก่ การตัดสินใจก่อนลงมือทำ ต้องพิจารณาหาเหตุผลจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบด้าน และ (3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การเตรียมชีวิตให้ดีหรือร่างกายจิตใจให้พร้อมหรือมีสติรับเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น อาจส่งผลกระทบและมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีหรือไม่ดี โดยคิดวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของทุก ๆ เรื่องที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในไม่ช้าหรือเร็วยิ่งกว่าที่คิดไว้ จะต้องลงมือเก็บออมโดยไม่มีเงื่อนไข และจะต้องวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างสม่ำเสมอ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีแบบแผนการสื่อสารคือหลักการ 7 ดังกล่าว แต่ก็เกิดปัญหาการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยและคณะจึงสนใจทำการวิจัยถึงสภาพทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ (1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ (2) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิษณุโลก (3) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุทัยธานี (4) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูร้อยเอ็ด (5) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย-เกษตรศาสตร์ (6) สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (7) สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลชลบุรี (8) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูจันทบุรี (9) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุราษฎร์ธานี (10) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสงขลา ว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไร ต่อจากนั้นจะนำหลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสาร และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปช่วยส่งเสริมให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีแบบแผนการสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์

2. เพื่อศึกษาหลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสาร และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

3. เพื่อนำเสนอแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาสภาพทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์หลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสาร และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน และแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์จากรายงานการประชุมของสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 10 แห่ง คือ 1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ 2) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิษณุโลก 3) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุทัยธานี 4) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูร้อยเอ็ด 5) สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย-เกษตรศาสตร์ 6) สหกรณ์ออมทรัพย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7) สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลชลบุรี 8) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูจันทบุรี 9) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุราษฎร์ธานี และ 10) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนวิจัย ดังนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์เรื่องสภาพทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์ 10 แห่งนั้น จากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิจัยหรือวิชาการ และรายงานการประชุมของสหกรณ์ออมทรัพย์ ต่อจากนั้น ทำการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์เรื่องหลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสาร และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนจากแนวคิด ทฤษฎี โดยใช้แหล่งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความวิจัยหรือวิชาการ และผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษด้านธรรมนิเทศรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอแบบแผนการสื่อสาร และสรุป อภิปรายผลการวิจัย และมีข้อเสนอแนะทั้งเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ และในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรหนึ่งที่แยกมาจากสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์นั้นได้ถือกำเนิดเกิดทางโลกตะวันตกประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 และสหกรณ์ในไทยเกิดขึ้นปลายสมัยรัชการที่ 5 โดยมีแนวคิดตรงกัน คือการแก้ไขปัญหาความยากจน การเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งยึดถือหลักการ 7 ได้แก่ (1) การรับสมาชิก (2) ความเสมอภาคกัน (3) การมีส่วนร่วม (4) การมีเสรีภาพ (5) การให้การศึกษาอบรม และสารสนเทศ (6) ความร่วมมือ (7) หลักการเพื่อสังคม ในส่วนแนวคิดที่แตกต่างในการดำเนินงานของสหกรณ์แบ่งสหกรณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) สหกรณ์ในเมือง โดย ชูลซ์-เดลิตซ์ (Hermanu Schulze-Delitzsch) เป็นผู้พิพากษาผู้ให้กำเนิดสหกรณ์สำหรับประชาชนผู้ยากจนในเมือง เป็นสหกรณ์พ่อค้าย่อย ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีการให้การช่วยเหลือคือการหาทุนให้โดยจัดตั้งองค์การในรูปการกุศลสงเคราะห์ผู้เจ็บป่วยก่อนต่อมาจึงได้จัดตั้งสมาคมให้กู้ยืม สมาคมพัฒนาเป็นสหกรณ์เครดิตหรือสหกรณ์หาทุนแห่งแรกของโลก (2) สหกรณ์เครดิตในชนบท ก่อตั้งโดย เฟรดริก วิลเลียม ไรฟ์ ไฟเซน (Friedrich Wilhelm Raiffisen) เป็นผู้ให้กำเนิดจัดตั้งสหกรณ์สำหรับชาวนา ทำให้ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในชนบทสหกรณ์เครดิตแบบไรฟ์ไฟเซน ส่วนสหกรณ์ในไทยเกิดขึ้นปลายสมัยรัชการที่ 5 อันเนื่องมาจากชาวนาส่วนใหญ่มีหนี้สินเป็นอันมาก จึงทำให้กรรมสิทธิ์ที่ดินถูกโอนให้แก่เจ้านี้ ชาวนากลับกลายมาเป็นผู้เช่านาตัวเองทำนา แทนที่จะได้เป็นเจ้าของนา และเป็นชาวนาที่ร่ำรวย ไรฟ์ไฟเซนแห่งที่ท่ามาหากิน โดยมีพระราชวรรังสรรค์ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ได้รับการยกย่องว่า “เป็นบิดาการสหกรณ์ไทย” เพราะท่านได้พยายามริเริ่มการส่งเสริมสหกรณ์มาตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งจัดตั้งสหกรณ์แห่งแรกขึ้นชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์ไม่ จำกัดสินไช้” ตั้งอยู่ ณ ตำบลวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สหกรณ์ในตะวันตกและในไทยเกิดขึ้นได้เพราะมีแนวคิดตรงกันคือแนวคิดในการแก้ไขปัญหาความยากจน การเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยมีการกำหนดเป็นคุณค่า อุดมการณ์ และหลักการของสหกรณ์ แม้สหกรณ์จะเกิดขึ้นจากโลกตะวันตกก่อนแต่มีที่มาคือปัญหาหรือทุกข์เหมือนกัน อีกทั้งคุณค่า อุดมการณ์ และหลักการของสหกรณ์ก็ตรงกัน ไม่ได้ต่างกันแสดงถึงเหตุผลที่เป็นสากล คือ หลักการสหกรณ์ 7 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับระบบสหกรณ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยนั่นเอง (บุญมี จันทรวงศ์, 2543) สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 10 แห่ง มีการสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์ของตน โดยมีคำขวัญเชิญชวนให้สมาชิกกู้เงินโดยสร้างภาพลักษณ์ (IMAGE) ไม่เหมือนกัน การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ซ้ำ ๆ จนกระทั่งสมาชิกจำได้อย่างเช่น “ยามมีให้มาฝาก ยามยากให้มาถอน ยามเดือดร้อนให้มากู้” แต่จะเน้นการฝาก การถอน และการกู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่กิจกรรมด้านอื่น ๆ จะเป็นตัวเสนอ

ภาพลักษณ์ที่สื่อให้เห็นความสำคัญและส่งผลตามมาก็จริง แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 10 แห่ง ยังไม่สามารถสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือยังไม่เป็นรูปธรรม ช้ำยังมีความล่าช้า ไม่ฉับไวไปทั่วถึงคนทุกระดับชั้น

2. หลักธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 คือ (1) เมตตา ความรักความปรารถนาดีมีไมตรีต่อกัน (2) กรุณา ความสงสารช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (3) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข และ (4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลางมองตามความเป็นจริงโดยมองตามความจริงว่า บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วตามสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบและพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม (ที.ม. (ไทย) 10/327/256-258, อง.ปญจก. (ไทย) 22/192/316-319) และหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ด้วยทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนจนถึงความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา (2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน (3) อัตถจริยา ทำประโยชน์ (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าไปสมานให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าไปสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (ที.ปา. (ไทย) 11/313/295, อง.จตุกก. (ไทย) 21/256/373.) ทฤษฎีการสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ (1) ผู้ส่งสาร (2) สารหรือเนื้อหาข้อมูล (3) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ และ (4) ผู้รับสาร โดยต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้ส่งสารที่ดี สารก็ต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือรหัสของสาร (Message Codes) เนื้อหาของสาร (Message Content) และการจัดเรียบเรียงลำดับสาร (Message Treatment) สื่อหรือช่องทางการสื่อสารมีให้เลือกใช้ทั้งสื่อเดี่ยวและสื่อผสม ซึ่งอยู่ที่ความเหมาะสมของสื่อกับผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร ผู้รับสาร สิ่งแวดล้อม ว่าต้องการอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร (Schramm Wilbur, 1972) นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งอาศัยทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554) ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ (Sameul L. Becker and Churchill L. Roberts, 1992) และทฤษฎีการโน้มน้าวใจ (อรรถธณ ปิณฑนโรวาท, 2546) ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานคือ ปัจจัยภายนอกของ ผู้รับสารและปัจจัยภายในของผู้รับสาร เพราะปัจจุบันส่วนมากนิยมใช้การสื่อสาร 2 ทาง คือผู้ส่งสาร ก็เป็นผู้รับสารไปด้วยและผู้รับสารเองก็เป็นผู้ส่งสารด้วยเช่นกัน จึงจะทำให้การสื่อสารขององค์กร

เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนนั้น มีแนวทางปฏิบัติอยู่ 3 ขั้นตอน คือ (1) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 1 (2) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 2 และ (3) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3 โดยเฉพาะ ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3 ที่จัดว่า เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงใน ระดับประเทศ ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ใน ประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ เช่นนี้เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีเทคโนโลยี และบทเรียนจาก การพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน คือ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล และ (3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

3. แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วย หลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน คือการนำเอาหลัก พรหมวิหาร 4 หัวใจที่ช่วยสื่อสารในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ต้องมีไว้ในใจเสมอดังต่อไปนี้คือ (1) การสื่อสารในการทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทุกคนในฐานะเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องม ีความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนสมาชิกด้วยหัวใจ คือฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายบริการต้องทำงานด้วย การสื่อสารกันด้วยเมตตาต่อสมาชิกด้วยความเต็มใจ ตั้งใจในการให้บริการและพร้อมที่จะช่วย แก้ปัญหาให้แก่เพื่อนสมาชิกทุกคนอย่างทั่วถึง (2) การสื่อสารในการทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทุกคนในฐานะเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความกรุณา (สงสาร) ต่อเพื่อนสมาชิก ด้วยลงมือทำ การช่วยเพื่อนสมาชิกให้พ้นทุกข์หรือแก้ปัญหาให้แก่สมาชิก ทั้งฝ่ายผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ ให้บริการในสหกรณ์ออมทรัพย์เช่นกัน (3) การสื่อสารในการทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทุกคน ในฐานะเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องม ีมุทิตา (ความยินดี) ต่อเพื่อนสมาชิกด้วยการแสดงความยินดี ปรีดาด้วยกาย วาจา ใจ ในเมื่อเพื่อนสมาชิกได้ดีมีสุขหรือประสบผลสำเร็จทุกสิ่งอย่าง (4) การ สื่อสารในการทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทุกคนในฐานะเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความ วางใจเป็นกลางหรือความยุติธรรมต่อเพื่อนสมาชิกด้วยหลักอุเบกขาธรรม คือคนในสหกรณ์ต่างรู้จัก ใช้ปัญญาแยกแยะแก้ไขปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรมหรือรู้จักมีใจเป็นกลางหรือวาง เฉยต่อเพื่อนสมาชิกในเมื่อไม่สามารถจะใช้เมตตา กรุณา มุทิตาได้แล้ว ต้องใช้อุเบกขาซึ่งเป็นตัว ปัญญาที่รู้เห็นปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยใจที่เป็นกลาง จะทำให้ทุกคนในสหกรณ์ ออมทรัพย์รักษาหลักการ อุดมการณ์ไว้ได้ และเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่า เมื่อมาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ออมทรัพย์แล้วจะได้รับความยุติธรรมและได้รับผลของสิ่งที่ตนเองทำอยู่ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุต ฺโต), 2558) และรักเคารพศรัทธาเชื่อมั่นในสหกรณ์ออมทรัพย์ตลอดไปไม่มีเสื่อมคลาย ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด” (สมบัติ แจ่มเจริญ, 2560) ที่ว่า หลักพรหมวิหาร 4 คือ มีเมตตาต่อเพื่อนร่วมงาน มีความสงสารคิดช่วยเหลือให้พ้นจากทุกข์ มีความยินดีในความสำเร็จของบุคคลอื่น และวางใจเป็นกลาง มีจิตเที่ยงตรงดุจตราขึง ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักยึดเหนี่ยวใจคนที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ 10 แห่ง สื่อสารในรูปแบบสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์แล้วยังได้ใจของสมาชิกหรือคนทั่วไปอย่างเหนียวแน่น (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2550) เริ่มจากการทำงานเพื่อผูกมัดจิตใจของสมาชิกหรือสังคมสหกรณ์ออมทรัพย์ ดังนี้ (1) การเป็นผู้ให้ของสหกรณ์ออมทรัพย์ คือ ทำการสื่อสารการให้ความรู้ความเข้าใจหรือให้ความเอื้อเฟื้อแก่คนทุกคนที่เข้ามาจะมาเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยความเป็นกันเองเสมือนคนในครอบครัวเดียวกันจนกระทั่งสมัครเห็นถึงคุณค่าแท้ และเกิดศรัทธาเชื่อในสหกรณ์ออมทรัพย์ และเมื่อมาเป็นสมาชิกแล้วสหกรณ์ออมทรัพย์แล้วก็ต้องให้บริการที่ดีหรือมีเจตนาที่ดีในการช่วยเหลือสมาชิกถึงแม้จะไม่ได้ให้เปล่า แต่มีเจตนาที่ดีในการช่วยเหลือก็เป็นทาน เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์มีการเริ่มต้นด้วยเจตนาที่จะให้ ในพระพุทธศาสนา มองว่า การมีเจตนาหรือจิตคิดจะให้เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จแล้วและเป็นลาภอันประเสริฐ การให้นั้นเป็นงานบริการที่ต้องทำด้วยใจ (2) การสื่อสารในการทำงานการให้บริการเรื่องการพูด ถือว่า เป็นการสื่อสารด้านวจนภาษาที่สำคัญด้วยหลักปิยวาจา คือการใช้คำพูด ภาษา น้ำเสียงที่แสดงออกจากใจ สื่อถึงการแสดงความปรารถนาดี หรือเจรจาถ้อยคำนิมนวล อ่อนหวาน ในการเชื่อมโยง มิตรภาพของคนสหกรณ์ออมทรัพย์ เข้าหากันให้เกิดการยอมรับฟังซึ่งกันและกัน การเริ่มสื่อสารในการใช้ปิยวาจาโดยการที่เจ้าหน้าที่และผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์สื่อสารด้วยกล่าวคำทักทาย การแสดงความเคารพที่สามารถทำให้ สมาชิกหรือคนอื่นเกิดความเป็นมิตรภาพต่อกันและกันสามารถสานสัมพันธ์กันดีเป็นอย่างดีเพื่อนำไปสู่การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ แนะนำอธิบายให้เข้าใจถึงงานบริการว่าสมาชิกหรือผู้ใช้บริการมีความต้องการอะไรที่ จะให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้รับใช้หรือบริการหรือช่วยแก้ปัญหาอะไร จะติดต่อเรื่องอะไร ที่ไหน อย่างไร การใช้คำพูดปิยวาจา จะเกิดความสร้างสรรค์สร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกและสหกรณ์ออมทรัพย์ สามารถเข้าถึง ฟังได้ด้วยน้ำใสใจจริง ซึ่งทำให้งานสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินต่อไปได้รับสมประโยชน์ทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ และสมาชิกหรือผู้มาใช้บริการสหกรณ์ออมทรัพย์ก็เกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการของสหกรณ์ออมทรัพย์ (3) การสื่อสารในการทำงานเรื่องการประพฤติดั้งสิ่งที่เป็ประโยชน์ คือต้องเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่นด้วย ในการทำสิ่งที่เป็ประโยชน์นั้นต้องมีการช่วยเหลือด้วยแรงกายและแรงใจด้วยหลักอหัตถจริยาธรรม ซึ่งการทำงานของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการต้องมีใจที่จะช่วยเหลือสมาชิก อย่างเช่น เมื่อสมาชิกมีหนี้สินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตาม

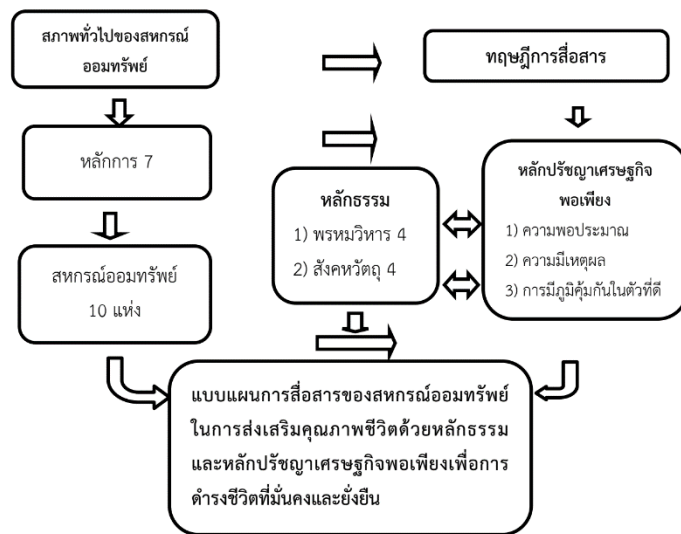
กำหนดระยะเวลาที่กำหนด อาจมีเหตุขัดข้องหรือปัญหาอะไรบางอย่าง สหกรณ์ออมทรัพย์ควรใช้หลักอรรถจริยาคือการช่วยเหลือด้วยการแก้ปัญหา นั่น หรือมีทางออกให้แก่สมาชิก เช่น การลงไปสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบเสนอในที่ประชุมเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา เป็นต้น จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นที่ศรัทธาเชื่อมั่นของสมาชิกหรือผู้มาใช้บริการอย่างล้นหลาม (4) การสื่อสารในการทำงานเรื่องการวางตนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สุด คือความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอ รู้จักวางตัวให้เหมาะสมให้ถูกกาลเทศะเข้ากับผู้อื่นได้ทุกคน โดยคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่รู้จักวางตัวเสมอต้นเสมอปลายในการทำงาน วางตนให้เข้ากับสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ตลอด ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีความสม่ำเสมอ ทำให้สมาชิกมีความเข้าใจเข้าถึงการเป็นคนของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการร่วมทุกข์ร่วมสุข สามารถร่วมมือกันหรือให้ความช่วยเหลือกันทั้งในยามที่มีปัญหาเดือดร้อนหรือในยามที่มี ความสุข สหกรณ์ออมทรัพย์จะไม่มีทางเลือกเจาะจงในการทำความร่วมมือกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งแต่ใช้ ความสมัครใจหรือผู้ที่มีปัญหาและได้ร้องขอความช่วยเหลือหรือสมัครใจในการร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจ การปฏิบัตินั้นสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นพฤติกรรมของคนในสหกรณ์ออมทรัพย์ และเกิดเป็นวัฒนธรรมความร่วมมือของคนในสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเหนียวแน่นไม่มีเสื่อมคลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบสหกรณ์ตามแนวพุทธ” (ปราโมทย์ ยอดแก้ว, 2557) ที่ว่า การพัฒนาสหกรณ์ในระดับที่ 3 การเสียสละ จากการสร้างความเข้าใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเสียสละ แบ่งปันในการปฏิบัติงานด้วยการตื่นรู้ตามหลักสหกรณ์แนวพุทธ ให้สามารถสร้างความสามัคคีตามหลักสังคหวัตถุ 4 และงานวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจในการให้บริการตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขนครสวรรค์ จำกัด” (ชูชีพ กลิ่นโท, 2556) ที่ว่า แนวทางการพัฒนามีดังนี้ (1) ด้านทาน ผู้ให้ควรจะให้ด้วยความเอื้อเฟื้อและจริงใจ (2) ด้านปิยวาจา ผู้พูดควรจะพูดด้วยวาจาที่ไพเราะ น่ายิน สร้างสรรค์และมีประโยชน์ (3) ด้านอรรถจริยาคือการทำประโยชน์ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ควรจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและความเสมอภาคเท่าเทียมกันเป็นสำคัญ (4) ด้านสมานัตตตา คือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ทุกคนควรจะต้องวางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกและให้ถือเสมอว่าสมาชิกคือบุคคลสำคัญที่สุดขององค์กร ในส่วนของทฤษฎีการสื่อสารในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ (1) ผู้ส่งสาร คือสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 10 แห่ง (2) สารหรือเนื้อหาข้อมูล คือหลักการ 7 รวมถึงค่านิยม อุดมการณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ (3) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อซึ่งหมายถึงช่องทางการสื่อสารทุกรูปแบบทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น และ (4) ผู้รับสาร คือสมาชิกหรือคนทั่วไป ต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้ส่งสารที่ดี สารก็ต้อง

ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือรหัสของสาร เนื้อหาของสาร และการจัดเรียงเรียงลำดับสาร ซึ่งมีทั้งสื่อเดี่ยวและสื่อผสม ซึ่งอยู่ที่ความเหมาะสมของสื่อกับผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร ผู้รับสาร สิ่งแวดล้อมว่าต้องการอะไร อย่างไร ที่ไหน เมื่อไร โดยอาศัยทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อให้ได้มากที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด อีกทั้งสมาชิกหรือคนทั่วไปก็ต้องเปิดรับสื่อหรือข่าวสาร ข้อมูลของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วย และทุกคนก็มีใจโน้มไปกับการประชาสัมพันธ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานคือ ปัจจัยภายนอกของผู้รับสารและปัจจัยภายในของผู้รับสารเชื่อมถึงกันก็จะทำให้การสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์เกิดประสิทธิภาพ คือเป็นรูปธรรมต่อสื่อสารสาธารณะ และสื่อสมัยใหม่อย่างรวดเร็ว ฉับไวไปไกลได้ทั่วถึงทุกระดับคนชั้น สำหรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาในทางปฏิบัติ 3 ขั้นตอน คือ (1) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 1 (2) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 2 และ (3) ทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3 โดยทฤษฎีใหม่ขั้นตอนที่ 3 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เน้นความพอเพียงอันประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน คือ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล และ (3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีความพอประมาณนั้น สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีแบบแผนในการสื่อสารองค์กรเน้นความพอประมาณในการผลิต คือเรื่องเงินหรืองบประมาณ เพราะการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ต้องมีเงินที่เพียงพอสำหรับให้แก่สมาชิกหรือผู้ที่จะมีสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์เสียก่อน นั้นหมายถึงต้องมีกำลังแห่งการผลิตและต้องทำด้วยความรอบคอบไม่โลภไม่เกียติงตัวทำให้พอดี โดยอาศัยความมีเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบรอบด้านเพื่อนำไปสู่การกระทำหรือปฏิบัติการที่ดีโดยเน้นการกระทำหรือปฏิบัติการขององค์กรเป็นสำคัญ คือทำเหตุภายในให้ถูกต้องครบถ้วน และต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลด้วย อย่างเช่นในการจะปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันให้แก่ลูกหนี้หรือสมาชิกด้วยว่าจะสามารถสร้างตัวชีวิตให้เกิดความสุขได้โดยมีขนิมทาปฏิบัติทา โยนิโสมนสิการ และอัปมาทธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การใช้การสร้างตัวชีวิตเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2550) ที่ว่า มีขนิมทาปฏิบัติทา โยนิโสมนสิการ และอัปมาทธรรม มีความสัมพันธ์กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขนิมทาปฏิบัติทากับความพอประมาณ เป็น

วิธีการหรือหนทางในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผล เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก การพัฒนา และอุปมาธรรมชาติกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตนและคนในสังคม

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบแผนเชิงสัญลักษณ์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันมีคุณลักษณะ 3 พร้อม ๆ กัน คือ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งสามารถช่วยทำให้สงฆ์อวมตฺรพฺยสื่อสารสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา จนกระทั่งกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้โดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แบบแผนการสื่อสารของสงฆ์อวมตฺรพฺยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักการและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน” ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของสงฆ์อวมตฺรพฺย หลักธรรม ทฤษฎีการสื่อสาร และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ

ดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน และได้แบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน และเพื่อเป็นการเสริมสร้างกลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เข้าไปอยู่ในใจคนไทย รวมถึงพัฒนาองค์กรสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างไม่หยุดยั้งในโลกยุคดิจิทัล ผู้วิจัยและคณะมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

ในส่วนของรัฐโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องมีนโยบายรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้สังคมและประชาชนทั่วไปเข้าใจ เข้าถึงเรื่องสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็นองค์กรในรูปแบบการพัฒนาชุมชนสังคมที่สมบูรณ์แบบไปด้วยคุณค่า (มูลค่า) หลักการ อุดมการณ์ โดยเป็นองค์กรที่มีแต่ให้ คือให้ความรักความสามัคคี ความเสียสละ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือประชาชนสังคม ด้วยการสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งเรื่องงบประมาณ บุคลากร เครือข่ายสื่อของรัฐ และการเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างทั่วถึง นอกจากนี้รัฐต้องมีนโยบายในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกรูปแบบ คือ จัดให้มีหลักสูตรที่เกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งภาคทฤษฎีในห้องเรียนและภาคปฏิบัติจริงในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนรู้เกิด เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา

สำหรับภาคเอกชนสามารถนำเอาแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์สหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนไปส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กรของตน หน่วยงานของพระสงฆ์ควรมีสามารถนำเอาแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์สหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนไปส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กรของตน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีหน้าที่ส่งเสริมดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ ควรมีแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนสู่การปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ค่านิยม อุดมการณ์ และหลักการสหกรณ์ให้เป็นรูปธรรมต่อสื่อสาธารณะและสื่อสมัยใหม่ให้รวดเร็วฉับไวและทั่วถึงทุกระดับคนชั้น

2. สหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศ ควรมีแบบแผนการสื่อสารของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและ

ยั่งยืน การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ค่านิยม อุดมการณ์ และหลักการการสหกรณ์ให้เป็นรูปธรรม ต่อสื่อสาธารณะและสื่อสมัยใหม่ให้รวดเร็ว ฉับไว และทั่วถึงทุกระดับคนชั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่องนี้ มีประเด็นที่ควรทำการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยสู่สังคมโลกดิจิทัล
3. การสื่อสารหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเสริมสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็ง มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน และระดับโลก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2554). *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2550). *ศาสนาปรัชญาประยุกต์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- ชูชีพ กลิ่นโท. (2556). *ความพึงพอใจในการให้บริการตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขนครสวรรค์ จำกัด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญมี จันทรวงศ์. (2543). *ระบบสหกรณ์กับการพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2557). *การพัฒนารูปแบบสหกรณ์ตามแนวพุทธ*. (ดุขนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2555). *ธรรมนูญชีวิต [A Constitution for Fiving]*. (พิมพ์ครั้งที่ 119). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2550). *การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 10, 11, 21, 22*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ แจ้งเจริญ. (2560). *พุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำกัด*. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรรณณ ปิณฑโนวาท. (2546). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Sameul, L. B. and Churchill, L. R. (1992). *Discovering mass Communication*. New York: Harper Collins.
- Schramm, W. (1972). *How communication works*. London: Clive Bingley LTD.

พุทธบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์

Buddhist Integration in Solution and Narcotics using behavior of Children
and Youth in the Juvenile Observation and Protection Centre at
Nakhon Sawan Province

นริศรา พลอยเพชร¹

Narisara Ployetch

Received: April 2, 2019

Revised: October 9, 2019

Accepted: October 9, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ 2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ และ 3. เสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) ในขณะที่ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มี

¹ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ กระทรวงสาธารณสุข; Nakhon Sawan Provincial Health Office, Ministry of Public Health

Corresponding author, e-mail: kctv056@hotmail.co.th, Tel. 081-1116126

ความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจัดกิจกรรม ($\bar{X}=3.83$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ($\bar{X}=3.80$) ด้านการบูรณาการงานภาครัฐ ($\bar{X}=3.79$) ด้านการป้องกันการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซ้ำ ($\bar{X}=3.75$) ด้านการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกัน ($\bar{X}=3.72$) และด้านมาตรการทางกฎหมายและการปราบปราม ($\bar{X}=3.66$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบำบัดรักษา ($\bar{X}=3.44$)

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการค้นหาสาเหตุ แนวทาง และวิธีการแก้ไขปัญหา และหลักไตรสิกขาในการนำมาพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม โดยพัฒนาทางด้านพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา (ศีล) พัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี (สมาธิ) และพัฒนาทัศนคติ มุมมอง และความมีเหตุผล (ปัญญา) ซึ่งจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, แนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด, เด็กและเยาวชน, สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province, 2) to study the factors related to the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province, and 3) to present the Buddhaddhamma application for the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation

and Protection Centre at Nakhon Sawan Province. The findings of the study were as follows.

1. When considering each aspect, it was found that the family factor related to the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province was at the high level ($\bar{X}=3.61$). Then, the environment factor related to the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province was $\bar{X}=3.45$.

2. Overall, the level of the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province was at the high level ($\bar{X}=3.71$). When considering each aspect, it was found that the rehabilitation and providing the activities was at the highest level ($\bar{X}=3.83$). Then, the participation of the family and community was $\bar{X}=3.80$, the integration of the government work was $\bar{X}=3.79$, the prevention for repeated narcotics using was $\bar{X}=3.75$, making the conscious and immunity was $\bar{X}=3.72$, and the legislative measures and suppression was $\bar{X}=3.66$. Moreover, the treatment was at the lowest level ($\bar{X}=3.44$).

3. The Buddhhadhamma application for the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior of the children and youth in Juvenile Observation and Protection Centre at Nakhon Sawan Province was that the application of the Cattari Ariyasaccani (The Four Noble Truths) for finding the causes, approaches and methods in the solution and the Tisikkha (the Threefold Training) for developing the children and youth by developing the behavior in body and speech (Sila), developing the mind (Samadhi), and developing the attitude, view and rationality (Panna). These made the immunity to the narcotics prevention and solution sustainably.

Keywords: Buddhhadhamma, the approach to the prevention and solution of narcotics using behavior, the children and youth, The Juvenile Observation and Protection Centre

บทนำ

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ การที่ประเทศชาติจะพัฒนาไปได้นั้นส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับเด็กและเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากผลของปัจจัยภายนอกประเทศ และปัจจัยภายในประเทศ ปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังที่สำคัญต่อการพัฒนาของประเทศชาติในอนาคต ปัญหายาเสพติดนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชนผู้เสพ ยังเป็นผลพวงที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในเด็กและเยาวชน เช่น การลักทรัพย์ เพื่อซื้อหาเสพติด การทำร้ายร่างกายเพราะความขัดแย้งในวงจรการค้า จนถูกจับกุมเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ในปี พ.ศ.2556 มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอันดับแรก จำนวน 15,530 คดี คิดเป็นร้อยละ 42.24 จากจำนวนคดีทั้งหมด และในปี 2557 คดียาเสพติดยังคงเป็นอันดับแรกที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด คือ 16,679 คดี คิดเป็นร้อยละ 45.74 จากจำนวนคดีทั้งหมด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2557)

การบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด การค้นหาสาเหตุที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ย่อมมีความสำคัญต่อการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเหล่านี้ให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ถ้าสามารถป้องกันเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุต่าง ๆ นั้นได้ ก็ย่อมเป็นโอกาสที่จะช่วยลดปัญหาการมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากแหล่งต่าง ๆ ร่วมกับการศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์” ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยสังเคราะห์จากแนวคิดของวรางคณา นพฤทธิ์ (2554) และกำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านครอบครัว 3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนเข้าสู่สถานพินิจ รายได้ต่อวัน ภาวะสุขภาพ สถานภาพครอบครัว พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด 2) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะการเลี้ยงดู พฤติกรรมของคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียน ชุมชน กลุ่มเพื่อน สื่อ และตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ แนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

ประชากร (Population) ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 592 คน (ฝ่ายทะเบียน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์, 2557) และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน

พื้นที่วิจัย คือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 239 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยสภาพแวดล้อมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 87.4 มีอายุระหว่าง 15-18 ปี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 87.8 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 มีอาชีพก่อนเข้าสู่สถานพินิจ รับจ้าง จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 มีรายได้ต่อวันระหว่าง 101-300 บาท จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 มีภาวะสุขภาพแข็งแรงดี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 95.4 สถานภาพครอบครัว อยู่รวมกันกับบิดามารดาจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8

เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยเรียงตามลำดับของชนิดยาเสพติดที่เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสพมากที่สุด ดังนี้ บุหรี่ จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 90.4 สุรา จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 ัญชา พบว่า จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ยาบ้า จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ไอซ์ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 34.7 ใบกระท่อม จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9

สารระเหย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 สีน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 โพร จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 สารผสมน้ำดื่มใบกระท่อม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 ยาแก้ปวดประสาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ผื่น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ยาอี/ยา เลิฟ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ยาเค/เคตามีน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 โคเคน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และเฮโรอีน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

ระดับปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$)

ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไข พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด นครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$)

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการฟื้นฟู สมรรถภาพและการจัดกิจกรรม ($\bar{X}=3.83$) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ($\bar{X}=3.80$) ด้านการบูรณาการงานภาครัฐ ($\bar{X}=3.79$) ด้านการป้องกันการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซ้ำ ($\bar{X}=3.75$) ด้านการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกัน ($\bar{X}=3.72$) และด้านมาตรการทางกฎหมาย และการปราบปราม ($\bar{X}=3.66$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบำบัดรักษา ($\bar{X}=3.44$)

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนเข้าสู่สถานพินิจ รายได้ต่อวัน ภาวะสุขภาพ สถานภาพครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนเพศมีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ จึงยอมรับ สมมติฐาน

ปัจจัยครอบครัวในแต่ละด้านโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและ แก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดนครสวรรค์ โดยด้านลักษณะการเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.199^{**}$) ด้าน

พฤติกรรมของคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ ($r=-0.013$) และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.201^{**}$)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมในแต่ละด้านโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนเข้าสู่สถานพินิจ รายได้ต่อวัน ภาวะสุขภาพ สถานภาพครอบครัว อาจเนื่องด้วยตัวของปัจจัยเหล่านี้เพียงปัจจัยเดียวไม่มีความสัมพันธ์ต่อแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ต้องอาศัยหลายปัจจัยในการวางแผนทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ เพราะเด็กและเยาวชนแต่ละคนมีปัญหาที่ซับซ้อนแตกต่างกันออกไป และต้องให้ความสำคัญกับเพศในการวางแผนทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านลักษณะการเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.199^{**}$) โดยการเลี้ยงดูในลักษณะที่ครอบครัวมีกฎเกณฑ์ มีความเข้มงวด บังคับขู่เข็ญ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความกดดัน ความตึงเครียด ไม่สามารถพูดคุยกับผู้ปกครองได้ การตามใจหรือปล่อยปละละเลย ความคาดหวังที่มากเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนไม่กล้าพูดคุยกับผู้ปกครองเมื่อไม่สามารถทำตามที่ผู้ปกครองคาดหวังได้ ต้องหลบออกจากครอบครัวหันไปหาสิ่งอื่นทดแทน จนนำมาสู่การมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ด้านพฤติกรรมของคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ ($r=-0.013$) ซึ่งพฤติกรรมของคนในครอบครัวที่ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ครอบครัวที่มีคนในครอบครัวเสพยาหรือค้ายาเสพติด หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การเที่ยวสถานบันเทิง การติดบุหรี่ยาเสพติด สุรา ทำให้เด็กและเยาวชนเห็นแบบอย่างที่ไม่ดี มีความเคยชิน ไม่รู้การควรไม่ควร ทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรม

การใช้จ่ายเซฟตี้ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.201^{**}$) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเอาใจใส่ การเป็นที่ปรึกษาให้กับบุตร การมีกิจกรรมร่วมกันกับเด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์กับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด จะสามารถนำมาวางแผนในครอบครัวที่มีปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างกัน

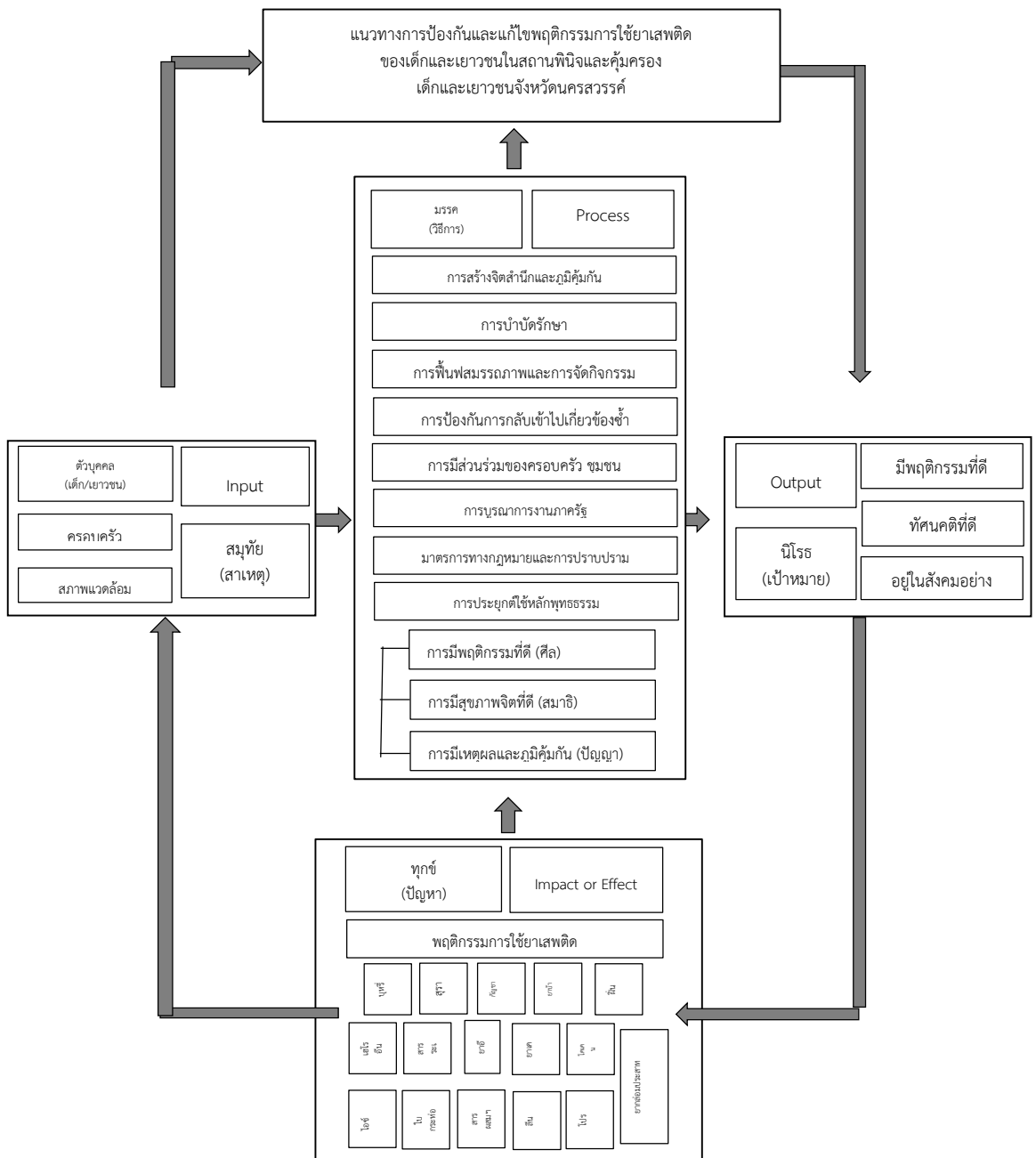
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ด้านโรงเรียน มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.239^{**}$) ซึ่งการที่เด็กและเยาวชนถูกดูว่าเป็นคนไม่ดี โรงเรียนไม่ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา มีการทะเลาะวิวาทกับครูหรือเพื่อน รวมถึงมีการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมตามความรู้สึกของเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่มีความสุข อาจหันไปหากกลุ่มเพื่อน ชักชวนกันให้ใช้ยาเสพติดได้ ด้านชุมชน มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.052$) ซึ่งชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด เพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดสามารถหาซื้อยาเสพติดในชุมชนได้ง่าย และการมีค่านิยม เช่น การชื่นชมคนรวยมากกว่าคนดี สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเคยชินต่อการพบเห็นการใช้ยาเสพติด มีช่องทางในการเสพ มีทัศนคติที่ผิดต่อการค้า ด้านกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.067$) วัยรุ่นมักต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมีความสุขเมื่อได้อยู่ในกลุ่มเพื่อน จึงถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนได้ง่าย การที่กลุ่มเพื่อนที่คบมีพฤติกรรมการค้าหรือใช้ยาเสพติด มีประวัติการกระทำความผิดในคดีอาญามาก่อน การมีกลุ่มแก๊งค์ คู่อริ ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดและการใช้ยาเสพติดได้ ด้านสื่อ มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ($r=0.090$) ทั้งการรับรู้วิธีการใช้ยาเสพติด การซื้อขายจากสื่ออินเทอร์เน็ต การนำเสนอข่าวสารจากโทรทัศน์ การสร้างค่านิยมเรื่องความร่ำรวยจากการค้ายาเสพติด และผลของการใช้ยาเสพติดที่ทำให้ผิวขาว ซึ่งเป็นการจูงใจให้เด็กและเยาวชนสนใจต่อการใช้ยาเสพติด และมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดตามมาในที่สุด

ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกัน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกและภูมิคุ้มกันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรिता อีระวัฒน์สกุล และคณะ (2549) ทำการศึกษาเรื่อง การใช้สารเสพติดของเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้สำหรับเยาวชน ควรพัฒนาที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของความคิด จิตสำนึกแห่งความปลอดภัยและพฤติกรรม ด้านการบำบัดรักษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3. ท่านคิดว่าผู้ใช้ยาเสพติดควรบำบัดรักษาในโรงพยาบาลเท่านั้น อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรिता อีระวัฒน์สกุล และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้สารเสพติดของเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนาวิธีคัดกรองเยาวชน เพื่อแยกแยะกลุ่มที่มีความพร้อมของครอบครัวว่าอยู่ในระดับใด เพื่อให้วิธีการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มากกว่าที่จะใช้วิธีเดียวกันทั้งหมด ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจัดกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ (2552) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า ต้องมีคุณค่า ด้วยพลังตนเองที่เข้มแข็ง เสนอโครงการจิตอาสา โดยมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กคิดเองทำเอง โดยมีประโยชน์ต่อชุมชนและมีผู้ใหญ่คอยสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และให้กำลังใจรวมทั้งความชื่นชม ด้านการป้องกันการกลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซ้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การกระทำ ความผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันการกลับเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซ้ำ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเร่งให้ความสำคัญในการควบคุมปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าไปมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การปราบปรามเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ การให้ความรู้เพื่อสร้างเป้าหมายในชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรางคณา นพฤทธิ์ ที่ได้ทำการศึกษา

เรื่อง ปัจจัยและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ต้องรณรงค์ กระตุ้นให้ครอบครัว ชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชน ในแต่ละพื้นที่ชุมชนควรมีการศึกษาถึงปัจจัยสาเหตุของการใช้สารเสพติดตามสภาพพื้นที่ และบริบทสิ่งแวดล้อม หน่วยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรเร่งปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคติของคนในชุมชนที่มีต่อผู้เสพ หรือผู้ที่เคยใช้ยาเสพติด โดยสนับสนุนให้สังคมเปิดโอกาส และให้การยอมรับผู้ที่ผ่านการบำบัด ด้านการบูรณาการงานภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวิ สกุลวงศ์ธนา และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน: ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว ผลการวิจัยพบว่า รัฐควรกระตุ้นให้ภาคสังคมรับรู้และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น และให้มีองค์การทางสังคมทำหน้าที่ด้านการป้องกันปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการพัฒนาเด็กและเยาวชนควบคู่กับสถาบันสังคมหลัก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ด้านมาตรการทางกฎหมายและการปราบปรามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ จงสุข ไกล และคณะ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานการณ์ปัญหาไอซ์ และแนวทางการสื่อสารเชิงป้องกัน เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของการบริหารจัดการของภาครัฐที่เป็นการปราบปราม ควรปฏิบัติโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเกิดความศรัทธา ผู้กระทำความผิดได้รับทราบถึงโทษและเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายเมื่อกระทำความผิด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์” ได้รับองค์ความรู้สรุปได้ตามภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย

หลักธรรมอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นความเป็นจริงของทุกข์และ
 กระบวนการดับความทุกข์ การเรียนรู้แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด

ติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ตามแนวทาง อริยสัจ 4 จะเป็นแนวทางที่สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ได้ ประกอบด้วย “ทุกข์” ในที่นี้ คือ “พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน” ที่ควรทราบว่าจะขอบเขตของปัญหา และ สถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร การค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถจัดการและหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในคราวต่อไป นี่คือ “สมุทัย” การที่ทุกภาคส่วนและสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ สามารถพิจารณาปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของ เด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้น และค้นหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นซึ่งอาจมีหลายวิธี จนเด็กและ เยาวชนเกิดการปรับปรุงตนเองจนเกิดพฤติกรรมที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ใน สังคมได้อย่างปกติสุข จัดเป็น “นิโรธ” ซึ่งแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามาตรฐานการใช้ยาเสพติด คือ “มรรค” สามารถทำให้ปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนเบาบางลง ได้ และยังป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่ยังไม่เคยมีพฤติกรรมใช้ ยาเสพติดได้อีกด้วย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ สามารถนำมาใช้ได้อย่างหลากหลาย อันได้แก่ หลักเบญจศีล หรือศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานของการ ควบคุมกายไม่ให้กระทำความผิด, หลักของกรรม นำมาสอนว่าการกระทำสิ่งใดย่อมได้รับสิ่งนั้น เพื่อให้เกิดความระลึกรู้ก่อนที่จะทำในสิ่งไม่ดี, หลักธรรมเกี่ยวกับการคบมิตร จะสามารถทำให้รู้จัก เลือกคบเพื่อนที่ดี, หลักธรรมหิริโอตตปละ จะช่วยให้เกิดความละอายต่อการกระทำชั่ว เกรงกลัวต่อบาปและการกระทำพฤติกรรมไม่ดีต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดย่อมไม่เกิดขึ้น, หลักอปริหานิยธรรม จะทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สุข, การปฏิบัติตามแนวพุทธหรือวิถีพุทธ เช่น การบรรพชา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะเป็น การช่วยฝึกให้เกิดสติ สามารถครองตนในสังคมได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญที่สุด คือ หลัก ไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้านเพื่อฝึกฝนให้คนเป็นคน โดยสมบูรณ์ สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างเป็นองค์รวม โดยพัฒนาทางด้านพฤติกรรม ให้ เป็นคนมีวินัยไม่ก่อความเดือดร้อน และสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นได้ โดยการจัดระเบียบความ เป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ให้เหมาะสมกับการพัฒนาและเอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจะ ทำให้ทั้งทางกาย ทางวาจามีความสุจริต (ศีล) พัฒนาจิตใจทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม

ความรับผิดชอบ ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความสดชื่นผ่อนคลาย ความรู้สึกพอใจ ความเข้มแข็งทางจิตใจต่อการยั่วจากสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการบำบัดและการฟื้นฟูสมรรถภาพ (สมาธิ) และพัฒนาความรู้ ความจริง ทศนคติที่ดี การมีเหตุผล สามารถไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี และสามารถเลือกดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดได้ (ปัญญา) ซึ่งการพัฒนานี้จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดภูมิคุ้มกันต่อการใช้ยาเสพติด อันจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนามีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายของรัฐควรให้ความสำคัญด้านการป้องกันและการปราบปรามยาเสพติดมากกว่าด้านการบำบัดรักษา
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่วิธีการเลี้ยงดูบุตรตามช่วงวัย ตั้งแต่มีการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล มีเอกสารคู่มือให้บิดามารดาได้ศึกษา เพื่อการเตรียมความพร้อมและวางแผนครอบครัว
3. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควรมีเอกสารเผยแพร่วิธีการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่น การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครองเมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในปกครอง
4. ต้องสร้างเครือข่ายการทำงานระดับจังหวัดเน้นเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ ทั้งการเฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด การป้องกัน การบำบัดรักษา และการติดตามภายหลังการบำบัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา
5. ควรมีการจัดระเบียบสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะชุมชนที่มีแหล่งอบายมุขเป็นแหล่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งการเสพ และการค้า เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด
6. ควรมีการดำเนินการกับสื่อสาธารณะจากช่องทางอินเทอร์เน็ต โดยการตรวจจับการเผยแพร่ภาพที่ไม่เหมาะสมและการกระทำที่ผิดกฎหมาย ยกกระดับคุณภาพและปริมาณของสื่อให้มีความน่าสนใจ ที่จูงใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน
7. ควรมีการสร้างแหล่งให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน และครอบครัวที่ประสบปัญหาการมีพฤติกรรมใช้ยาเสพติดที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือนอกเหนือไปจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

8. ควรให้ความสำคัญต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการอบรมสั่งสอน ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ควรให้ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของยาเสพติด ผลกระทบต่อสมองแก่เด็กและเยาวชน และครอบครัว รวมถึงอัตราโทษตามกฎหมายของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในทุกลักษณะ

2. ต้องให้ความสำคัญในการคัดกรองผู้ที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เพื่อการจัดโปรแกรมบำบัดรักษาได้ตรงตามสภาพปัญหา

3. ควรนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระยะของการบำบัดรักษา และดำเนินการบำบัดรักษาแบบองค์รวม ควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้การบำบัดรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดกิจกรรมโดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น

5. ควรมีการสร้างเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการจัดหางาน สร้างอาชีพ หรือด้านการศึกษาแก่เด็กเยาวชน เพื่อให้มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตภายหลังการปล่อยตัว และควรมีการติดตามผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

6. ควรมีการดำเนินงานเชิงรุกทั้งในครอบครัวและชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น การลงพื้นที่ที่พบปัญหาเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดและถูกจับกุมบ่อยครั้ง

7. ควรมีการถอดบทเรียนการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในเด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการแยกประเภทการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่ไม่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ออกจากเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด และการแยกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดในครั้งแรก ออกจากกลุ่มที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดหลายครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม และเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูเด็กและเยาวชน ได้ตรงตามสภาพปัญหาที่มีความซับซ้อนของปัญหาที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อค้นหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ที่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในแต่ละด้านแบบเชิงลึก เพื่อค้นหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์ที่เหมาะสมกับปัจจัยด้านนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดแห่งอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยกับงานวิจัยในครั้งนี เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล และนเรนทร์ ตุนทกิจ. (2556). *การกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออก*. (รายงานการวิจัย). กระทรวงสาธารณสุข: กลุ่มวิจัยเด็ก เยาวชนและสิ่งเสพติด สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาวิ สุกุลวงศ์ธนา และคณะ. (2556). *แนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างยั่งยืน: ภูมิคุ้มกันเพื่อสร้างโลกสีขาว*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ฝ่ายทะเบียน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์. (2556). *สถิติการรับตัวเด็กและเยาวชนประจำปี 2556 ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2556*. เข้าถึงได้จาก <http://www.djop.go.th/location/office/4-office/28-nakornsawan>.

- วรารัณ นพฤทธิ. (2554). *ปัจจัยและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด. สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2558). *จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ปี พ.ศ. 2555-2557*. เข้าถึงได้จาก <http://www.djop.moj.go.th/>.
- สรिता ธีระวัฒน์สกุล และคณะ. (2549). *การใช้สารเสพติดของเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่*. (รายงานการวิจัย). บัณฑิตวิทยาลัย: ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. (2552). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเยาวชนเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.).

คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Leadership Features Based on Buddhist Principle in Bachelor of Public
Administration, Police Administration Commander Students at
Suansunandha Rajabhat University

ตวิษา คุ่มเฟื่อง¹

Tawisa Kumfueang

Received: September 24, 2019

Revised: October 30, 2019

Accepted: November 3, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และ 2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยใช้แบบสอบถามกับนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 100 คน จากประชากรทั้งหมด 100 คน โดยหาค่าความถี่ และร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; Faculty of Humanities and Social Sciences of Suansunandha Rajabhat University

Corresponding Author, e-mail: Ben_ka_ka@outlook.co.th, Tel. 087-9776220

1. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านความยุติธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.67) รองลงมา ด้านความน่ารัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านความอดทนต่อถ้อยคำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.62)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ น่าเคารพ และไม่ชักนำ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .724$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีค่าไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, กัลยาณมิตร, นักเรียนปกครอง

Abstract

The research of “ Leadership features based on Buddhist Principle in Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University” with the objective of 1) to study the level of Leadership features based on Buddhist Principle in Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University. 2) study factors that are related to Leadership features based on Buddhist Principle in Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University. The researcher used the questionnaire with 100 the Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University by finding the frequency and percentage, finding the mean and standard deviation, Analyzed by t-test and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of this study were

1. the level of Leadership features based on Buddhist Principle in Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University. Most of them was in a high level and the overall received value was in a high level. ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.47) When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value of the top 3 at a high level was Justice. ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.67) The second was the Lovable at a high level ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.67) The third was a Patient Listener at a high level. ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.62)

2. Factors that are related to Leadership features based on Buddhist Principle in Bachelor of Public Administration, Police Administration commander students at Suansunandha Rajabhat University. When considering the relationship between the qualities of good friends variables and the leadership characteristics found that all of them had a statistical significance and a positive relationship. ($p < .01$) It indicated that the relationships of all variables were in the same direction. The variable that had the highest relationship were Respectable and Not Leading or Spurring on to a Useless End. There was a relatively high relationship size. ($r = .724$) It indicated that students became more respectful, they will become less persuade.

Keywords: Leadership, Qualities of good friends, Commander Students

บทนำ

พระพุทธเจ้ายกย่อง สัตตบุรุษ (พระธรรมปิฎก, 2542) มนุษย์โดยสมบูรณ์ การกระทำอันปราศจากความผิดพลาด นำมาเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเรียกว่า “ผู้นำ” ภาวะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่จะช่วยเป็นกำลังแรงใจและมั่นคงในการปฏิบัติงานร่วมกัน (สุภัททา ปินทะแพทย์, 2557) รูปแบบภาวะผู้นำแบบเพื่อนแท้ (Kalyānamitta; Qualities of a Good friend) คือ การสร้างผู้นำให้มีความรู้ความสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขมีความช่วยเหลือสนับสนุนและมีความจริงใจต่อกัน เอื้ออาทร มีมิตรภาพที่กลมเกลียวเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกันนำไปสู่การบริหารจัดการในยุคที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคข้อมูลข่าวสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ได้มีการตั้งนักศึกษาเพื่อทำหน้าที่นักเรียนปกครองขึ้น เพื่อดูแลและเปี่ยมวินัย ความประพฤติของนักศึกษาในสาขาวิชา มีบทบาทสำคัญเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน หลักคิดในการสอน คือ ต้องสร้างคนเก่งให้เป็นคนดี การมีบทบาทภาวะผู้นำขององค์กรจึงต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดศักยภาพ (พระธรรมปิฎก, 2544) การพัฒนาชีวิตของคนจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา อันเป็นระบบของการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถแล้วยังต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากผู้ตาม อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างสถาบันการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างภาวะผู้นำที่จะต้องดูแลให้สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจนั้นให้มีความรักใคร่กลมเกลียว (ภารดี มหาขันธ์, 2532) และพระพุทธศาสนาซึ่งมีอิทธิพลและบทบาทบุญดีต่อวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม จึงเป็นคำตอบที่เราจะใช้ในการเข้ามามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารงานตำรวจให้เกิด ความห่วงใย เอื้ออาทร ผูกพัน เช่น ผู้ใหญ่ แสดงออกถึงความเอ็นดูผู้น้อย แสดงถึงความเป็นพี่ที่ดูแลน้อง แสดงถึงความเป็นมิตร เพื่อสร้างความผูกพันกันในสถาบัน ทั้งสัมพันธ์ภาพและกิจกรรม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าเราควรนำหลักพุทธธรรม กัลยาณมิตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มิตร หมายถึง มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจ มีความน่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูดรู้จักชี้แจง รับฟังคำแนะนำ วิพากษ์วิจารณ์ได้ พูดเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล ภาวะผู้นำเชิงพุทธ มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความยุติธรรม รู้รักสามัคคี มีความเสียสละปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะต้องมีอยู่ในตัวของผู้นำที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงานด้วยการบริหารตน บริหารคน บริหารงานในองค์กร ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

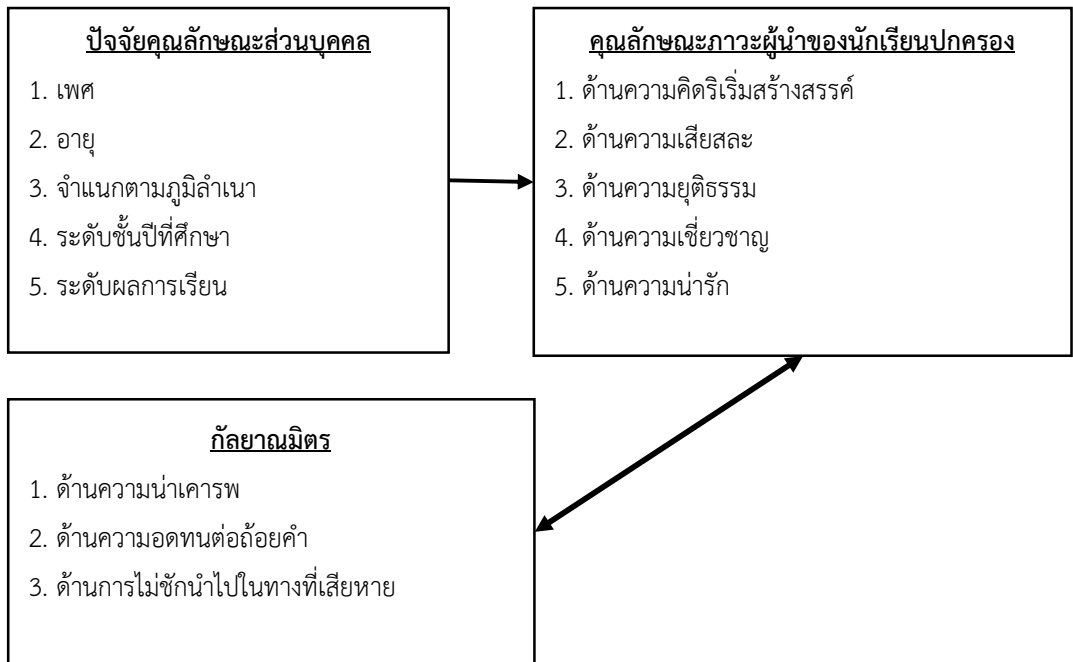
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาจากแนวความคิดคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ด้านความเสียสละ 3) ด้านความยุติธรรม 4) ด้านความเชี่ยวชาญ 5) ด้านความน่ารัก 6) ด้านความน่าเคารพ 7) ด้านความอดทนต่อถ้อยคำ 8) ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่เสียหาย ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแปรต้น (Independent variables) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนา ระดับชั้นปีที่ศึกษา ระดับผลการเรียน ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 100 คน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 100 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอ้างอิงที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยจำแนกตามลักษณะของตัวแปร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์แบบไคสแควร์ (Chi-Square) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

สรุปผลการวิจัย

บทความวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 61 มีอายุ 22 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49 ระดับชั้นปีที่ 3 และระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 50 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50 ระดับผลการศึกษา 3.00 – 3.49 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49

2. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครอง หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68

2) ด้านความเสียสละ ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความเสียสละ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55

3) ด้านความยุติธรรม ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01

4) ด้านความเชี่ยวชาญ ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความเชี่ยวชาญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76

5) ด้านความน่ารัก ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความน่ารัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99

6) ด้านความน่าเคารพ ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความน่าเคารพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.84

7) ด้านความอดทนต่อถ้อยคำ ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านความอดทนต่อถ้อยคำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94

8) ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่เสียหาย ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่เสียหาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียน ปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยภาพรวม

ข้อ	คุณลักษณะภาวะผู้นำ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.68	0.66	มาก
2	ด้านความเสียสละ	3.55	0.70	มาก
3	ด้านความยุติธรรม	4.01	0.67	มาก
4	ด้านความเชี่ยวชาญ	3.76	0.59	มาก
5	ด้านความน่ารัก	3.99	0.67	มาก
6	ด้านความน่าเคารพ	3.84	0.61	มาก
7	ด้านความอดทนต่อถ้อยคำ	3.94	0.62	มาก
8	ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่เสียหาย	3.90	0.53	มาก
รวม		3.83	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านที่ 3 ด้านความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านที่ 5 ด้านความน่ารัก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.67) รองลงมาด้านที่ 7 ด้านความอดทนต่อถ้อยคำ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.62) รองลงมาด้านที่ 8 ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่เสียหาย ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.53) รองลงมาด้านที่ 6 ด้านความน่าเคารพ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.61) รองลงมาด้านที่ 4 ด้านความเชี่ยวชาญ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.59) รองลงมาด้านที่ 1 ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.66) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 2 ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าแตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 28 คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .234 – 1.00 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรกัลยาณมิตรกับคุณลักษณะภาวะผู้นำ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ น่าเคารพ และไม่ชักนำ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .724$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีความไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ อดทน และไม่ชักนำ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .675$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความอดทนเพิ่มขึ้นก็จะมีความไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ น่าเคารพ และอดทน โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .642$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีความอดทนเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ เชี่ยวชาญ และน่ารัก โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .623$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นก็จะมีความรักเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ เสียสละ และน่าเคารพ โดยมีขนาด

ความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .612$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความเครียดเพิ่มขึ้นก็จะมีคะแนนนำเคารพเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร

ตัวแปร	สร้างสรรค์	เครียด	ยุติธรรม	เชี่ยวชาญ	น่ารัก	นำเคารพ	อดทน	ไม่ชักนำ
สร้างสรรค์	1.000							
เครียด	.472**	1.000						
ยุติธรรม	.467**	.604**	1.000					
เชี่ยวชาญ	.350**	.490**	.481**	1.000				
น่ารัก	.234*	.526**	.500**	.623**	1.000			
นำเคารพ	.367**	.612**	.542**	.539**	.550**	1.000		
อดทน	.275**	.417**	.578**	.403**	.487**	.642**	1.000	
ไม่ชักนำ	.288**	.439**	.471**	.424**	.562**	.724**	.675**	1.000
$\bar{X}$	3.676	3.548	4.012	3.762	3.990	3.838	3.944	3.902
SD	0.661	0.704	0.674	0.588	0.671	0.607	0.620	0.532

** $p < .01$

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าแตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีจำนวน 28 คู่ มีค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .234 – 1.00 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรก็คล้ายกันกับคุณลักษณะภาวะผู้นำ พบว่า ทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ นำเคารพ และไม่ชักนำ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .724$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความนำเคารพเพิ่มขึ้นก็มีความไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คือ อดทน และไม่ชักนำ โดยมีขนาด

ความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .675$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความอดทนเพิ่มขึ้นก็จะมีคามไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ น่าเคารพ และอดทน โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .642$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีคามอดทนเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คือ เชี่ยวชาญ และน่ารัก โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .623$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นก็จะมีคามน่ารักเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมา คือ เสียสละ และน่าเคารพ โดยมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ($r = .612$) แสดงว่า เมื่อนักศึกษามีความเสียสละเพิ่มขึ้นก็จะมีคามน่าเคารพเพิ่มขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวุฒิ วรพินธุ์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงาน แบบมีอาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนปกครองหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรกัลยาณมิตรกับคุณลักษณะภาวะผู้นำ พบว่า ทุกตัวเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ น่าเคารพ และไม่ชัก เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นก็จะมีคามไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาคือ อดทน และไม่ชักนำ เมื่อนักศึกษามีความอดทนเพิ่มขึ้นก็จะมีคามไม่ชักนำเพิ่มขึ้นด้วย

และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาก็คือ น่าเคารพ และอดทน เมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้น ก็จะมีความอดทนเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาก็คือ เชี่ยวชาญ และน่ารัก เมื่อนักศึกษามีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นก็จะมีเมื่อนักศึกษามีความน่ารักเพิ่มขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์รองลงมาก็คือ เสียสละ และน่าเคารพ เมื่อนักศึกษามีความเสียสละเพิ่มขึ้นก็จะมีเมื่อนักศึกษามีความน่าเคารพเพิ่มขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ควรจัดการอบรมที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านภาวะผู้นำของความเป็นกัลยาณมิตรให้กับนักศึกษาสาขาการบริหรงานตำรวจ เพื่อเพิ่มความพร้อมให้กับจิตใจ
2. ควรมีการจัดอบรมที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านภาวะผู้นำของความเป็นกัลยาณมิตรให้กับนักศึกษาสาขาอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีส่วนในการเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาสาขาการบริหรงานตำรวจอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในด้านภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ทราบรายละเอียดในเชิงลึก
2. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมในกลุ่มตัวอย่างอื่น
3. ควรศึกษาภาวะผู้นำที่มีความสัมพันธ์กันในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวุฒิ วรพินธุ์. (2557). คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมืออาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(1).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). *ผู้นำ*. กรุงเทพฯ: พินธเนศพรังเซ็นเตอร์.
- _____. (2544). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.
- ภาระติ มหาพันธ์. (2532). *พื้นฐานอารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2562). ภาวะผู้นำของนักบริหารการศึกษามีออาชีฟ. เข้าถึงได้จาก http://www.supatta.haysamy.com/leader_pro.html.

คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Leadership Traits of Police Administration Students in Bachelor of Public
Administration, Suansunandha Rajabhat University

กิตตินันท์ ขวัญเมือง¹

Kittinan Kwanmuang

Received: September 24, 2019

Revised: October 30, 2019

Accepted: November 3, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และ 2. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 200 คน จากประชากรทั้งหมด 425 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกรณี 2 ตัวอย่าง (t-test independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; Faculty of Humanities and Social Sciences of Suansunandha Rajabhat University

1. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 2 ด้านยุติธรรม ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านที่ 6 ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.69)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า เมื่อจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลตาม เพศ ภูมิภาค ระดับผลการศึกษา พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลตาม อายุ และระดับชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณลักษณะภาวะผู้นำ, นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The objectives of this research have studied the level in leadership and comparative between personal factors and leadership of Police Administration students in Bachelor of Public Administration at Suansunandha Rajabhat University. A sample was selected from 425 Police Administration students in Bachelor of Public Administration at Suansunandha Rajabhat University. The research instruments were a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Comparison of mean values for 2 samples (t- test independent), one-way ANOVA, data analysis using social science software packages.

The results of this study as follows:

1. Most of leadership traits in Police Administration students in Bachelor of Public Administration at Suansunandha Rajabhat University was in a high level ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.59) When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value of the top 3 at a high level was Justice ($\bar{X} = 3.89$, S.D. =

0.72) in a high level. The second was Self-control ability at a high level ($\bar{X}$ = 3.81 , S.D. = 0.75). The third was Self-confidence at a high level ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.69).

2.The perspective of comparative between personal factors and leadership of Police Administration students in Bachelor of Public Administration at Suansunandha Rajabhat University found that it is not different. When classified by age and year of the study was found that significantly differently at .05.

Keywords: Leadership Trait, Police Administration Student, Suansunandha Rajabhat University

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้อ้างถึงโครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า การใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมยังดำเนินการได้น้อย ประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน ที่สำคัญได้แก่คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพการบริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญมากต่อคุณภาพของคนซึ่งรวมถึงคุณภาพของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพราะด้วยหลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งสร้างให้ตัวนักศึกษาของหลักสูตรนี้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนาตัวของนักศึกษาที่กำลังจะจบการศึกษาออกไปเป็นตำรวจ หรือข้าราชการของหน่วยงานอื่น ๆ ผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่ต้องวางแผนสรรหา พัฒนาบุคลากร ส่งการดูแลรวมทั้งควบคุมบุคลากรขององค์กรในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน ความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ยังมีอีกหลายด้านที่ต้องพัฒนา อาทิเช่น ด้านความเสียสละ ด้านความยุติธรรม ด้านความเฉลียวฉลาด ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความรอบรู้ในงาน ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาต่อตัวของนักศึกษาเอง เพราะคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ได้กล่าวไว้แต่ละด้านก่อนหน้านี้นี้ ก็เพื่อให้ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงาน

ตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้พัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไปได้

ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory) ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theories) จุดเริ่มต้นและพื้นฐานความรู้ของทฤษฎีภาวะผู้นำ การศึกษาช่วงแรกมีความคิดที่ว่าผู้นำซึ่งส่วนมากคือผู้ชาย ผู้ที่เกิดมาพร้อมด้วยคุณสมบัติ พรสวรรค์ และความสามารถของผู้นำที่มีแต่กำเนิดและมีมากกว่าคนอื่น ๆ ในองค์กรของ ทฤษฎีด้านลักษณะ (Trait Theories) ศึกษาลักษณะของผู้นำที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยกย่องอย่างมาก ทฤษฎีด้านพฤติกรรม (Behaviour Theories) เกิดต่อมาหลังจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะผู้นำไม่สามารถค้นหากลุ่มลักษณะเพื่อใช้อธิบายลักษณะผู้นำในทุก ๆ สถานการณ์ได้ คุณลักษณะภาวะผู้นำได้แบ่งคุณลักษณะเอาไว้ ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Trait) ได้แก่ ลักษณะเด่นในเรื่องการก้าวร้าวหรือความนุ่มนวล จิตใจ ทัศนคติ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระ การควบคุมและความสมดุลของอารมณ์ สติปัญญา ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถ (Abilities) ความมีจริยธรรม สติปัญญา และความรู้ความสามารถในการพูดความกล้าในการตัดสินใจอีกทั้งทักษะทางสังคม (Social Skills) ความสามารถในการบริหารในการรวบรวมสมาชิกในการทำกิจกรรมทางสังคม ความมีเกียรติและการเป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่ยอมรับการใช้วิธีการทางการทูตหรือเทคนิคที่ให้คนยอมรับคล้อยตามรวมถึงการมีส่วนร่วม

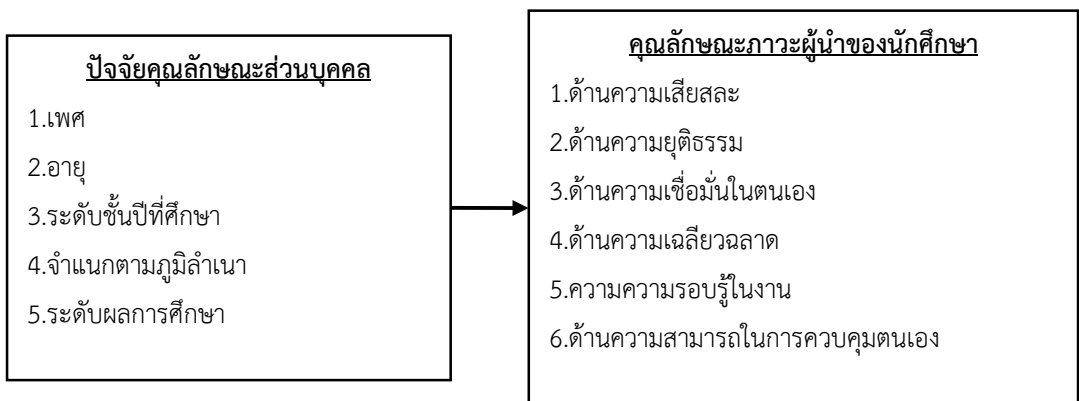
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงกรอบทฤษฎีและแนวคิดการวิจัยด้วยการสืบค้นข้อมูล โดยอาศัยเอกสารเป็นหลัก ด้วยวิธีการศึกษาสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ จากแนวคิดตามทฤษฎีอื่น ๆ ตำราวิชาการ บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง และจากการศึกษาข้อมูลแนวคิด ที่ปรากฏในหนังสือตำราวิชาการ บทความ เอกสารต่าง ๆ จากนั้นจะนำข้อมูลเหล่านั้นที่ได้มา นำมาวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเสียสละ 2)

ด้านความยุติธรรม 3) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 4) ด้านความเฉลียวฉลาด 5) ด้านความรอบรู้ในงาน 6) ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 425 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krajcic and Mogan (สุวิมล ติรกานันท์, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีที่ศึกษา จำแนกตามภูมิภาคนา ระดับผลการศึกษา ตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวนทั้งหมด 425 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krajcic and Mogan (สุวิมล ติรกานันท์, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การทดสอบค่าที (T-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Lest Significant Difference: LSD)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จากการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีเชิงสำรวจจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสรุปดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 85 มีอายุระหว่าง 20-21 ปี และอายุ 22-23 ปี และอายุ 18-19 ปี ระดับชั้นปีที่ 2 จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 ภูมิลำเนาภาคกลางจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ระดับผลการศึกษา 2.51-2.99 จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 39

2. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

- 1) ด้านความเสียสละ โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.31
- 2) ด้านความยุติธรรม โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89
- 3) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73
- 4) ด้านความเฉลียวฉลาด โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51
- 5) ด้านความรอบรู้ในงาน โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.72

6) ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง โดยภาพรวมมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยภาพรวม

ข้อ	คุณลักษณะภาวะผู้นำ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านความเสียสละ	3.31	0.74	ปานกลาง
2.	ด้านความยุติธรรม	3.89	0.72	มาก
3.	ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	3.73	0.69	มาก
4.	ด้านความเฉลียวฉลาด	3.51	0.68	มาก
5.	ด้านความรอบรู้ในงาน	3.72	0.76	มาก
6.	ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง	3.81	0.75	มาก
รวม		3.66	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านที่ 2 ด้านยุติธรรม ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.72) รองลงมาด้านที่ 6 ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.75) รองลงมาด้านที่ 3 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.69) รองลงมาด้านที่ 5 ด้านความรอบรู้ในงาน ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.76) รองลงมาด้านที่ 4 ด้านความเฉลียวฉลาด ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.68) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ด้านเพศพบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษา

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ไม่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ที่มีอายุต่างกัน จากการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่มีอายุต่างกัน พบว่า ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้วยเทคนิค LSD พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ 20 – 21 ปี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาแตกต่างจากอายุ 22 – 23 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีอายุ 22 – 23 ปี มีระดับความคิดเห็นสูงกว่านักศึกษาที่มีอายุ 20 – 21 ปี

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน จากการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน พบว่า ความแปรปรวนของประชากรทั้ง 4 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้วยเทคนิค LSD พบว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของนักศึกษาที่มีอายุต่างกันพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แตกต่าง

จากนักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีระดับความคิดเห็นสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จากการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน พบว่า ความแปรปรวนของประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ ที่มีระดับผลการศึกษาต่างกัน ผลการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีระดับผลการศึกษาต่างกัน พบว่า ความแปรปรวนของประชากรทั้ง 5 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากและรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความยุติธรรม ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความรอบรู้ในงาน ด้านความเฉลียวฉลาด ด้านความเสียสละ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองสุข สอาดปรุ (2556) ที่พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านมีความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านมีแรงจูงใจสูง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านมีความฉลาด

2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีเพศต่างกัน จะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัย จงจินแมนไธสง (2558) พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรีตำบลในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า เพศเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างของคุณลักษณะภาวะผู้นำ

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีอายุต่างกัน จะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ของช่วงอายุ 22-23 ปี สูงกว่า ช่วงอายุ 18-19 ปี และช่วงอายุ 20-21 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญมณี วัฒนรัตน์ (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบพัฒนา การจัดการความสุขแบบเป็น-อยู่-คือและความสุขในการทำงาน กรณีศึกษา: องค์การสร้างความสุข พบว่า พนักงานที่มีอายุแตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างเชื่อถือได้ทางสถิติ โดยแยกเป็นด้านที่พบความแตกต่าง ได้แก่ ด้านสุขภาพดี ด้านครอบครัวดี ด้านใฝ่รู้ดี และด้านการงานดี จากการศึกษา คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีอายุแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าช่วงอายุมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของตัวบุคคล ในช่วงอายุที่แตกต่างกันไป

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน จะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ของ

ระดับชั้นปีที่ศึกษา ชั้นปีที่ 4 สูงกว่า ชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 2 สอดคล้องกับงานวิจัย จงจีน แมนไฮสง (2558) ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ นายกเทศมนตรีตำบลในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ปรากฏผลดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายข้อไม่แตกต่างกัน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จำแนกตามระดับผลการศึกษา โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ข้อที่ 1 คือนายกเทศมนตรีตำบลแสดงความเชื่อมั่นและความตั้งใจต่อเป้าหมายให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ยึดมั่นและร่วมสานต่อวิสัยทัศน์ ข้อที่ 9 คือนายกเทศมนตรีตำบลทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีการกำหนดมาตรฐานที่ท้าทายความสามารถในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายและข้อเป้าหมายและข้อที่ 11 คือนายกเทศมนตรีตำบลสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับ บัญชาที่มีความกระตือรือร้นต่อภารกิจที่ต้องทำ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา จำแนกตามระดับ การศึกษา โดยภาพรวมและรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ข้อที่ 1 คือนายกเทศมนตรีตำบลส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคิดเองพัฒนานตนเองในการแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ ข้อที่ 2 คือนายกเทศมนตรีตำบลส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผล ข้อ ที่ 3 คือนายกเทศมนตรีตำบลส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาระบุปัญหาของเทศบาลตำบลโดยใช้ เหตุผลและหลักฐานมากกว่าการคิดเอาเองว่าเป็นปัญหา ข้อที่ 4 คือนายกเทศมนตรีตำบลกระตุ้น ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ข้อมูลหลักฐาน ข้อที่ 5 คือนายกเทศมนตรีเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ข้อที่ 7 คือนายกเทศมนตรีตำบลให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ข้อที่ 8 นายกเทศมนตรีตำบลสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาว่าปัญหาทุกอย่างมีวิธีการแก้ไขได้ ข้อที่ 9 คือนายกเทศมนตรีตำบลกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความคิดสร้างสรรค์ในการหาแนวทางใหม่ ในการแก้ปัญหา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวม และรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ข้อที่ 1 คือนายกเทศมนตรี ตำบลส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ข้อที่ 2 คือนายกเทศมนตรีตำบลมีการมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล ข้อที่ 3 คือนายกเทศมนตรีตำบลปฏิบัติตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาค ข้อที่ 6 คือนายกเทศมนตรี ตำบลปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและข้อที่ 10 คือนายกเทศมนตรีตำบลให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา จากการศึกษา คุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงาน

ตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อาจเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างระดับชั้นปีที่ศึกษามีความสำคัญต่อความคิดที่เกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำโดยอย่างยิ่ง ซึ่งระดับชั้นปีที่ 4 มีระดับสูงที่สุด อีกอย่างเพราะด้วยวุฒิภาวะ ความคิดที่โตขึ้นเรื่อย ๆ ก็เป็นผลสำคัญที่ทำให้เกิดคุณลักษณะภาวะผู้นำที่มากกว่าระดับชั้นปีอื่น ๆ

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีระดับผลการศึกษต่างกัน จะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ศิริกุล คัดสูงเนิน (2556) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลตำบลในการบริหารเทศบาลตำบลในการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของพนักงานเทศบาล จำแนกตามระดับการศึกษา มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารเทศบาลโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการมีบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเล่มอื่น อาจเป็นเพราะ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีความคิดเห็นคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่แตกต่างกันมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น ปรากฏว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยอยากให้มีการพัฒนาทางความคิดของนักศึกษาเรื่องการเสียสละ เพราะเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยและจะส่งผลต่อหลักสูตรและสาขาของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำของหลักสูตรอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เอกสารอ้างอิง

- จงจีน แมนโรสง. (2558). การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรีตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทองสุข สอาดปฐ. (2556). การศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนของครูและผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุวิมล ติรภานนท์. (2551). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญมณี วัฒนรัตน์. (2556). ภาวะผู้นำแบบพัฒนาการจัดการความสุขแบบ เป็น-อยู่-คือ และความสุขในการทำงานกรณีศึกษา: องค์การสร้างสุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิชัย จังหวัดพิจิตร

The Participation of Community in Tourism Management in Thalo
Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province

พระสาธิต ฐิตวีริโย (สุตเทศ)¹ พระครูนิวิฐศีลขันธ² และพระราชรัตนเวที³
Phrasatit Thitaweeriyo. (Suttes), Phrakruniwitsilakhan and Phrarachratnwethi

Received: October 5, 2019

Revised: November 3, 2019

Accepted: November 3, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิชัย จังหวัดพิจิตร 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิชัย จังหวัดพิจิตร 3. นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิชัย จังหวัดพิจิตร การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 372 คน วิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน โดยวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคน วิเคราะห์ผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

^{1, 2, 3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์; Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus.

Corresponding Author, e-mail: mikesatit0620482089@gmail.com, Tel. 062-0482089

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.62) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D.=0.58) และการจัดการท่องเที่ยว 5A's ในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.58)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักอภิธานิธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้ออำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Pearson Correlation (r) =0.74**)

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้ออำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนควรมีส่วนร่วมสร้างแลนด์มาร์คในจุดท่องเที่ยว พัฒนาประเพณีวัฒนธรรมให้เด่นชัด รักษาความสะอาด และอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ 2) ด้านการเข้าถึง ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำแผนที่เส้นทาง ประชาสัมพันธ์ ดูแลระบบสาธารณูปโภค ระบบอินเทอร์เน็ต และการปรับปรุงทัศนียภาพ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดตั้งแหล่งให้ข้อมูลข่าวสาร ทำป้ายบอกเส้นทาง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างทางลาด และห้องน้ำคนพิการ และจัดตั้งร้านขายของฝาก 4) ด้านที่พัก ชุมชนควรมีส่วนร่วมรักษาสีสิ่งแวดล้อมสร้างโฮมสเตย์แบบครัวเรือน รักษาถิ่นโอวีสวัสดิ์ความเป็นชนบท ดูแลความสะอาดในที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกิจกรรม ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดประชุมปรึกษากันมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีการสร้างความสามัคคี มีการประเพณีผล และมีการจัดกิจกรรม ในขณะที่การนำหลักอภิธานิธรรม 7 มาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่น และทำให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวชมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ

Abstract

This research aimed at 1. Studying the participation of community in the tourism management in Taror Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province, 2. Studying the relationship between the participation of the community and the Abharihanidharm 7 (Condition of Welfare 7) and the tourism management in Taror

Sub- district, Mueang Phichit District, Phichit Province, 3. Presenting ways of participation of the community in the tourism management in Taror Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province. This research was a mixed method research including the quantitative research where the survey research method was used from questionnaires for 372 samples, data were analyzed by using descriptive research including percentage, means, standard deviation, and inferential statistics, analysis was done by Pearson's Product Moment Correlation Coefficient; and the qualitative research where the in-depth interview with 17 informants was used, and the results were analyzed by using descriptive content analysis techniques.

Results of the Research

1. On the participation of the community in the tourism management in Taror Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province, it was found that the level of the participation of the community in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.62); on the participation of the community in the tourism management under the Condition of Welfare 7 in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.58), and the 5A's tourism management in Taror Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.58)

2. The relationship between the participation of the community and the Abharihaniyadharm 7 (Condition of Welfare 7) and the tourism management in Taror Sub- district, Mueang Phichit District, Phichit Province in overall was related with statistical significance of 0.01 level, with positive relationship or with conformance relationship in pairs in overall of high level (Pearson Correlation (r) = 0.74**).

3. Ways of the participation of the community in the tourism management in Taror Sub-district, Mueang Phichit District, Phichit Province should be as follows:

1) on attractions: the community should participate in creating landmark in tourist sites, develop the traditions and cultures to be dominant, preserve the cleanliness and facilitate the disabled, 2) on access: the community should participate in preparing for route maps, public relations, public utilities, and internet system and improve the landscape, 3) on facilities: the community should participate in

establishing the information sites, prepare for signposts, drive the economy forward, construct the slope way and the toilet for the disabled and establish the stores selling souvenir, 4) on accommodation: the community should participate in preserving environment, build household homestay, preserve the rural way of lives, keep the accommodation and facilities clean, 5) on activities: the community should participate in holding the meeting, consult and discuss, conserve the culture and tradition, boost harmony, perform the assessment and hold the activities, make it become the efficient and remarkable tourist sites so that the tourists become interested and visit the sites. The application of Abharihaniyadharm 7 (Condition of Welfare 7) with the participation in the development of tourist become remarkable and of quality thus more tourists become interested in visiting the sites.

Keywords: community participation, tourism management in Thalo Sub-district.

บทนำ

จังหวัดพิจิตรได้มีการสนองต่อนโยบายที่รัฐบาลได้วางแนวทางไว้ข้างต้นที่กล่าวมาด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพิจิตร เช่น บริการให้เกิดรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวทางไทยแลนด์ 4.0 และสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โดยการจัดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งพื้นที่ทุกอำเภอ มีศักยภาพทางกายภาพ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ในเขตพื้นที่ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมโดยชุมชนโดยตำบลท่าพ้อแต่เดิมเป็นเขตที่ทำการเศรษฐกิจค้าขายและขนสินค้าต่าง ๆ โดยใช้ล้อเกวียนเป็นพาหนะในการเดินทางผู้คนส่วนใหญ่จึงเรียกกันว่า “ท่าล้อ” เพื่อจะได้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งและก็เป็นที่ยึดกันของผู้คนที่เดินทางมาทำการค้าขาย เมื่อระยะเวลาผ่านไปการสื่อสารเพี้ยนจนกลายเป็น “ท่าพ้อ” มาถึงปัจจุบันนี้ บ้านท่าพ้อเป็นหมู่บ้านที่มีความเก่าแก่มีความเจริญทางด้านการค้าขายทั้งในเขตชุมชน และเขตชุมชนข้างเคียงเพราะตำบลท่าพ้อนั้นเป็นทางผ่านของหลายเขตพื้นที่มีจุดศูนย์รวมที่ค่อนข้างใหญ่ในการค้าขายและเป็นแหล่งเศรษฐกิจต่าง ๆ คนในชุมชนร่วมประกอบกิจการร้านค้า เช่น การค้าขายยาสมุนไพรจีน การค้าขายเสื้อผ้า การค้าขายของใช้ในครัวเรือน การค้าขายด้านอาหาร โดยวัดท่าพ้อตั้งอยู่ที่บ้านท่าพ้อ สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2410 มีวิหารเก่าที่ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังชื่อวิหารหลวง

ตากริมเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธเจ้าเข้านิพพานองค์ที่สมบูรณ์ที่สุด ที่มีการสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ และในตำบลท่าพ้อยังมี “ศาลเจ้าแม่ทับทิมท่าพ้อ” ภายในศาลมีองค์เจ้าแม่ทับทิม (ดุษ้วยเต่งเหนียง) เป็นองค์ประธาน ด้านขวาเป็นที่ประทับของเจ้าพ่อกว๋นอู ด้านซ้ายเป็นที่ประทับของเจ้าพ่อปุ่นเถ่ากงและเจ้าพ่อปุ่นเถ่ามาตามประวัติ และหลักฐานที่ปรากฏอยู่ พบว่า องค์เจ้าแม่ทับทิมและองค์เจ้าพ่อกว๋นอูได้อัญเชิญมาจากเกาะไหหลำ มณฑลกว่างตุง ประเทศจีนในปัจจุบันถ้าชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมฟื้นฟูอนุรักษ์ และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเรียนรู้ เนื่องจากตำบลท่าพ้อเป็นตำบลที่มีความเก่าแก่มีโบราณสถานมีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอันยาวนาน หากไม่ได้รับการส่งเสริมอนุรักษ์ไว้ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี โบราณสถาน และสิ่งปลูกสร้างที่มีความเก่าแก่ของชุมชนแห่งนี้ถูกกลืนหายไปตามกาลเวลาของสังคมในปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญของเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นพื้นฐานในการเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในชุมชน ตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เป็นประชากรในการศึกษา จำนวน 5,241 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

จากสูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน และหลักการบริหารนิยธรรมกับการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยทำการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) การวิเคราะห์ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) คำถามปลายเปิดนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางโดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคน เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ ปฏิบัติงาน รับผลประโยชน์ และประเมินผลในการจัดการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.=0.62) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมพร้อมเพรียงกัน ไม่บัญญัติหรือลัทธิ กฎระเบียบ เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโส ให้เกียรติผู้ประชุมทุกเพศ เคารพสถานที่ และในการรักษาสั่งตั้งตามในการจัดการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D.=0.58) และการจัดการท่องเที่ยว 5A's ในตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรม ในการจัดการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.58)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวก หรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Pearson Correlation (r) = 0.74**)

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าฬ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนควรมีส่วนร่วม

สร้างแลนด์มาร์คในจุดท่องเที่ยว พัฒนาประเพณีวัฒนธรรมให้เด่นชัด รักษาความสะอาด และอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ 2) ด้านการเข้าถึง ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดทำแผนที่เส้นทาง ประชาสัมพันธ์ คู่มือระบบสาธารณูปโภค ระบบอินเทอร์เน็ต และการปรับปรุงทัศนียภาพ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดตั้งแหล่งให้ข้อมูลข่าวสาร ทำป้ายบอกเส้นทาง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างทางลาดและห้องน้ำคนพิการ และจัดตั้งร้านขายของฝาก 4) ด้านที่พัก ชุมชนควรมีส่วนร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างโฮมสเตย์แบบครัวเรือน รักษาถิ่นไ่วถีชีวิตความเป็นชนบท ดูแลความสะอาดในที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านกิจกรรม ชุมชนควรมีส่วนร่วมจัดประชุมปรึกษากัน มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีการสร้างความสามัคคี มีการประเพณีผล และมีการจัดกิจกรรม ในขณะที่การนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแล้วข้างต้น ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่น และทำให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวชมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ ปฏิบัติงาน รับผลประโยชน์ และประเพณีผลในการจัดการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.62) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมพร้อมเพรียงกัน ไม่บัญญัติหรือลัทธิลัทธิ กฏระเบียบ เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อาวุโส ให้เกียรติผู้ประชุมทุกเพศ เคารพสถานที่ และในการรักษาสืบตั้งามในการจัดการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.58) และการจัดการท่องเที่ยว 5A's ในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยที่ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.58)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (Pearson Correlation (r) = 0.74**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า คู่ของด้านหมั่นประชุมกันเนื่องด้วยกับด้านร่วมตัดสินใจ มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด (r = 0.72**) รองลงมาคือ คู่ด้านเคารพสถานที่กับด้านหมั่นประชุมกันเนื่องด้วย และด้านที่พิกกับด้านความสะอาด (r = 0.69**) และค่าที่น้อยที่สุดคือ คู่ด้านกิจกรรมกับด้านตัดสินใจ และคู่ด้านกิจกรรมกับด้านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (r = 0.20**) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวก หรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กฤติยา สมศิลา และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัย “ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์” พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโนนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าเมื่อชุมชนบ้านโนนมีปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนสูงจะส่งผลให้ผลการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่สูงขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ่อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1) **ด้านสิ่งดึงดูดใจ** การจัดการประชุมบ่อย ๆ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการพัฒนาประเพณีและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ การเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน หรือการสร้างแลนด์มาร์คใหม่ให้เป็นสิ่งดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว โดยประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผนในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเก่าแก่ ดูแลความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการ และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการขายอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และประชาชนจะมีส่วนร่วมเป็นผู้ประเมินผลต่อความสนใจของนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรกช ตราฐ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายกับทุกช่วงวัยเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กันตภณ แก้ว

สง่า และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัย “การจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ในการค้นหาองค์ความรู้สามารถจำแนกความรู้ได้คือ แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นพพร จันทรนำชู และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาแบบการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า แบบการท่องเที่ยวมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับวิถีชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปฐม หงส์สุวรรณ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การจัดการหมู่บ้านต่อภาคอีสานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม” พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมอาทิประวัติศาสตร์ประเพณีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในชุมชน

2) **ด้านการเข้าถึง** มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำแผนที่หรือผังเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว และการตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการติดป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในด้านการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลสื่อสาร ด้านเฟซบุ๊ก วิทยุ และจัดทำเพจท่องเที่ยวในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประชาชน และผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมได้รับการดูแลระบบสาธารณูปโภค เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายด้านน้ำประปา ไฟฟ้า และอินเทอร์เน็ต มีส่วนร่วมดูแลสภาพปัญหาของเส้นทาง การจัดภูมิทัศน์ การกระจายข้อมูลข่าวสาร และความปลอดภัยจากกลุ่มอาชญากรรมและการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เกิดการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นรวดี บัวขวัญ (2556) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตลาดน้ำ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” พบว่า ปัจจัยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวประกอบด้วย การมีส่วนร่วมขององค์กรในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คมพล สุวรรณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง” พบว่า การจัดการพื้นที่ที่กล่าวคือ มีการตกแต่งภูมิทัศน์ของสถานที่ที่มีความสวยงามมีการกำหนดเส้นทางซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธณิศว์ล กุลศรี และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานโบราณบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” พบว่า ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม การปรับภูมิทัศน์ เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ

3) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก** ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสาร และสื่อประชาสัมพันธ์ในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มาเที่ยวชมให้เกิดความสะดวกต่อการมาเที่ยวชม มีส่วนร่วมควบคุมในการดำเนินงาน

การท่องเที่ยวในด้านการสัญจร โดยการทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ที่มาเที่ยวชม และเส้นทางที่ไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนในการจัดตั้งร้านขายอาหารและร้านค้า เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่มาเที่ยวชม มีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการสร้างทางลาด ห้องน้ำคนพิการให้มีความสะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการที่มาเที่ยวชม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิรัตน์ กลิ่นจันทร์และคณะ (2555) ทำการศึกษาวิจัย “กระบวนการจัดการพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา” พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ มีบริการอำนวยความสะดวก ด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง อาหาร น้ำดื่ม จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธณิศว์กุลศรี และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” พบว่า ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ดูแลความสะดวกของห้องน้ำ สนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าให้นักท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นราวดี บัวขวัญ (2556) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาตลาดน้ำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา” พบว่า ความร่วมมือในการจัดการเพื่อการพัฒนาและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง

4) ด้านที่พัก ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรสร้างความสะดวกในด้านที่พักให้มีความเป็นธรรมชาติ บริการดี มีการร่วมมือในการไม่สร้างมลพิษ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมบริเวณที่พักมีอากาศสดชื่น มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการดูแลผู้ที่เข้าพักในด้านชีวิต และทรัพย์สิน มีส่วนร่วมสร้างธุรกิจใหม่ ๆ โฮมสเตย์แบบครัวเรือน ให้มีความเป็นเอกลักษณ์มีกลิ่นไอวิถีชีวิตความเป็นชนบท มีส่วนร่วมดูแลความพึงพอใจของผู้เข้ามาเที่ยวชม มีการจัดที่พักอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว มีความสะดวก และมีความสะอาดเกิดความประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คมพล สุวรรณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง” พบว่า รูปแบบโฮมสเตย์สอดคล้องวิถีชีวิตต้องแอบธรรมชาติรูปแบบนี้เน้นการทำงานแบบครัวเรือน และเครือญาติ โดยมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเปิดให้บริการที่พักหรือที่เรียกว่า โฮมสเตย์สำหรับไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวรู้วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปฐม หงส์สุวรรณ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การจัดการหมู่บ้านต่อภาคอีสานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม” พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนการพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ที่พัก

ร้านอาหาร ร้านขายสิ่งของ และของที่ระลึก แนวทางการจัดการดังกล่าวนี้วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

5) ด้านกิจกรรม ประชาชนจะมีส่วนร่วมคิดในด้านกิจกรรมของชุมชนทุก ๆ ฝ่าย จะเข้ามาร่วมประชุมปรึกษากันในการจัดกิจกรรมของชุมชนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ปี ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้กับชุมชนมากขึ้น ในกิจกรรมของชุมชนด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนที่บรรพบุรุษกระทำกันสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดขึ้นทำให้ชุมชนเกิดความรักความสามัคคีกันในชุมชน และยังทำให้เศรษฐกิจในชุมชนขับเคลื่อนโดยการจัดการกิจกรรม ร่วมประเพณีผลในกิจกรรมของชุมชนเพื่อการพัฒนากิจกรรมให้ดีขึ้นในปีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรรณธิดา เหลาพวงศักดิ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับการเรียนรู้วิถีเกษตรเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์ ด้านวัฒนธรรม และนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คมพล สุวรรณ และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง” พบว่า การจัดการกิจกรรมที่ได้มีการดึงเอาจุดเด่นของชุมชนอาทิ ป่าไม้ ภูเขา วัด รวมทั้งสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของชุมชน มาจัดเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวมีลักษณะของกิจกรรมที่มีความหลากหลาย สามารถสัมผัสกับวิถีชีวิตท้องถิ่น และแบบธรรมชาติอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในตำบลท่าพ้อ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการให้เกียรติผู้ประชุมทุกเพศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ

2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับ

ทุก ๆ ฝ่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนทุกคนควรได้รับเกียรติให้เข้าร่วมประชุมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น มีการเสนอแนะ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทุกคนอย่างมีเกียรติเท่าเทียมกัน

2. ในการจัดกิจกรรมในการจัดการท่องเที่ยวประชาชนจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดกิจกรรมที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ผิดแบบแผน และเกิดการรบกวนหรือรุกรานในพื้นที่ส่วนบุคคลอื่น ๆ

3. ในการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวประชาชนและทุก ๆ ฝ่ายในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณี การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตเฉพาะถิ่น เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน และการกำหนดกฎการเข้าเที่ยวชมในพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความเป็นมาอันยาวนานไม่ให้จางหายไป

เอกสารอ้างอิง

กรกช ทรายู และคณะ. (2560). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารรัชต์ภาคย์ ฉบับพิเศษ ครบรอบ 23 ปี*, 11(4).

กฤติยา สมศิลา และกนกกานต์ แก้วนุช. (2561). ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1).

กัณตภณ แก้วสง่า และคณะ. (2558). การจัดการความรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี Suranaree Journal of Social Science*, 9(2).

คมพล สุวรรณ และคณะ. (2561). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง. (รายงานวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ธณัศวัล กุลศรี และคณะ. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3).
- นพพร จันทรนาชู และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นราวดี บัวขวัญ. (2556). รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาตลาดน้ำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2555). กระบวนการจัดการพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปฐม หงส์สุวรรณ และคณะ. (2560). การจัดการหมู่บ้านต่อภาคอีสานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม. (รายงานวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณธิดา เหลาพวงศักดิ์ และคณะ. (2560). รูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับการเรียนรู้วิถีเกษตรเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกาญจนบุรี. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาลัยเอเชียอาคเนย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2558). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวสำนักพิมพ์ จำกัด.
- สุพาดา สิริกุดตา. (2557). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรี ประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(1).
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1980). *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity*. New York: World Developments.

การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ

Community Development by Buddhist Integration

พระมหาภาธร อาภาธโร (อินทะพูล)¹ และพลวัฒน์ สีทา²

Phramaha Patorn Abakaro (Inthaphool) and Pollawat Seeta

Received: April 3, 2019

Revised: August 9, 2019

Accepted: August 14, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการกล่าวถึงการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา นิยาม และ หลักแนวคิดการพัฒนอย่างยั่งยืน ความจำเป็นในการพัฒนอย่างยั่งยืน กระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน ความหมายและแนวคิดของกับการพัฒนาชุมชน และการนำหลักสารานีธรรมมาบูรณาการกับการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ชุมชน, พุทธบูรณาการ

Abstract

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ; National Office of Buddhism

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

The objectives of this research has studied to Community Development by Buddhist Integration and results of the Research; community development process are processes aimed at enhancing well-being of people better by cooperation of Government and people in Community that Get involved in community Development. To achieve prosperity in every aspect economy social and culture people live better lives. Community development by Buddhist Integration mentioned that the Buddhist Integration to be used in Community Development This article aims to study the meaning, Sustainable development Concept and define, Sustainable Development, necessary in Sustainable Development, process Sustainable Development, The concept of community development and Saraniyadhamma to Community Development by Buddhist Integration.

Keywords: Development, Community, Buddhist Integration

บทนำ

งานพัฒนาชุมชน เป็นงานบริหารที่ต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยมุ่งให้ข้าราชการ ปัญญาชนของชาติและผู้นำทางสังคมทั่วไปลงไปทำงานในชุมชน เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างประชาชนที่อยู่ในชนบทและประชาชนที่อยู่ในชุมชนเมือง จึงนับว่างานพัฒนาชุมชนจะก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รัฐบาลจะต้องกำหนดแนวทางหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ในระยะยาวให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศต้องประสบกับสภาพล้าหลัง สูญเสียโอกาสที่จะแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในเวทีโลก และเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด (สมาน รังสิโยภักดิ์, 2546) จากสภาพในปัจจุบันของสังคมไทย ปัญหาที่ชุมชนในชนบทประสบอยู่ทั่ว ๆ ไป ก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบกับความยากจน มีความเป็นอยู่แร้นแค้น เนื่องจากการขาดแคลนความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิต การนำเอางานพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจของชาวชนบทดีขึ้น คือ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

หลักแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาจะต้องอยู่ในพื้นฐานหลักการที่เรียกว่า ความยุติธรรมระหว่างคน 2 ยุค หรือแนวคิดของ การพัฒนาที่ยั่งยืน มุมมองของมนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยนให้เปิดกว้างยอมรับความจริงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะติดตามมาจากการกระทำของตน มนุษย์จะต้องประสานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และจริยศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นข้อกำหนดทั่วไปขึ้นโดยเริ่มต้นจากการปูพื้นฐานความรู้ทางด้านนิเวศวิทยา และระบบนิเวศสร้างความ เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ในระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยตัวเอง และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ต่อจากนั้นจึงชี้ให้เห็นถึง หลักการ ถ่ายทอดพลังงาน โดยการกินต่อกันเป็นทอด ๆ และวัฏจักรของสสาร ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้สสาร และพลังงาน สามารถหมุนเวียน ในระบบนิเวศ ก็จำเป็นจะต้องสร้างให้เกิดเป็นความคิดรวบยอดขึ้น ในระบบความคิดพร้อมจะนำไปเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประสบผลสำเร็จความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทั่วไปหมายถึง การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน (โดยเฉพาะคนยากจน) ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นลวดทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย ซึ่งนักนิเวศวิทยามีความเห็นว่า มนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตของตนในปัจจุบันใหม่อย่างถอนรากถอนโคนเลิกความคิดที่เรียกว่า สภาพจิตแบบบุกฝ่าพรมแดนหรือ Frontier mentality เสียปรับเปลี่ยนวิธีคิดโลกทัศน์และค่านิยมจากมองระยะสั้นไปสู่การมองระยะยาว และเน้นที่ผลประโยชน์ของโลกธรรมชาติเป็นเกณฑ์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องผสมผสานแนวคิดหรือพยายามให้อยู่ในกรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ นิเวศวิทยา และสังคมวิทยา เพราะการประสานหลักการทั้งสามเข้ากับการปฏิบัติพัฒนาจะช่วยให้แนวทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือมุ่งตรงไปสู่จุดหมายอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต ซึ่งนับว่าเป็นยั่งยืนระยะยาว (Long term sustainability) ประการที่สอง ต้องมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันให้คงเหลือแก่คนรุ่นอนาคต ประการที่สาม เป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบันดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องปกป้องสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างทั่วถึง และประการที่สี่ เป็นการพัฒนาที่รากฐานให้ประชาชนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างร่มเย็น (เกื้อวงศ์ บุญสิน, 2540)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความจำเป็นในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการพัฒนาตรงตามความต้องการ มีการควบคุมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการพัฒนา

รากฐานให้กับประชาชนในชุมชนดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และมีความสามัคคีกันในภายในชุมชน ตลอดจนชุมชนรอบข้าง

กระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นความยั่งยืนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงแต่ทำให้ลดการทำลายสิ่งแวดล้อมลงไปเท่านั้น จึงได้นำเสนอการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า เป็นการพัฒนาอย่างสมดุล โดยมีเป้าหมายเพื่อเข้าถึงความจริงของธรรมชาติตามระบบความสัมพันธ์ตามแห่งเหตุปัจจัยของสรรพสิ่งทั้งตัวมนุษย์ สังคมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี และได้จำแนกระบบมนุษย์ออกเป็น 3 แบบระบบย่อย คือ ระบบชีวิตเชิงกายภาพ ระบบของจิตใจที่ทำงานตามจิตนิยม ระบบการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ ระบบพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งในด้านระบบสังคมท่านได้ชี้ให้เห็นว่า เป็นระบบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยเกิดจากเจตจำนงของมนุษย์ เช่น ระบบการปกครอง ระบบสวัสดิการ เป็นต้น ส่วนสิ่งแวดล้อม คือ สรรพสิ่งที่ป็นธรรมชาติซึ่งเอื้ออำนวยในการดำรงชีวิตมนุษย์เองต่อสังคมและต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืนตามแนวทางของ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539) นั้นมี 2 ขั้นตอน คือ

1) การพัฒนาคน โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และพัฒนาคนนั้นจะต้องพัฒนาทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจและปัญญา การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยคนอยู่ในฐานะที่เป็นแกนกลางต้องประสานและปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ขององค์กรรวมใหญ่อย่างเป็นบูรณาการให้เป็นระบบแห่งการดำรงอยู่ด้วยดีสมดุลอย่างต่อเนื่องและในการพัฒนาคนนั้น ท่านได้เสนอแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมไว้ว่า ให้เป็นพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน และให้มีการสร้างความเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งในพฤติกรรมหาเลี้ยงชีพให้เป็นสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพโดยสุจริต ไม่ก่อภัยต่อตนเองผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมในการบริโภค ให้รู้จักประมาณ ซื้อหาปัจจัยสี่และสิ่งของเครื่องใช้โดยเน้นคุณค่าที่แท้และไม่แสพสิ่งมีเงินมาเป็นต้น และมีพฤติกรรมในการแสวงหาความสุขที่อิงธรรมชาติ และการแสวงหาความสุขแบบประสานความร่วมมือกันและการให้ซึ่งกันและกัน กล่าวโดยสรุป คือ เป็นการพัฒนาคนให้รู้จักการให้ควบคู่กับการได้อย่างสมดุลกัน

2) การพัฒนาด้านจิตใจ ควรพัฒนาจิตสำนึกแห่งการสร้างสรรค์จิตแห่งความปรารถนาที่ดีต่อกัน จิตแห่งเมตตา กรุณา มุทิตา จิตแห่งการรักธรรมชาติ จิตแห่งสันโดษ จิตแห่งอิสรภาพมีสติเป็นตัวกำกับและจิตแห่งอุดมคติ มีปณิธานในการปฏิบัติงาน การสร้างสรรค์สิ่งดีงาม และการเข้าถึงจุดหมายแห่งชีวิตที่ดั่งงามสมบูรณ์ ด้านปัญญา ควรจะพัฒนาการใช้ปัญญาตามหลักโยนิโสมนสิการซึ่งเน้นความคิดอย่างเป็นระบบ พิจารณาและจำแนกคุณค่าของสรรพสิ่ง รวมทั้ง

ระบบที่เป็นระบบคิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะปิดเป้าความเชื่อ ค่านิยม และแนวคิดที่ผิด รวมทั้งให้รู้จักเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่โลก

สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นผลที่ได้มาจากการพัฒนาคนและเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม ธรรมชาติและเทคโนโลยีมีความสมดุลกัน โดยเสนอแนะถึงแนวทางในการพัฒนาระบบ ดังนี้

1) มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ควรจะจัดการศึกษา จัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงามและเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในด้านมนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรพึงพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดี ขยันอดทน รับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถมีทักษะพร้อมที่จะเป็นกำลังในระบบเศรษฐกิจและสังคม

2) สังคมดำเนินการพัฒนา สร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียนกัน เป็นบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์และปกป้องบุคคลที่มีกำลังน้อยและด้อยโอกาสให้รอดพ้นจากการถูกเบียดเบียน รวมทั้งมีมาตรการพิทักษ์ป้องกันไม่ให้คนเบียดเบียนทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

3) จะต้องทำให้สังคมตระหนักว่ามนุษย์ไม่ได้แยกตัวจากธรรมชาติ แต่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โดยอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยสันติ ไม่ทำร้ายเอาเปรียบธรรมชาติหรือนำเอาธรรมชาติมาบริโภคจนเกินขอบเขต

4) เทคโนโลยีควรที่จะผลิตและใช้เทคโนโลยี เพื่อแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่นเทคโนโลยีกักน้ำเสีย ขยะ เป็นต้น และควรใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันและปัญญา ไม่ใช่ด้วยตัณหาที่หลงใหลในสิ่งที่เป็นคุณค่าเทียม จะเห็นได้ว่า แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนของพระธรรมปิฎกนั้นใช้หลักคิดของศาสนาพุทธเป็นแกนกลางในการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนาคนทั้งร่างกาย จิตใจและปัญญา รวมทั้งการสร้างระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม ธรรมชาติและเทคโนโลยี

ความหมายและแนวคิดการพัฒนาชุมชน

คำว่า “พัฒนา” ในความหมายของภาษาไทย เป็นการให้ความหมายที่เข้าใจกันว่า การทำให้เจริญ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนามนุษย์ในด้านสังคม เพื่อให้สังคมนั้นเจริญเติบโตซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ได้กล่าวไว้ว่า “การพัฒนา” หมายถึง การทำเจริญการเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี การกระทำที่เป็นเหตุให้บางสิ่งบางอย่างเจริญเติบโตขึ้นหรือขยายออกเพื่อให้ดีขึ้นกว่าที่มีอยู่เดิม และ

การพัฒนานั้นอาจจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์ก็ได้ (คณาจารย์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2547) การพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ มีอาหารที่มีคุณค่ากิน มีสุขภาพดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีงานทำ เดินทางไปมาติดต่อสื่อสารกันได้ทางใดทางหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และสิ่งแวดล้อม (วิทยากร เชียงกุล, 2540) การพัฒนาส่งผลต่อคนส่วนคนส่วนใหญ่ใน 3 ลักษณะด้วยกัน (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2532) คือ

1) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับ ความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

2) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนาที่ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

3) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วยจากความหมายทั้งหมดสามารถ สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่คุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาจิต เป็นต้น แต่ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงที่ใช้ในการพัฒนาจิตนั้น ท่านใช้คำว่า ภาวนา หมายถึง การทำให้มี การทำให้เกิดขึ้น ทำให้เจริญ การอบรม การบำเพ็ญ เช่น คำว่า สมาธิภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือบำเพ็ญสมาธิ และคำว่า วิปัสสนาภาวนา คือ การเจริญ การอบรม หรือการบำเพ็ญวิปัสสนา (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), 2543) การพัฒนาแบบพุทธเป็นการพัฒนาสังคมที่จะก่อให้เกิด

สันติสุขต้องเป็นการพัฒนาที่ถ่อมมนุษย์เป็นสาระโดยมุ่งให้เกิดพัฒนาการในบุคคลที่ประกอบกันเป็นสังคมพัฒนาการของบุคคลนี้ ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ภาวนา คือ การทำให้เจริญ ซึ่งมีความหมายต่างจาก วัฒนธรรม ที่แปลว่า รก การพัฒนาสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การทำให้สังคมนั้นมีภาวะที่เอื้อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีงามนั้น หมายถึง ชีวิตที่ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความบีบคั้น รัดรี้งทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน สามารถที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนด้วยสติปัญญา และความ پاکเพียรของชีวิตเช่นนี้ย่อมไม่ถูกกดดันครอบงำให้จำกัดอยู่กับตัวเอง จึงมีจิตใจเป็นอิสระ และแผ่กว้างไปยังเพื่อนมนุษย์และสรรพชีวิต ภาวะชีวิตดังกล่าวในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อีสรภาพ ซึ่ง แปลว่า ความเป็นใหญ่ในตนเอง (พระไพศาล วิสาโล, 2543) การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำการบริการของรัฐบาลกับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (กรมพัฒนาชุมชน, 2548) ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้ (สนธยา พลศรี, 2545)

- 1) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนต้องเชื่อมั่นและศักยภาพของมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมแสดงแนวคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะการพัฒนาเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม
- 3) การช่วยเหลือตัวเองและชุมชน ในการพัฒนาเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชน การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในชุมชน
- 4) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาย่อมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็ต้องมีการนำทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนเช่นกัน และเป็นการผลักดันเพื่อปลูกจิตสำนึกการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตน

5) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเป็นสิทธิเสรีภาพของคนในการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้ริเริ่มในการจัด การโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยมีหวังจะพึ่งพาอาศัยองค์กรจากรัฐหรือชุมชนภายนอก

6) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะรัฐบาลมีความจำกัดด้านขีดความสามารถ ทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ส่วนขีดจำกัดของชุมชนในเรื่องความไม่พร้อมของคน และทรัพยากรไม่เพียงพอ

7) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานในระหว่างชุมชนและรัฐบาลเพื่อจะให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบงานเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและชุมชนต่างมีขีดจำกัดความสามารถในการพัฒนาที่แตกต่างกัน

8) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันหลายด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะการพัฒนาที่มีหลายกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การพัฒนาจึงต้องประสานงานกันหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

9) การสมดุลในการพัฒนา การพัฒนามีกิจกรรมต้องทำอยู่หลายด้าน ไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยแลนามธรรม

10) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ทำให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อกิจกรรมของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เป็นโครงการที่มีแผนงานมุ่งเน้นความคิดของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นขบวนการทางสังคมที่คอยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนตลอดเวลา

การพัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มและมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2531) การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนหนึ่งไปก็ไม่สามารถที่จะ

เรียกว่าเป็นการพัฒนาที่ดีหรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ (สมพร เทพสิทธา, 2536) การพัฒนาชุมชน หมายถึง การปรับปรุงสภาพต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งมาตรฐานความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ตามแนวทางที่ชุมชนต้องการโดยความคิดริเริ่มการพึ่งพาตนเองและความร่วมมือกันของชุมชน และระหว่างรัฐกับราษฎร ถ้าจำเป็นก็อาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน (จิรวัดน์ นิจนตร, 2528) การพัฒนาชุมชน เป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านนั้น คือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีแบบแผนและไปทิศทางที่ดีกว่าเดิม (พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์, 2517) การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่จะทำให้ชีวิตทุก ๆ ด้านของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าขึ้นพร้อม ๆ กัน เน้นว่าการพัฒนาชุมชนนั้นควรเป็นไปเพื่อ “คุณภาพชีวิต” ในทุก ๆ ด้านอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและต้องเป็นขบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องยาวนาน (ไพฑูรย์ เครือแก้ว, 2518) พร้อมกันนั้นได้มีนักวิชาได้แสดงความเห็นถึงการพัฒนาชุมชนแบ่งออก 10 อย่างดังต่อไปนี้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2532) 1) คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด 2) การช่วยเหลือตนเอง 3) ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 4) ความคิดริเริ่มของชุมชน 5) ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน 6) ความสมดุลของการพัฒนา 7) การใช้ทรัพยากรในชุมชน 8) การดำเนินงานตั้งอยู่บนรากฐานของหลักประชาธิปไตย 9) การประสานงาน 10) การผสมผสาน

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ โครงการ หลักวิธีการ ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น การพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา และสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนนั้น คือ การพัฒนาคนในชุมชนเสียก่อน เพื่อสร้างองค์ความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมศีลธรรม จริยธรรม จิตสำนึกมีเหตุผล และมีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ให้กับประชาชน

การนำหลักสาราณียธรรมมาบูรณาการกับการพัฒนาชุมชน

หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา ที่มีการกล่าวถึง การช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดผลที่ดีแก่ชุมชนและเพื่อนร่วมงาน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2551) กล่าวว่า สาราณียธรรม คือ ตามสัญญาชตาณของคนที่อยู่ร่วมกันนั้น ยังปรารถนาความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการสิ่งที่พึงพำนักอาศัย ต้องการได้มีการพักผ่อนหย่อนใจ ต้องการให้มีสันติภาพในการใน

ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะความเรียกร้อง ความต้องการตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตในทางพระพุทธศาสนา กลุ่มพุทธบริษัททั้งฝ่ายคฤหัสถ์และบรรพชิต เมื่อมาอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมของชาวพุทธแล้ว จำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยความมีคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิด ที่มาพบกัน โดยการปลูกฝังให้เกิดความรักความเคารพต่อกัน ซึ่งความรักความเคารพต่อกันนั้น เป็นผลซึ่งจะเกิดขึ้นจากจากการแสดงความมีน้ำใจ คือ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เมื่อมีความรักความเคารพต่อกัน ให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ต่อกันแล้ว การทะเลาะวิวาทกันก็จะไม่เกิดขึ้น ความสามัคคีซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่คณะ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดก็จะบังเกิดขึ้น จากนั้นเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกิจกรรม ทางผลประโยชน์ ทางการศึกษาการประพฤติปฏิบัติก็จะบังเกิดขึ้นติดตามมา เหล่านี้เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน แต่ในขณะเดียวกัน สิ่งที่ดีงามเหล่านี้เป็นผลรวมยอดซึ่งกันและกัน โดยการสร้างเหตุเฉพาะในที่นี้ เป็นสารานิยธรรม คือ ธรรมะที่จะนำใจของบุคคลให้ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ ประกอบด้วย 6 ประการ คือ

1) เมตตาทายกรรม จะทำอะไรก็ให้ทำด้วยเมตตา ได้แก่ การแสดงความมีน้ำใจช่วยเหลือ ขวนขวายในกิจการงานต่าง ๆ ที่ควรของเพื่อนภิกษุสามเณรของเพื่อนอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลังก็ตาม

2) เมตตาจาริกรรม จะพูดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา ได้แก่ การพูดวาจาที่เป็นคำสัตย์ คำจริง คำสามัคคี กระชับสามัคคี พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวาน และคำที่มีประโยชน์นั้น เป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากเมตตาต่อคนที่ตนพูดด้วยและคนที่พูดถึง พูดต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็ต้องพูดอย่างนั้น ลับหลังอย่างไรต่อหน้าก็พูดอย่างนั้น

3) เมตตาโมกกรรม จะคิดอะไรก็คิดกันด้วยเมตตา ได้แก่ การตั้งความรู้สึกในคนและสัตว์ทั้งหลายว่า ชีวิตแต่ละชีวิตไม่ต้องการความทุกข์ แต่ต้องการความสุข ฉันทิ เพราะฉะนั้นขอให้บุคคลนั้น ๆ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน เมื่อจะคิดถึงใครก็ตาม ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่า เป็นภิกษุสามเณรเท่านั้น ให้คิดถึงกันด้วยเมตตา เพราะพร้อมที่จะแสดงออกทางกาย ทางวาจา ทั้งต่อหน้าและลับหลังบุคคลเหล่านั้น

4) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาในทางที่ชอบธรรมให้แก่เพื่อนภิกษุสามเณร ไม่หวงไว้บริโภคนเฉพาะเพียงผู้เดียว คือ หลักการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้น ต้องเลี้ยงชีพด้วย ลำแข้งของตัวเอง เพื่อยุติภิกษาจรบิณฑบาตอาหารจากชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธา เป็นการได้อาหารมาในทางที่ชอบธรรม แต่ว่าการได้ปัจจัย 4 นั้น คนเรามีวาสนาบาปมีไม่เหมือนกัน บางคนได้มากจนเหลือกินเหลือใช้ บางคนได้น้อยจนไม่ค่อยพอกินพอใช้ เพราะฉะนั้น คนที่ได้ลาภผลมาในทางที่ชอบมาก จึง

ต้องแสดงออกซึ่งทางกายกรรม ทางวจีกรรม ที่สะท้อนมาจากใจด้วยการเอื้อเพื่อแบ่งปันเป็นการ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เฉลี่ยความสุขให้แก่กันและกัน

5) รักษาศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ ไม่ทำตนให้เป็นที่ยังเกียจ ของผู้อื่น คือ การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสามเณรนั้น ค่อนข้างจะอาทรภพ แม้จะโง่ไปบ้าง จะเชื่อไป บ้าง แต่ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการประพฤติปฏิบัติแล้ว ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ที่เกี่ยวข้องกัน แม้ จะเป็นเพื่อนรักร่วมใจกัน ถ้าคนหนึ่งละเมิดศีลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้จะกลายเป็นที่ยังเกียจ ดูหมิ่นของเพื่อนภิกษุสามเณรด้วยกัน การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขที่ประสงคจะเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น จึง ต้องพยายามปฏิบัติตนให้ถูกต้องตรงตามหลักของศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ โดยให้มองว่า ข้อ นี้พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้อย่างไร ใครปฏิบัติถูกต้องตรงหลักที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ก็ปฏิบัติไป ตามเขา ทำให้เกิดเป็นความเรียบร้อยสวยงามขึ้นที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า สังฆโสภณ คือ หมู่คณะ ที่งดงาม

6) มีความเห็นร่วมกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ ไม่วิวาทกับใคร ๆ เพราะมี ความเห็นผิดกัน เรื่องของความเห็นนั้นในฐานะของภิกษุในพระพุทธศาสนา ถ้าเป็นความเห็น เกี่ยวกับวินัย ก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็ตรวจสอบเทียบเคียง ตรวาทานหลักธรรมะว่า ข้อนี้พระพุทธเจ้าทรง แสดงไว้อย่างไร แล้วก็หาจุดกลางทางความคิดมาพบกันที่นี่ แต่บางอย่างเป็นเรื่องของกิจการงาน หรือแม้แต่เรื่องความเห็นทั่วไป อาจจะมีการขัดแย้งในหลักการและวิธีการบางอย่าง แต่ว่าสามารถ ประสพผลเช่นเดียวกันได้ ก็ต้องประนีประนอมกัน ไม่ก่อสารทละและวิวาท เพราะเหตุว่าความเห็น ขัดแย้งกัน เว้นไว้แต่บุคคลนั้นมีความเห็นขัดแย้งกับพระธรรมวินัย ซึ่งภิกษุสามเณรรู้ท่วงไ้ใน พระพุทธศาสนา จะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะขจัดปรับวาทเหล่านั้น ให้ยุติลงด้วยความเรียบร้อย พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตาโณ), 2536) กล่าวว่า สาราณียธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่ง ความระลึกถึงกัน คือ ผู้ประพฤติธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นเหตุให้ระลึกถึงความดีที่ทาต่อกัน เป็นที่เคารพ นับถือของผู้อื่น และสมานความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะไว้ได้

ธรรม 6 อย่างนี้ ทำให้ผู้ประพฤติเป็นที่รักที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกัน เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง, 2546) สาราณียธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หมายถึง คุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่น มากขึ้น สาราณียธรรม มี 6 อย่าง คือ

1) เมตตากายกรรม คือ ทำต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง ทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แสดงไมตรีและหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน โดยช่วยเหลือฐานะต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจแสดงอาการปฏิสภาภาพเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาวจีกรรม คือ พุดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แนะนำสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพพูดจริงไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว

3) เมตตามโนกรรม คือ คิดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง จะคิดอะไรก็คิดด้วยความปรารถนาดี เช่น ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี

4) สาธารณโภคี คือ แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม หมายถึง แบ่งปันลาภผลที่ร่วมกันหาร่วมกันทำโดยยุติธรรมแม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั้น คือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน

5) สีสสามัญญตา คือ มีความประพาสสมอภาคกัน หมายถึง ประพาสสุจริตดีงามเหมือน ๆ กัน มีระเบียบวินัยเป็นแบบเดียวกัน ไม่ประพาสให้เป็นที่ยังเกลียดหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเสมอภาคกันทางความคิด หมายถึง ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือน ๆ กัน นั่นคือ การเคารพเหตุผลหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างเดียวกัน

สาราณียธรรมยังเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน 6 ประการ (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2538)

1) เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงอาการปฏิสภาภาพเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) เมตตามโนกรรม ตั้งมโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มต่อกัน

4) สาธารณโภคี ได้ของที่ชอบธรรมมาก็แบ่งปัน ไม่หวงไว้ผู้เดียว

5) สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพาสสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่ยังเกลียดของหมู่คณะ

6) ทิฐีสามัญญตา มีทิฐิตีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา (ปัญญา ใช้บางยาง, 2546)

กล่าวโดยสรุป หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำหรับที่สามารถทำให้มนุษย์ได้มีความระลึกถึงกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาญาติพี่น้อง มิตรสหาย ดังนั้น การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้จะเป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดการระลึกถึงซึ่งกันและกัน เช่น ระลึกถึงระหว่างองค์กรกับบุคลากร จะต้องประกอบไปด้วยเมตตาทายกรรม คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ เมตตาวจีกรรม คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี เมตตาโมหกรรม คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน สาธารณโภคี คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว สีสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ทิฐีสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา

บทสรุป

การพัฒนาชุมชนกับการนำหลักสาราณียธรรมมาบูรณาการนั้นกล่าวคือ การพัฒนาชุมชนในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความเต็มใจ ซึ่งตรงกับหลักของเมตตาทายกรรม การเชิญตัวแทนประชาชนร่วมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อความเห็นชอบร่วมกันระหว่างเทศบาลกับประชาชน ตรงกับหลักของทิฐีสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน การพัฒนาชุมชนด้านสังคมมีการพัฒนาศักยภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ ทั้งด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้มีการพัฒนาเพื่อยกระดับการศึกษา ขยายและปรับปรุงการศึกษาให้เพียงพอแก่ความต้องการของชุมชนตั้งแต่การเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัยต่อเนื่องไปถึงการเรียนรู้ได้อย่างตลอดชีวิตตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจมีการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจระดับชุมชนเข้มแข็งโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและประสานความร่วมมือทุกฝ่าย คือ ผู้นำชุมชน ประชาชน และเทศบาล เพื่อเป็นการเสริมสร้างการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการดำรงชีวิตเอื้ออำนวยต่อความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

และพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการปลูกต้นไม้เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนในชุมชนนั้น ๆ

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และที่สำคัญเพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนด้วยความจริงใจ การแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีการตั้งจิตปรารถนาดีต่อประชาชน การแบ่งปันสิ่งที่ดีให้แกกันและกัน เพื่อให้เอารัดเอาเปรียบกัน มีความประพฤติที่ดีงาม สุจริต และมีความเห็นชอบร่วมกันระหว่างเทศบาลกับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2548). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- แก้ววงศ์ บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาจารย์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2543). *ความจริงของชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. (2546). *หนังสือบูรณาการแผนใหม่ นวัตกรรมขั้นตรี*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2532). *การพัฒนาประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ.
- ชัยอนันต์ สมุทวานิช. (2541). *ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด*. กรุงเทพฯ: บริษัทสุโขมและบุตร จำกัด.
- ชีรวัดน์ นิเจนตร. (2528). *การศึกษากับสังคมการพัฒนาชุมชน เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 269*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2538). *ปรัชญา 201 พุทธศาสน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮ้าส์.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2543). *การพัฒนาจิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2543). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิติญาโณ). (2539). *ธรรมะสำหรับประชาชน*. กรุงเทพฯ: บริษัท คลังวิชา จำกัด.
- พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. (2518). *ลักษณะสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บพิธ.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2524). *การบริหารงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นา มีบุ๊คส์พับลิชชั่นส์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2540). *เพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2532). *หลักการพัฒนาชุมชนการพัฒนาชุมชนประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมพร เทพสิทธา. (2536). *การพัฒนาแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สมาน รังสียกฤษฎ์. (2546). *การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

พุทธธรรมนำจิตใจผู้สูงวัยมีสุข

Buddhism brings happiness to the elderly

พระครูสิริภุรินัทธ (ภุรินัทธ ดิษสวรรณ)¹

Phrakhrusiriphurinithat (Phurinat Dissawan)

Received: March 30, 2019

Revised: June 4, 2019

Accepted: June 10, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธธรรมนำจิตใจผู้สูงวัยมีสุข พบว่า การเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์และสาธารณสุข จึงทำให้มนุษย์มีอายุยืนมากขึ้น องค์การอนามัยโลกได้กำหนดตกลงไว้ที่เกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเข้าสู่ผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้กำลังประสบปัญหาหลายด้าน ตั้งแต่ด้านสุขภาพ การต้องพลัดพรากเมื่อสามีหรือภรรยาตายจากกัน และต้องต่อสู้กับความเหงาและสภาพการอยู่คนเดียว ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุเกิดจากด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและการอยู่ร่วมกัน และด้านเศรษฐกิจและรายได้ นอกจากนี้ การที่ผู้สูงอายุจะดำเนินชีวิตร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวและอยู่กับสังคมอย่างมีความสุขทางใจได้นั้น ต้องให้ผู้สูงอายุรู้จักปรับตัวในการเตรียมความพร้อม จากประเด็นปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาประการหนึ่งคือ การนำหลักพุทธธรรมอัน ได้แก่วรรค ๘ หรือแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาเป็น หลักในการดำเนินชีวิต เพราะหลักการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยของบุคคล หลักพุทธธรรมจะส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยตนเอง ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนให้รู้จักในเงื่อนไข เหตุปัจจัยและวิธีการซึ่งมีขั้นตอนครบถ้วน หลักพุทธธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในสังคมที่เป็นกัลยาณมิตร นำหลักสัปทายะทั้ง 7 มาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การครองตนในครอบครัวและสังคมของผู้สูงอายุดำเนินไปอย่างราบรื่นและอยู่กับสังคมอย่างมีความสุข

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: nbc_mcu@hotmail.co.th, Tel. 094-965-3456

คำสำคัญ: พุทธธรรม, จิตใจ, ผู้สูงอายุ, มีความสุข

Abstract

The objectives of this research has studied to Buddhism brings happiness to the elderly and results of the Research; Changes in medical technology and public health advances make humans live longer. The World Health Organization has agreed at the age of 60 years, which is the age to start the elderly. Due to the increasing number of these people, they are experiencing many problems such as their health as one has to be separated when a husband or wife dies from each other then they have to face loneliness and living conditions alone. The important problems of the elderly are caused by physical, psychological, social and coexistence including economic and income. In addition, the elderly will live happily together with family members and society one must allow the elderly to adjust themselves in order to face those problems. A solution to solve first problem is adopting the Buddha Dhamma principle including the teachings or concepts of Buddhism as Life principles because of the principles of life in Buddhism are appropriated doctrines for each age group of people. The principle of Buddhism will encourage people to help themselves and accept human potential in solving problems as well as to know the conditions, factors and methods which have complete procedures. The Buddhist principles for living of the elderly in a society one should apply Buddhist principles named Suppaya 7 in the care of the elderly in order to stay delightful with their family and society.

Keywords: Dhamma, Mind, Elderly, Happiness

บทนำ

โดยรวมของประเทศไทยจากข้อมูลจำนวนประชากรปัจจุบันพบว่าจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และจะเพิ่มมากในอนาคตโดยจำนวนประชากรโดยรวมเพิ่มจากประมาณ 26.2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2523 เป็น 66.5 ล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 70 ล้านคนในปี พ.ศ. 2573 ขณะที่

จำนวนประชากรสูงอายุหรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คาดว่าจะเพิ่มถึง 17.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 ทั้งนี้ จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้อัตราการตายลดลง ผู้สูงอายุมีชีวิตยืนยาวขึ้น แต่ผู้สูงอายุมักมีผลกระทบต่อสุขภาพเนื่องจาก ความเสื่อมถอยของร่างกายตามวัย รวมทั้งผลของโรคเรื้อรังที่พบบ่อย ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหัวใจ และหลอดเลือด เป็นต้น ซึ่งกำลังเป็นภัยเงียบที่ส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต และมี แนวโน้มถึงการเพิ่มขึ้นของโรคเรื้อรังทั่วโลก (WHO, 2014) โรคเรื้อรัง คือ โรคที่มีการดำเนินโรคนานและค่อย ๆ เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เป็นความบกพร่องหรือเบี่ยงเบนจากปกติที่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร (Phrapalad Somchai Payogo and Uthai Sudsukh, 2015) หากไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ดีพอและผู้ป่วยไม่สามารถดูแลตนเองได้ อาการก็จะรุนแรง มีภาวะแทรกซ้อนนำไปสู่การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (Snoddon, J, 2010) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความ จำเป็นที่เราจะต้องศึกษาทำความเข้าใจผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพราะผู้สูงอายุคือบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวเรา มาก ในการศึกษาทำความเข้าใจผู้สูงอายุในครั้งนี้จะนำระบบวิธีคิดแบบการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนามาทำความเข้าใจผู้สูงอายุหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริม การพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง สามารถดำเนินชีวิตอยู่บนโลก แห่งความร่มเย็นแบบนี้อย่างไม่ทุกข์ร้อนและสามารถที่จะมีอายุที่ยืนได้โดยการปฏิบัติตนเองให้ถูก ทาง ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต นำหลักสัปปายะ 7 อันได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ จัด สภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ มีเครื่องอุปโภคบริโภคเพียงพอ 3) ภัสสสัปปายะ มี แหล่งข้อมูลความรู้ ข่าวสารที่ดีมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 4) บุคคลสัปปายะ มีผู้ให้คำปรึกษา ดูแลที่ดี มีกัลยาณมิตร 5) โภชนสัปปายะ มีอาหารเหมาะสมถูกสุขลักษณะ 6) อุตสัปปายะ มี สภาพแวดล้อมเหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ มีการเคลื่อนไหวไปมาเหมาะสม มาประยุกต์ใช้ในการ ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การครองตนในครอบครัวและสังคมของผู้สูงอายุดำเนินไปอย่างราบรื่นและ อยู่กับสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุ การจะเป็นบุคคลที่มี อายุยืนยาวได้นั้นเราจะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง เหมือนที่พุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งแห่ง ตน” ผลที่ได้ก็จะเกิดกับตนเองนั่นคือมีสุขภาพที่ดี ร่างกายและจิตใจดีแข็งแรง

ความหมายของผู้สูงอายุ

คำจำกัดความหรือข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่า “ผู้สูงอายุ” (Elderly) นั้น องค์การ สหประชาชาติ (United Nations: UN) ไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุเริ่มต้นที่เป็นมาตรฐาน เพียง ยอมรับโดยทั่วไปว่าหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปฏิทิน (Calendar age,

Chronological age) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับขององค์การอนามัยโลกที่ใช้ในการกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว แม้ในบางกรณีอาจไม่ได้กำหนดอย่างเป็นทางการหรือระบุชัดเจนทางกฎหมาย แต่โดยส่วนใหญ่มักถูกอ้างอิงหรือตกลงไว้ที่เกณฑ์อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยกำหนดไว้หรือตกลงไว้ที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป การมีอายุ 60 ปี ยังเป็นการครบรอบปีนักษัตรรอบที่ 5 และเริ่มต้นปีนักษัตรรอบที่ 6 จากรอบปีนักษัตร 12 ปี 1 ซึ่งเป็นที่นิยมในการนับในหลาย ๆ ประเทศทางเอเชีย (Cowgill D. O, 1986) สำหรับบางประเทศ เช่น กลุ่มประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ถูกเสนอให้ใช้ที่เกณฑ์อายุของบุคคลตั้งแต่ 50 ปี หรือ 55 ปีขึ้นไป เนื่องจากยังมีอายุไม่ยืนยาวเท่ากับภูมิภาคอื่น ๆ (WHO, 2014) คำว่า “ผู้สูงอายุ” เป็นคำที่ใช้เป็นสากลสำหรับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้ที่มีความเสื่อมถอยตามสภาพ มีกำลังถดถอยเชิงซ้ำ
3. เป็นผู้ที่สมควรให้ความอุปการะ
4. เป็นผู้ที่มีโรคสมควรได้รับความช่วยเหลือ

วัยสูงอายุ คือ วัยที่คนมีอายุยาวนานจนสังขารเริ่มเสื่อมถอยลงความชราเป็นผลของการสูญเสียอย่างช้า ๆ และไปเรื่อย ๆ ของความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของร่างกายรวมทั้งเนื้อเยื่อต่าง ๆ เกณฑ์ที่กำหนดว่าใครคือคนชราคืออายุซึ่งวัดโดยจำนวนปี ที่ได้มีชีวิตอยู่มาการจำแนกขึ้นอยู่กับแต่ละสังคมและเวลาที่อ้างอิงถึงในสังคมที่มีลักษณะสังคมสมัยใหม่ (Modernized) มากก็จะกำหนดอายุที่จะจำแนกว่าเป็นคนชราไว้สูง ส่วนสังคมล้าหลังหรือดั้งเดิมก็จะกำหนดอายุจำแนกว่าคนชราไว้ต่ำ เช่น ประเทศไทยคนชราคือคนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในประเทศสหรัฐอเมริกาคือผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป (ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2550, หน้า 4-8)

1. การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ ได้มีผู้จัดกลุ่มผู้สูงอายุไว้หลายลักษณะ เช่น จัดตามลักษณะที่แตกต่างกันตาม ปฏิทินอายุถึง 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (The Young Elderly) มีอายุต่ำกว่า 74 ปี
- กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (The Middle Age Elderly) มีอายุ 75-84 ปี
- กลุ่มผู้สูงอายุวัยท้าย (The Old Elderly) มีอายุตั้งแต่ 85 ปีขึ้นไป ประเทศ

สหรัฐอเมริกา (ศรีทับทิม พานิชพันธ์, 2541)

2. แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตาม National Institute of Aging เป็น 2 กลุ่ม คือ

- กลุ่ม Young Old มีอายุ 60-74 ปี
- กลุ่ม Old - Old มีอายุ 75 ปีขึ้นไป (นิสา ชูโต, 2548)

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศโดยนับอายุเป็นปีเต็ม บางประเทศกำหนดอายุ 55 ปี บางประเทศกำหนด 65 ปี หรือ 70 ปี สิ่งที่ใช้กำหนดมาตรฐานเหล่านี้ มักนิยมใช้การเกษียณอายุในการปฏิบัติงาน

สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประมาณว่าในปี 2563 จะมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี อยู่ราว 1 ใน 6 ของประชากรทั้งหมด เนื่องมาจากคนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้จะช่วยทำให้การมีอายุยืนยาวมีความสุขทั้งทางกาย จิตใจ และอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมในปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ “คนชราถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ถึงขนาดลูกบางคนไม่กลับไปเหลียวแลพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมา ที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุ ปล่อยให้เป็นภาระของสังคม” (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2547) จึงเป็นสาเหตุอันสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนขาดผู้เลี้ยงดู มีรายได้ไม่เพียงพอ ไร้ที่อยู่อาศัย บางรายकुสมรสเสียชีวิตอยู่ตามลำพัง บางรายเป็นโสด ทำให้ไม่สามารถอยู่ในครอบครัวได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ดังกล่าวพบปัญหาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านร่างกาย ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความเสื่อมถอยดังกล่าว ปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านพันธุกรรม เป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ แบบแผนในการดำเนินชีวิต หรือสิ่งที่ผู้สูงอายุประพฤติปฏิบัติเป็นประจำนั่นเอง ซึ่งปัจจัยนี้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดและควบคุมได้ในวัยผู้สูงอายุ ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนี้ 1) ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก กล้ามเนื้ออ่อนกำลังทำให้สูญเสียความแข็งแรงว่องไว และการทรงตัวที่ดี กระดูกจะบางลงและหักง่าย หมอนรองกระดูกสันหลังจะเหี่ยวเสียความยืดหยุ่น ทำให้ตัวเตี้ยลง 1 เซนติเมตร ทุก 20 ปี ข้อเสื่อมตามวัย ปวดตามข้อ และทำให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างเคลื่อนไหวได้ง่าย 2) ระบบสัมผัสมีการเสื่อมลง ได้แก่ การเห็นเสื่อมลง เลนส์ตาเกิดต่อกระจก สายตายาวขึ้น กล้ามเนื้อลูกตาเสื่อม การปรับสายตาช้า ทำให้เวียนหัวได้ง่าย ประสาทรับเสียงเสื่อมทำให้หูตึง ได้ยินเสียงต่ำหรือเสียงสูงกว่าธรรมดา มีการเสื่อมของหูที่เกี่ยวกับระบบการทรงตัวทำให้ผู้สูงอายุเดินโซเซได้ จมูกมีประสาทรับกลิ่นเลวลง ลิ้นรสได้น้อยลง การรับสัมผัสบริเวณปลายมือปลายเท้าเสื่อมลง ทำให้มีความอดทนต่อความเจ็บปวดสูง ซึ่งอาจเป็นอันตราย

ได้ เช่น ผิวหนังพองจากความร้อน เป็นต้น 3) ผิวหนังจะบางและเหี่ยวย่น สีของผิวหนังน้อยลงทำให้เกิดจุดต่างขาว แต่บางครั้งเกิดตกกระจากการมีสีเพิ่มขึ้น ตอมน้ำมันขี้ผึ้งน้อยลงทำให้ผิวแห้ง คัน ตอมเหงื่อขับเหงื่อได้น้อยลง ส่วนผมจะร่วงและเปลี่ยนเป็นสีขาว 4) ระบบหายใจ ปอดมีสมรรถภาพลดลง ความจุและความยืดหยุ่นของปอดลดลง เลือดจับออกซิเจนขณะผ่านปอดได้น้อยลงทำให้เหนื่อยง่าย นอกจากนี้ กลไกการไอทำงานได้น้อยลงทำให้มีเสมหะสะสมภายในปอดมากขึ้น 5) ระบบหัวใจและการไหลเวียนโลหิต เยื่อผนังด้านในของหัวใจหนาขึ้น และมีคอเลสเตอรอลแทรกในผนังหลอดเลือด ทำให้หลอดเลือดแข็งตัวขาดความยืดหยุ่น การไหลเวียนของเลือดช้าลง ทำให้หัวใจต้องทำงานหนักมากขึ้น เกิดหัวใจเต้นผิดจังหวะและหัวใจวายได้ง่าย นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีการหนาตัวของผนังหลอดเลือดได้ง่าย เกิดจากเลือดไปเลี้ยงสมองไม่ทัน ขณะที่มีการเปลี่ยนท่าหรืออิริยาบถของร่างกาย 6) ระบบประสาท สมองมีขนาดเล็กลง เสื่อม ทำให้มีการเคลื่อนไหวช้า มีอาการสั่นตามร่างกายได้ จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ยากแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ไม่ดี นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังขี้ลืมง่าย โดยเฉพาะเหตุการณ์ในปัจจุบัน แต่สามารถจำเรื่องราวเก่า ๆ ได้ดี 7) ระบบทางเดินอาหาร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ฟันจะหัก ตอมน้ำลายขี้ผึ้งน้ำลายออกมา น้อยลงทำให้ปากแห้ง การผลิตน้ำย่อยน้อยลง การเคลื่อนตัวของกระเพาะอาหารและลำไส้ช้าลง ทำให้ท้องอืด อาหารไม่ย่อย นอกจากนี้ การดูดซึมอาหารไปสู่เซลล์ต่าง ๆ ทำได้น้อยลง จึงทำให้ผู้สูงอายุขาดสารอาหารได้ง่าย 8) ระบบขับถ่าย ปัสสาวะ เกิดการเสื่อมหน้าที่ ทำให้ไตขับถ่ายของเสียได้น้อยลง ถ่ายปัสสาวะบ่อยเนื่องจากกระเพาะปัสสาวะมีความจุลดลง ผู้สูงอายุบางรายอาจปัสสาวะขัด โดยเฉพาะผู้ชายจากต่อมลูกหมากโต ส่วนในเพศหญิงอาจมีอาการกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ เพราะกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานหย่อน เนื่องจากการคลอดลูกมาหลายคน 9) ระบบขับถ่ายอุจจาระ ผู้สูงอายุมักจะท้องผูกจากระบบการย่อยอาหารไม่ปกติ และร่างกายมีกิจกรรมต่าง ๆ น้อยลง 10) ระบบต่อมไร้ท่อ มีการผลิตฮอร์โมนของต่อมไร้ท่อลดลง ตับอ่อนผลิตอินซูลินได้น้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเป็นเบาหวานได้ง่ายกว่าวัยอื่น 11) ระบบภูมิคุ้มกันในผู้สูงอายุจะมีภูมิคุ้มกันเสื่อมลง ทำให้ความต้านทานโรคต่ำ เกิดภูมิแพ้ได้มากขึ้น และมีโอกาสเกิดมะเร็งได้ (จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชร ดันศิริ, 2536)

2. ด้านจิตใจ “การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและสังคมมีผลต่อโดยตรงต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของ ผู้สูงอายุ” (เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548) การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ในวัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คู่ชีวิตหรือญาติสนิท การสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัวจากบุตรหลานแยกย้ายกันไป การสูญเสียสมรรถภาพทางเพศทำให้ผู้สูงอายุวิตกกังวล และความคับข้องในทางสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาด้านจิตใจ อันเนื่องมาจากการถูกปลดเกษียณต้องหยุดรับผิดชอบงานต่าง ๆ ทั้งที่ผู้สูงอายุ

บางรายยังไม่พร้อมที่จะหยุดทำงาน จึงมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุนั้นเป็นอย่างมาก เพราะผู้สูงอายุนั้น ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้หมดสมรรถภาพในการทำงาน แต่สังคมกำหนดให้เป็นเช่นนั้น จึงมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุนั้นเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบครอบครัว จากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยวจึงเป็นสาเหตุหนึ่ง จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง หรือบางรายก็ถูกบุตรหลานทอดทิ้ง ให้อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง ขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้อยู่ดี กินดี จึงเกิดปัญหาด้านสุขภาพและจิตใจ (เกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ, 2548)

3. ด้านสังคมและการอยู่ร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การสูญเสียบทบาททางสังคม การเป็นผู้นำ การต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้ลดลง ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ที่ใช้เวลาในการเตรียมตัวและการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเครียดทางสังคม ปฏิกริยาของสังคมมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุ เดิมผู้สูงอายุเคยมีฐานะเป็นผู้นำให้ความรู้ถ่ายทอดวิชาการ ได้รับการยอมรับนับถือ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้นผู้สูงอายุจะไม่มีบทบาทเหมือนสังคมเดิม ที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ทำให้ผู้สูงอายุขาดการยอมรับจากสังคมและบุตรหลาน ก่อให้เกิดความว้าเหวได้ การลดความสัมพันธ์กับชุมชนผู้สูงอายุ จึงต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบจากผู้ที่มีมือทำงานใช้ความคิดกลายเป็นผู้คอยรับคำปรึกษา ทำให้ผู้สูงอายุขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าแสดงออกสมรรถภาพลดลง นอกจากนั้นการยอมรับของครอบครัวที่มีต่อผู้สูงอายุก็ลดลงกว่าแต่ก่อนไปด้วย ปัญหาในด้านสังคมที่ผู้สูงอายุในปัจจุบันกำลังประสบอยู่ จึงเป็นไปในลักษณะของการสูญเสียในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เนื่องจากเพื่อน บุคคลที่เป็นญาติสนิทหรือคู่ชีวิตเสียชีวิตหรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกถูกพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก 2) การสูญเสียสถานภาพทางสังคม เนื่องจากถึงวัยเกษียณอายุหรือหมดเวลาทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุหมดภาวะติดต่อทางด้านธุรกิจการงาน ภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือเคยทำอยู่ความสัมพันธ์ทางสังคมลดน้อยลง 3) การสูญเสียสัมพันธ์ภาพในครอบครัว เนื่องจากบุตรธิดามักจะมีครอบครัวและแยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ซึ่งสังคมปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุกับบุตรหลานของตนลดลง โดยต่างคนต่างอยู่หรือมีการติดต่อร่วมกิจกรรมกันน้อยลงกว่าแต่ก่อน บทบาททางด้านการให้คำปรึกษาดูแลและสั่งสอนจึงน้อยลง

ในการดูแลสุขภาพจึงมีความสำคัญยิ่งเกี่ยวกับเรื่องแบบแผนการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพนั้น โดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการดูแลตนเอง 2) การปฏิบัติทางโภชนาการ 3) กิจกรรมทางกายหรือการผ่อนคลาย 4) ลักษณะการนอนหลับ 5) การจัดการความเครียด 6)

ความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ในความสำเร็จของชีวิต 7) จุดมุ่งหมายของชีวิต 8) การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น 9) การควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อม 10) การใช้ระบบบริการสุขภาพ (Pender, Nola J, 1987)

4. ด้านเศรษฐกิจและรายได้ วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการทำงานลดลง หรือเกษียณอายุการทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ลดลง ในขณะที่เดียวกันสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย มีโรคภัยไข้เจ็บจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นค่ารักษาพยาบาลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้สูงอายุควรจะต้องมีวางแผนการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจให้รอบคอบ เพื่อที่จะได้ไม่มีปัญหาการเงินมาทำให้กลุ่มใจ พอสรุปได้ดังนี้ 1) ควรทำงบประมาณประจำปี เพื่อที่จะได้ไม่หลงลืมรายได้รายจ่ายที่มีช่วงการเว้นระยะนาน ๆ หรือไม่สม่ำเสมอ เช่น ค่าธรรมเนียมอนุญาตรายปีภาษีต่าง ๆ เป็นต้น 2) ควรทำงบประมาณคร่าว ๆ ก่อนแล้วค่อยทำรายละเอียดในภายหลัง 3) ถ้างบประมาณมีผลออกมาว่ารายจ่ายเกินรายรับจะต้องพิจารณาหาทางเพิ่มรายได้หรือมีเงินนั้นก็ตัดรายจ่าย (บรรลุ ศิริพานิช, 2538)

กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุโดยทั่วไปจะประสบปัญหาด้านความเสื่อมทางด้านร่างกาย เกิดโรคภัย ไข้เจ็บ สุขภาพไม่แข็งแรง จึงส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ เกิดความวิตกกังวล ว้าวุ่น ขาดความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมในสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกับเกิด การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น สามีหรือภรรยา เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น การสูญเสียสถานภาพทาง สังคมและการสูญเสียสัมพันธภาพทางครอบครัว เนื่องจากบุตรหลานต้องแยกออกไปมีครอบครัวใหม่จึงขาดผู้เลี้ยงดู อีกทั้งมีรายได้ไม่แน่นอน ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ จากสาเหตุและสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุบางคนขาดความมั่นคงทางอารมณ์ จิตใจ และมีปัญหาด้านเศรษฐกิจรายได้ จึงต้องตัดสินใจพึ่งพาการช่วยเหลือจากบุคคลหรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชรา และการขอรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากทางราชการ เป็นต้น

วิธีการสร้างความสุขให้แก่ผู้สูงอายุ

ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อผู้สูงอายุที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในบั้นปลายชีวิต วิธีการก็เช่นเดียวกับที่ผู้สูงอายุทำด้วยตนเอง แต่ต่างกันที่ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ทำให้นั้นไม่ควรทำด้วยหน้าที่ เพราะสิ่งที่ทำนั้นไม่ได้เกิดความรู้สึกที่ดี เพราะไม่ได้ออกมาจากใจ แต่การต้องทำด้วยใจด้วยความรักและด้วยความปรารถนาดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ผู้สูงอายุสามารถรับรู้ได้ ความสุขก็จะเกิดขึ้น

ถ้าใครยังไม่เคยทำ สามารถฝึกหัดทำและค่อย ๆ ทำ จะทำได้ดีขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะตั้งใจทำหรือไม่ วิธีทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขกระทำได้ ดังนี้

1. การปรับตัวของลูกหลาน ญาติพี่น้องและผู้ดูแลผู้สูงอายุ เมื่อประสงค์จะให้ผู้สูงอายุปรับตัวเพื่อให้ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุก็ต้องปรับตัวของตนเองด้วย โดยการปรับใจ ปรับความคิด และหาวิธีการที่จะปรับการทํากิจวัตรประจำวันและการทำงานของตนเองให้สอดคล้องกับการดูแลผู้สูงอายุ เพราะถ้าผู้ดูแลทุกคนที่เป็นทั้งลูกหลาน หรือญาติพี่น้อง หรือผู้รับจ้างมาดูแลผู้สูงอายุปรับตัวได้แล้ว ก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น และช่วยทำให้การสร้างความสุขให้แก่ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ

2. การเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุด้วยความรัก การที่จะดูแลเอาใจใส่ใครนั้นต้องถามตนเองว่า “รักเขาหรือเปล่า” เพราะเมื่อเรารักใครเราก็จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้กับคนที่เรารักเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการที่ได้ดูแลบุพการีหรือญาติผู้ใหญ่ที่เรารัก วิธีการเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุให้มีความสุขนั้นคือ การที่ลูกหลานมาเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุบ่อย ๆ การที่ลูกหลานแสดงความรักด้วยการโอบกอดและ/หรือหอมแก้ม เป็นสัมผัสที่ทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความรักและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้สูงอายุ การให้เวลาในการพูดคุย และ/หรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ หรือพาผู้สูงอายุเข้าร่วมทำกิจกรรมกับคนอื่น ๆ ในครอบครัวด้วยเท่าที่ทำได้ตามสภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว การให้เกียรติและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เช่น คอยซักถามเกี่ยวกับสุขภาพความรู้สึก สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ขอคำปรึกษาจากผู้สูงอายุเมื่อเวลามีปัญหาให้ผู้สูงอายุ ช่วยในการอบรมลูกหลานหรือดูแลกิจการภายในบ้านเท่าที่ทำได้ พาไปตรวจสุขภาพ เมื่อเจ็บป่วยก็พาไปพบแพทย์ พาไปออกกำลังกาย หรือถ้าไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองก็ต้องช่วยบริหารร่างกายให้ดูแลในเรื่องการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ การอยู่เป็นเพื่อนเมื่ออยู่คนเดียว ผู้สูงอายุจะได้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกทอดทิ้ง พาไปพบปะเพื่อน ๆ หรือเข้าทำกิจกรรมของชมรมหรือสมาคมในชุมชนและสังคม พาไปวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ช่วยจัดหาสิ่งสนับสนุนในการทำงานอดิเรกหรือการทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อยในการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนให้มีรายได้ตามที่สมควรแก่โอกาส หรือให้เงินแก่ผู้สูงอายุไว้ใช้จ่ายส่วนตัว จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขต่อการดูแลเอาใจใส่ที่ให้นั้น

3. การสร้างอารมณ์ขันให้ผู้สูงอายุ ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าอารมณ์ขันจะช่วยลดความกดดัน ทำให้จิตใจเบิกบานและมีความสุข ฉะนั้น ลูกหลาน ญาติพี่น้องและผู้ดูแลผู้สูงอายุต้องพยายามช่วยกันสร้างบรรยากาศในการที่จะทำให้เกิดอารมณ์ขันในผู้สูงอายุ วิธีการสร้างอารมณ์ขันให้ผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เขียนที่ดูแลคุณแม่ พบว่า

การได้ยั่วให้คุณแม่ยิ้มและหัวเราะจากใจวันละครั้ง ด้วยการพูดหรือแสดงพฤติกรรมหยอกล้อให้ตลก หรือฮา ช่วยลดความซึมเศร้าและความเหงาให้กับคุณแม่แถมยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้คุณแม่สร้างอารมณ์ขันให้ตนเองและคนรอบข้างอีกด้วย ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว เพราะแต่ละคนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน และเกิดความรักต่อกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิธีการสร้างความสุขในผู้สูงอายุไม่ใช่เป็นสิ่งที่ยาก เพียงแต่ผู้สูงอายุเริ่มที่จะทำตนเองให้มีความสุข ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุหันกลับมาสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุ เท่านั้น ก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา โดยเฉพาะผู้สูงอายุ (จิตสังคมผู้สูงอายุ, 2561)

หลักการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ความสุขเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นการมองชีวิต มองตัวเอง และมองผู้อื่น ดังนั้นความสุขจึงเกิดขึ้นได้กับคนทุกชั้น แนวความคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คือการดำเนินชีวิตประจำวันที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ 4 ประการ ดังนี้ 1) กินเป็น หมายถึง การกินอาหารให้ถูกต้อง ได้สัดส่วนกับความต้องการของร่างกาย หลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและงดเว้นการบริโภคอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย 2) นอนเป็น หมายถึง การนอนหลับให้เต็มที่และเพียงพอของผู้สูงอายุ จะทำให้ร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระปรี้กระเปร่า 3) อยู่เป็น หมายถึง การรู้จักรักษาสุขวิทยาที่ดี การรู้จักวิธีการออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ รู้จักวิธีลดทอนความเครียด มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ดี จิตแจ่มใสและมีการพักผ่อนที่เหมาะสม เป็นหลักการของการอยู่เป็น 4) สังคมเป็น หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม ทั้งนี้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องอาศัยการใช้เหตุผล การเข้าใจและยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (เกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ, 2548) นอกจากนั้น ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอย่างมีความสุขนั้น ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและไม่มีโรคประจำตัวที่ร้ายแรงและปราศจากความพิการ 2) การมีสุขภาพจิตที่ดีด้วยการทำให้จิตใจให้สดชื่นแจ่มใส มีอารมณ์ดีอย่างสม่ำเสมอ ไม่วิตกกังวล พยายามทำใจให้สบายไม่เครียด 3) ได้อยู่ในสังคมที่ดี มีเพื่อนฝูงคบหาสมาคมกันโดยสม่ำเสมอ 4) มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่มั่นคงสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ 5) มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นแวดล้อมไปด้วยลูกหลานและญาติ 6) สามารถปฏิบัติภารกิจประจำวันของตนเองได้โดยไม่เป็นภาระ 7) อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น อยู่อาศัยในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ 8) ออกกำลังกาย

ให้สม่ำเสมอ เพื่อร่างกายจะได้สดชื่นแข็งแรง 9) นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ 10) มีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง

การดำเนินชีวิตประจำวันที่ยเรียบง่าย เป็นวิถีชีวิตที่จะพาไปสู่ความสุข ด้วยการทำตามสบาย ไม่ผูกมัดตนเองด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มากมาย กินง่าย อยู่ง่าย ดำรงชีวิตอยู่บนความพอเพียง ซึ่งไม่ได้หมายถึงการประหยัดจนอดอดหรือรัดตัวจนเกินไป แต่ให้ดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลาง ใช้ง่ายหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่สภาพภาพของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ ไม่ทำให้ตนเองหรือคนอื่นเดือดร้อน ไม่ทำอะไรเกินตัวหรือเกินฐานะที่ตนเองมี และหาความสุขจากสิ่งใกล้ตัว ที่มีอยู่ หรือเป็นอยู่ ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข

หลักการดูแลผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธ

ชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทยมีความผูกพันใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีภูมิปัญญาและแนวทางในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าหลักคิดในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในเรื่องอริยสัจสี่นั้นเป็นระบบคิดที่อธิบายได้ว่า ชีวิตมีความทุกข์ ความทุกข์ต่าง ๆ เกิดจากเหตุ ความทุกข์ต่าง ๆ สามารถหมดไปได้และมีวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์นั้น พระพุทธศาสนามองว่าความแก่เป็นความทุกข์และมนุษย์สามารถพ้นทุกข์จากความแก่ได้โดยดำเนินชีวิตตามหลักวิถีพุทธอย่างไรก็ตามความทุกข์ของผู้สูงอายุนั้นเป็นความทุกข์ทั้งทางร่างกายและทางใจ การดูแลผู้สูงอายุจึงต้องดูแลทั้งร่างกายและจิตใจให้สมดุลกัน อีกทั้งมูลเหตุของความทุกข์ของผู้สูงอายุนั้นเกิดจากเหตุที่สำคัญคือความต้องการที่ไม่สมปรารถนาในด้านต่าง ๆ คือ ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย อนามัย การงาน และต้องการความรักความเคารพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้ มีดังนี้

1. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (กาลยาณมิตร) ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุมีหลักการที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า สัปปายะ 7 คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือให้การบำเพ็ญภาวนาเกิดผลดีซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้ดังนี้ 1) อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม้พลุกพล่าน จอแจ suitable abode) จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ (ที่หาอาหารที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป suitable resort) มีเครื่องอุปโภคบริโภคเพียงพอ 3) ภัสสสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่พอประมาณ suitable speech) มีแหล่งข้อมูลความรู้ ข่าวสารที่ดีมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 4) ปุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น

มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ (suitable person) มีผู้ให้คำปรึกษาดูแลที่ดี, มีกัลยาณมิตร 5) โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสมกัน เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ suitable food) มีอาหารเหมาะสมถูกสุขลักษณะ 6) อุตุสัปปายะ (ดิน ฟ้า อากาศ ธรรมชาติ แวดล้อมที่เหมาะสมกัน เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น suitable climate) มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถที่เหมาะสมกัน suitable posture) มีการเคลื่อนไหวไปมาเหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ในการนำหลักสัปปายะทั้ง 7 มาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสามารถปรับประยุกต์ใช้ให้ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุทั้งสี่ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมโดยมีการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม

2. พุทธธรรมบำบัด ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเราสามารถนำแนวคิดเรื่องพุทธธรรมบำบัดมา รักษาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้สูงอายุมีความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพมีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศรองรับซึ่งมีพุทธธรรมที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

1) อารมณ์ทำให้เกิดโรค ร่างกายและจิตใจของคนเรามีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เวลาที่ใจของเรามีความเครียด ความโกรธหรืออารมณ์ในทางลบก็จะมีผลต่อร่างกายของเรา จิตใจของเราจึงมีอิทธิพลมากต่อการเกิดโรคของร่างกาย ในทางกลับกันการมีอารมณ์ที่ดี โดยให้ผู้สูงอายุได้สวดมนต์ภาวนาทุกวัน มีความเชื่อมั่น มีศรัทธา ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามมรรคองค์แปด ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งการสวดมนต์ภาวนาแผ่เมตตาเสมอ จะช่วยสร้างความสงบเยือกเย็น สบาย และสมาธิได้เป็นอย่างมาก ความเครียด อารมณ์หงุดหงิดที่มีอยู่จะสลายลงได้ แล้วความรู้สึกดี ๆ ของจิตใจก็จะเกิดขึ้นมาแทนที่ ยกตัวอย่างเช่น การฝึกเจริญเมตตาภาวนาเป็นเวลาหนึ่งชั่วโมง ซึ่งมีผลต่ออารมณ์ที่ดีทำให้ภูมิต้านทานแข็งแรงขึ้น

2) ความผ่อนคลายบำบัดโรค วิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ได้ศึกษาพบว่าความผ่อนคลายเป็นสิ่งสำคัญมากเนื่องจากการสร้างความผ่อนคลายจะช่วยรักษาโรคและป้องกันไม่ให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจ โรคความดัน โรคเบาหวาน โรคจิตประสาท โรคหืดหอบ รวมทั้งโรคมะเร็งต่าง ๆ ด้วย ดร. เบนสัน กล่าวว่า การทำให้เกิดการผ่อนคลายทำได้หลายวิธี เช่น การสวดมนต์ การฝึกผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การวิ่งเหยาะ ๆ แล้วกำหนดสติที่เท้า การว่ายน้ำแล้วเจริญสติไปด้วย การฝึกการหายใจ การฝึกโยคะสมาธิ การฝึกชี่กึ่งหรือแม้แต่การเจริญสติในขณะถนัดนั่งหรือโคเรเซ การฝึกสมาธิโดยตรงในทำ ยืน เดิน นั่ง นอน ใช้สติกำหนดรู้ส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย สามารถทำให้เกิดสมาธิและผ่อนคลายได้มาก

3) สมานิบัติโรค ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการทำจิตให้เป็นสมานิช่วยสร้างความผ่อนคลายแก้ไขโรคของความเครียดอย่างได้ผล คนอเมริกันฝึกหัดสมาธิเพื่อแก้ไขปัญหาความเครียดและปัญหาความทุกข์ใจ นอกจากนั้นการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยังชี้ให้เห็นถึงผลดีของสมาธิต่อการรักษาโรคทางกายอย่างชัดเจน จึงทำให้การใช้สมาธิรักษาเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย นิตยสารไทม์ถึงกับตีพิมพ์บทความเรื่อง “การสวดมนต์ ไปวัด ปฏิบัติสมาธิ ช่วยรักษาโรคได้”

4) วิปัสสนากรรมฐานบำบัดโรค การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นวิธีการที่เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกจิตให้เกิดปัญญา เห็นสภาวะธรรมต่าง ๆ เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ทำให้เราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ทำให้ลดถอนความยึดติดในสิ่งทั้งปวง ว่าไม่ใช่ตัวเราของเรา เป็นเหตุให้สามารถขจัดกิเลสหรืออารมณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะกิเลสอย่างละเอียด แต่ในเบื้องต้นทำให้เราควบคุมจิตใจ อารมณ์ได้ดี สามารถวางเฉยต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดีได้

5) การสวดมนต์บำบัดโรค การไปวัดไหว้พระ สวดมนต์ แผ่เมตตา เป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธเราปฏิบัติกันเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การวิจัยทางการแพทย์ในปัจจุบันพบว่า การไหว้พระสวดมนต์ การไปวัดทำกิจกรรมทางศาสนามีผลทำให้สุขภาพดีและรักษาโรคได้ด้วย (พงษ์วรพงศ์พิเชษฐ, 2550)

3. การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุใน 4 ด้าน สาเหตุของโรคเกิดจากคุณภาพจิตใจที่ไม่ดี อารมณ์ทางลบ ความคิดอกุศล ความโลภ ความโกรธ ความหลง กิเลสตัณหาในใจของเรา ล้วนเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ดังนั้น การที่เราจะมีสุขภาพดีนั้นองค์การอนามัยโลกจึงกำหนดว่าต้องมีสุขภาพทางกาย ทางใจ ทางสังคม ทางจิตวิญญาณ (พงษ์วรพงศ์พิเชษฐ, 2550, หน้า 30) ในด้านร่างกาย เราใช้อาหาร การออกกำลังกาย การเดินการวิ่ง การฝึกโยคะ ไทเก๊ก ซี่กง การว่ายน้ำเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ล้วนแต่ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรง ภูมิคุ้มกันดี ช่วยรักษาโรคต่าง ๆ ได้ ในด้านจิตใจ เราใช้วิธีการผ่อนคลายแบบต่าง ๆ การฝึกการหายใจ การใช้ดนตรีช่วยบำบัด การใช้ศิลปะบำบัด การจินตนาการบำบัด การสะกดจิตบำบัด การทำจิตบำบัดรูปแบบต่าง ๆ ในด้านสังคม เราใช้กลุ่มบำบัด กลุ่มความเอื้ออาทร กลุ่มกัลยาณมิตร ผู้ปฏิบัติธรรมด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเมตตาต่อกันให้อภัยต่อกันไม่อิจฉาริษยา ชิงดีชิงเด่นต่อกัน การอยู่ในหมู่ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่มีเมตตาริจิตต่อ มีความภูมิใจในคุณค่าของตนเอง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้โรคที่เป็นอยู่หายเร็วขึ้น ทำให้ภูมิคุ้มกันดี ในด้านจิตวิญญาณ การปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การฝึกสมาธิ วิปัสสนา จะช่วยทำให้จิตของเราดีอยู่เสมอ ความโลภ ความโกรธ ความหลง จะลดลง ความยึดมั่นถือมั่นน้อยลง ปล่อยวางได้มากขึ้น สามารถปรับผ่อนคลายใจในเวลาที่มีความทุกข์ใจได้ ยอมรับการ

เปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัย สามารถปรับตัวเข้ากับความผันผวนของชีวิตได้ ยอมรับว่าการเกิดแก่เจ็บตายเป็นไปตามธรรมชาติ ทำใจได้เมื่อเวลาจะใกล้ตาย

สังคมไทยปัจจุบันได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุกำลังประสบปัญหาในทุกด้าน สาเหตุของปัญหาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สภาพแวดล้อมทางสังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ การดูแลผู้สูงอายุโดยนำหลักวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้ในการจัดการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ สาเหตุของปัญหาชีวิตของผู้สูงอายุมีมูลเหตุมาจากความต้องการ คือความอยากหรือความต้องการที่ไม่สมอยาก และชีวิตของผู้สูงอายุต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคม ทำให้มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุต้องการการดูแลและสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ จากครอบครัว เช่น ด้านอารมณ์ เศรษฐกิจ และนอกจากนั้นยังมีความต้องการความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และต้องการการติดต่อกับญาติพี่น้อง ลูกหลานด้วย หากความต้องการเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะนำมาซึ่งปัญหาชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ ตามหลักสัปปายะ 7 คือ 1) อาวาสสัปปายะ จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ มีเครื่องอุปโภค บริโภคเพียงพอ 3) ภัสสสัปปายะ มีแหล่งข้อมูลความรู้ ข่าวสารที่ดีมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 4) บุคคลสัปปายะ มีผู้ให้คำปรึกษาดูแลที่ดี มีกัลยาณมิตร 5) โภชนสัปปายะ มีอาหารเหมาะสมถูก สุขลักษณะ 6) อุตสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมเหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ มีการเคลื่อนไหวไปมา เหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักมรรค มืองค์แปด หลักศีล สมาธิ และปัญญา และการสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เพื่อสร้างความสงบ เยือกเย็น สำรวม แก่ความเครียด อารมณ์หงุดหงิดที่มีอยู่จะสลายลงได้ แล้วความรู้สึกดี ๆ ของจิตใจ ก็จะเกิดขึ้นมาแทนที่ ใช้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อควบคุมจิตใจ อารมณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุ สามารถวางเฉยต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดีได้

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคนิคการแพทย์ เป็นเหตุให้อัตราการเกิดมากกว่าการตาย จึงทำให้โครงสร้างประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนสูงขึ้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้กำลังนำไปสู่ภาวะ ที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะมีจำนวนผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 10 ตั้งแต่ปี 2548 ประเทศไทย มีประชากรที่มีอายุ 60 ปี เพิ่มขึ้น เหล่านี้กำลังประสบปัญหาหลายอย่าง ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งทางกายและทางจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ดี และแง่ร้าย

การรู้ทัน และการแก้ไขทันทั่วทั้งที่เป็นสิ่งสำคัญ จากประเด็นดังกล่าวหาวิธีแก้ปัญหาประการหนึ่ง คือ การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ พร้อมกับการปฏิบัติเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม อันได้แก่ หลักคำสอนหรือแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะหลักการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยบุคคล หลักพุทธธรรมจะส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยตัวเอง ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา เหตุปัจจัยและวิธีการซึ่งมีขั้นตอนครบถ้วน การเตรียมตัวที่ดียอมทำให้เรามีความสุขในการดำเนินชีวิต ในเบื้องต้นเน้นการปฏิบัติตามหลักสัปปายะ 7 ในพระพุทธศาสนา เมื่อครบถ้วนแล้ว ก็ให้นำหลักพุทธธรรมมาบำบัดรักษาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทั้งทางกายและทางใจ เช่น ใช้หลักการปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา และหลักการสวดมนต์เจริญเมตตา มาบำบัดด้านอารมณ์ นำหลักการเจริญสมาธิ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มาบำบัดโรค ความเครียด ความวิตกกังวลต่าง ๆ ซึ่งการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมจะช่วยให้จิตใจของผู้สูงอายุได้อยู่เสมอ ความโลภ ความโกรธ ความหลง จะลดลง ความยึดมั่นถือมั่นน้อยลง ปล่อยวางได้มากขึ้น สามารถปรับผ่อนจิตใจในเวลามีความทุกข์ได้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัย สามารถปรับตัวเข้ากับความผันผวนของชีวิตได้

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ. (2548). *การรักษาสุขภาพในวัยผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ต้นศิริ. (2536). *การพยาบาลผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตสังคมผู้สูงอายุ. (2561). *การสร้างความสุขในผู้สูงอายุ*. เข้าถึงได้จาก http://www.stou.ac.th/stoukc/elder/main1_9.html.
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). *พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์บริษัทสื่อ ตะวันจำกัด.
- นิตา ชูโต. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พรินติ้ง.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2538). *คู่มือผู้สูงอายุ ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ. (2550). *พุทธธรรมบำบัด*. กรุงเทพฯ: กองแพทย์ทางเลือก กรมการพัฒนาแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสันติเพื่อการศึกษา.
- ศรีหัทธิม พานิชพันธ์. (2541). *ความรู้เบื้องต้นทางสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนสุ. (2550). *สถิติพื้นฐานเพื่องานวิจัยท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- Cowgill, D. O. (1986). *Aging Around the World*, Belmont. Ca.: Wadsworth.
- Pender, Nola J. (1987). *Health promotion in nursing practice*. (2nd ed). Norwalk, Conn: Appleton & Lange.
- Phrapalad Somchai Payogo and Uthai Sudsukh. (2015). Buddhist Integration of Caring for Chronic Diseases in Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*. 3(2).
- Snoddon, J. (2010). *Case management of long-term conditions: principles and practice for nurses*. Massachusetts: Blackwell.
- WHO. (2014). *Global Status Report on Non communicable Diseases 2014*. Geneva: WHO.

ปัญหาขอบเขตการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า: กรณีศึกษาเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง

The Area of Trademark Protection: a Case Study of Pattern Marks,
Motion Marks and Position Marks

พัชรกมล เจริญขำ¹

Patcharakamol Charoenkham

Received: April 19, 2019

Revised: August 12, 2019

Accepted: August 14, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาขอบเขตการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ว่า สามารถขยายความคุ้มครองถึงเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่งหรือไม่ และศึกษาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการค้า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่งในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่ได้ครอบคลุมถึงเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง ทั้งการให้ความคุ้มครอง “เครื่องหมาย” ตามกฎหมายอื่นก็ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ผู้เขียนจึงเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาขอบเขตการให้ความคุ้มครอง โดยบัญญัติเพิ่มเติมนิยามคำว่า “เครื่องหมาย” ในมาตรา 4 และบัญญัติลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าให้เหมาะสมกับกรณีเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และ

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Faculty of Law Ramkhamhaeng University

Corresponding author, e-mail: iew_patch@hotmail.co.th, Tel. 092-9893656

เครื่องหมายตำแหน่ง เพื่อเป็นกฎหมายที่สอดคล้องกับธุรกิจการค้าที่ก้าวหน้าตลอดเวลา สร้างความมั่นใจให้เจ้าของเครื่องหมายการค้ารวมถึงผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าได้ว่า มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้า และสามารถฟ้องผู้กระทำละเมิดเครื่องหมายการค้าขึ้นได้ในประเทศไทย

คำสำคัญ: เครื่องหมายลวดลาย, เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว, เครื่องหมายตำแหน่ง

Abstract

In this article, the researcher examines the scope of providing protection for trademarks in the Kingdom of Thailand (Thailand) by reference to the Trademark Act, B.E. 2534 (1991) in respect to whether or not to extend protection to pattern, motion, and position marks. The researcher also investigates violation of the rights to such marks by reference to the Criminal Code on offences related to trade, the Civil and Commercial Code, and the Copyright Act, B.E. 2537 (1994). The researcher additionally presents guidelines for solving problems related to the protection of pattern, motion, and position marks in the future.

Findings are as follows: Provisions of the Trademark Act, B.E. 2534 (1991) fail to cover pattern, motion and position marks. Moreover, the protection of “marks” in other laws does not match the intent to protect trademarks. Accordingly, the researcher would like to offer guidelines for solving problems regarding the scope of protection. An addition should be made to the definition of “marks” in Section 4 of the Trademark Act, B.E. 2534 (1991) such that appropriate provision governing specific characteristics of trademarks are framed apropos pattern, motion, and position marks. If this guideline is carried out, the law would then be in consonance with progress in business. This would also ensure trademark owners could be confident that they and those who have been granted permission to use their trademarks are the only persons who can legally exercise the right to use said trademarks. They would also be in a position whereby they could file law suits against those violating their trademarks in Thailand.

Keywords: Pattern Marks, Motion Mark, Position Marks

บทนำ

เครื่องหมายการค้ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินการทางธุรกิจ เพราะเครื่องหมายการค้าสามารถบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้านั้นได้ว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าเหมือนกันย่อมมีคุณภาพ และความน่าเชื่อถือในระดับเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าตรงตามความต้องการโดยอาศัยการจดจำเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายการค้าจึงต้องมีลักษณะโดดเด่น (วิชัย อริยะนนทกะ, 2554) ซึ่งกฎหมายเครื่องหมายการค้ามีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น คือ มีความมุ่งหมายในการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและในการจัดระเบียบการแข่งขันในตลาดการค้าที่ก้าวหน้าตลอดเวลา (จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และนันทน อินทนนท์, 2554)

ในองค์กรระหว่างประเทศมีการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า คือ องค์กรทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization หรือ WIPO) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) ที่ได้กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในทุกลักษณะ ในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights หรือ TRIPS) ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าไว้ให้ประเทศสมาชิกได้บัญญัติเป็นกฎหมาย โดยได้กำหนดว่าเครื่องหมายการค้าต้องสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจากสินค้าอื่นได้ ซึ่งการจะทำให้เครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกัน ทั้งนี้ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกของ WTO ที่ต้องอนุวัติกฎหมายให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้

บรรดาประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าอย่างน้อยที่สุดเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ความตกลงทริปส์บัญญัติไว้ และยังสามารถให้ความคุ้มครองที่มากกว่านั้นได้ ซึ่งในหลายประเทศมีการบัญญัติให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ (Non-Traditional Trademark) ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางธุรกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น ประเทศในสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจดทะเบียนและให้ความคุ้มครองเครื่องหมายลวดลาย (Pattern Marks) เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว (Motion Marks) และเครื่องหมายตำแหน่ง (Position Mark) เป็นต้น เครื่องหมายดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างจากเครื่องหมายดั้งเดิม ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. เครื่องหมายการค้าลวดลาย (Pattern Marks) เป็นเครื่องหมายที่เกิดจากลายเส้น รูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ หรือสิ่งอื่นที่ถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบ และมีการทำซ้ำกันอย่างสม่ำเสมอใน ปริมาณที่มากพอ บนผิวของสินค้าผ้า เครื่องหนัง เครื่องประดับ วอลล์เปเปอร์ เพอร์นิเจอร์ กระเบื้องยาง เป็นต้น เครื่องหมายลวดลายจึงเป็นเครื่องหมายที่ไม่สามารถบอกปริมาณของลวดลาย ที่จะปรากฏเป็นสินค้าที่แน่นอนได้ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากเครื่องหมายการค้าทั่วไปที่เป็นมี ลักษณะเป็นเครื่องหมายเดียว

2. เครื่องหมายการค้าภาพเคลื่อนไหว (Motion Marks) เป็นเครื่องหมายการค้าที่แสดง ลำดับของภาพติดต่อกันเป็นเรื่องราว เหมือนภาพยนตร์ขนาดสั้น จะปรากฏเป็นการเคลื่อนไหวของ สินค้า เช่น รถยนต์ เป็นต้น หรือปรากฏในสินค้าในยูทิตีจิตอล เช่น ภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็น เครื่องหมายการค้าที่ปรากฏบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสามารถทำให้ผู้บริโภคสามารถจดจำ เครื่องหมายการค้าได้ง่ายกว่าเครื่องหมายการค้ารูปแบบอื่น

3. เครื่องหมายการค้าตำแหน่ง (Position Marks) เป็นเครื่องหมายที่เกิดจากการสร้าง สัญลักษณ์ใด ๆ บนสินค้าในตำแหน่งที่แน่นอน เช่น ลายเส้นที่จัดวางอยู่แน่นอนบนรองเท้า ซึ่งทำให้ เกิดความแตกต่างจากสินค้าอื่นและผู้บริโภคสามารถจดจำตำแหน่งที่แน่นอนบนสินค้านั้นได้ ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นลวดลายที่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือเป็นบรรทัดฐาน ประเพณีของสินค้านั้น ๆ

เครื่องหมายการค้าที่จะได้รับความคุ้มครองในประเทศไทย ต้องพิจารณาคำว่า “เครื่องหมาย” ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ว่า สามารถตีความไปถึง เครื่องหมายรูปแบบใหม่นี้เพียงใด ซึ่งต้องศึกษาลักษณะของเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่และ หลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่จากประเทศที่ให้ความคุ้มครอง เครื่องหมายลักษณะดังกล่าวอยู่แล้ว เพื่อพิจารณาว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มีขอบเขตการคุ้มครองครอบคลุมถึงเครื่องหมายลักษณะดังกล่าวเพียงใด อย่างไรก็ตาม การให้ความ คุ้มครองเครื่องหมายการค้ามีผลต่อเศรษฐกิจในประเทศ การให้ความคุ้มครองที่น้อยเกินไป หรือการ มีกฎหมายแต่ไม่สามารถใช้บังคับได้เต็มที่ อาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่มาประกอบธุรกิจในประเทศไทยอาจ ตัดสินใจไม่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย หรืออาจโดยมาตรการลงโทษ (Sanctions) จาก ต่างประเทศโดยใช้มาตรการทางภาษี การนำเข้าและ/ส่งออกสินค้าซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศมี รายได้จากการส่งออกสินค้า เพื่อบังคับให้ปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ ประเทศได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงศึกษาขอบเขตการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าประเทศไทย เพื่อการ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหางานอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิของเครื่องหมายการค้า

งานอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิของเครื่องหมายการค้า คือ ประเภทของเครื่องหมายการค้า หรือขอบเขตของสิ่งที่จะเข้าข่ายเป็นเครื่องหมายการค้า ซึ่งในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้ให้คำนิยามของลักษณะเครื่องหมายที่กฎหมายจะให้ความคุ้มครองไว้ในมาตรา 4 ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ เสียง หรือสิ่งเหล่านี้อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน และได้ให้คำนิยามของเครื่องหมายการค้าว่าต้องเป็นเครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น จะเห็นว่ากฎหมายได้บัญญัติคำว่า “เครื่องหมาย” กับคำว่า “เครื่องหมายการค้า” แยกออกจากกัน เป็นการแสดงให้เห็นว่า “เครื่องหมาย” ที่จะได้รับความคุ้มครองต้องมีลักษณะตามที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้ให้คำนิยามไว้ จึงพิจารณาต่อว่าเครื่องหมายการค้านั้นได้ทำหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าในการแยกแยะความแตกต่างได้หรือไม่ แต่หากเครื่องหมายนั้น ไม่ใช่ “เครื่องหมาย” ตามที่ระบุไว้ แม้สามารถทำหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าในการแสดงแหล่งที่มาของสินค้าได้ ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

การให้คำนิยามของคำว่า “เครื่องหมาย” ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยได้บัญญัติในลักษณะที่จำกัด กล่าวคือ มีการระบุลักษณะของเครื่องหมายที่จะคุ้มครองโดยเฉพาะเจาะจง เครื่องหมายในลักษณะอื่นที่บ่งนิยามไม่ได้ระบุไว้ แม้จะสามารถทำให้ประชาชนผู้บริโภคแยกแยะความแตกต่างของสินค้าหรือบริการ และบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าหรือบริการนั้นได้ก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้า ซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติกฎหมายในบางประเทศที่มีการบัญญัติถึงลักษณะของเครื่องหมายการค้าในเชิงยกตัวอย่าง เช่น ในสหภาพยุโรป Regulation (EU) No 2015/2424 มาตรา 1(8) ได้ให้คำนิยามของเครื่องหมายการค้า โดยใช้คำว่า สัญลักษณ์ใด ๆ (Any Signs) และในประเทศสหรัฐอเมริกาใน The Lanham Act ข้อ 1127 (มาตรา 45) ก็ได้ให้คำนิยามของเครื่องหมายการค้าโดยใช้คำว่า สัญลักษณ์ (Symbol) แสดงให้เห็นว่าคำที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ความยืดหยุ่นแก่ผู้ประกอบการที่จะนำเครื่องหมายดังกล่าว ไม่ว่าจะอยู่ในรูปลักษณะใดมาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ ที่สามารถหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าในการแยกความแตกต่างของเครื่องหมายการค้า และระบุแหล่งที่มาของสินค้าได้ ก็ได้รับความคุ้มครองเป็นเครื่องหมายการค้า

เมื่อพิจารณาของลักษณะของคำว่า “เครื่องหมาย” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า แล้วจะเห็นว่าการบัญญัติ “เครื่องหมาย” ที่จะได้ความคุ้มครองไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงมีปัญหาคือต้องพิจารณาต่อไปว่าเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว เครื่องหมายตำแหน่ง เป็นงานที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแล้วหรือไม่

1. เครื่องหมายลวดลาย

แม้ลักษณะของเครื่องหมายจะมีลักษณะใกล้เคียงกับเครื่องหมาย ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ และตรา แต่ในคำสั่งของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 156/2554 เรื่องคู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบและการคัดค้านเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2554 ได้กำหนดแนวทางว่า “ภาพถ่าย” เป็นภาพที่เกิดขึ้นจากกระบวนการถ่ายภาพจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ “ภาพวาด” เป็นภาพที่เกิดขึ้นจากการวาดภาพเหมือนจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ หรือเป็นการวาดขึ้นเองตามจินตนาการ หรือสร้างจากคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องมืออื่นใด “ภาพประดิษฐ์” เป็นภาพที่สร้างขึ้น จัดทำขึ้นโดยให้แตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือที่มีอยู่ทั่วไป ส่วน “ตรา” เป็นเครื่องหมายที่มีลวดลาย และทำเป็นรูปต่าง ซึ่งทั้งภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ และตราที่กฎหมายบัญญัติเป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นเครื่องหมายเดียว กล่าวคือ ทุกส่วนประกอบของเครื่องหมายที่รวมกันเป็นหนึ่งเครื่องหมาย แตกต่างจากลวดลาย ที่ถือเป็นเครื่องหมายลวดลายซึ่งมีลักษณะเป็นทำซ้ำชุดของภาพในจำนวนที่มากพอ และไม่อาจบอกปริมาณการทำซ้ำได้ชัดเจนอย่างเครื่องหมายการค้ารูปแบบอื่น

2. เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว

ภาพเคลื่อนไหว สามารถสื่อความและภาพจดจำมากกว่าข้อความ ตัวอักษร หรือรูปภาพธรรมดา ซึ่งภาพเคลื่อนไหว ประกอบด้วยภาพนิ่งหลายภาพเรียงต่อกันด้วยความเร็วสูง และภาพจะเปลี่ยนแปลงด้วยเวลา จนเกิดการเคลื่อนไหวของภาพ เสมือนเป็นภาพยนตร์ขนาดสั้น แม้ภาพเคลื่อนไหวจะเกิดจากภาพที่เรียงต่อกัน แต่ไม่อาจให้ความคุ้มครองเป็น ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ได้ เพราะภาพตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าหมายถึงภาพเพียง 1 ภาพ การคุ้มครองภาพเคลื่อนไหวเป็นการคุ้มครองทุกภาพที่ปรากฏในการจดทะเบียนเดียวกัน เช่น ภาพเคลื่อนไหวที่ปรากฏในเครื่องหมายการค้าปรากฏ 10 ภาพ การนำเอาภาพใดภาพหนึ่งไปจดทะเบียนโดยไม่จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าภาพเคลื่อนไหว หากมีผู้นำภาพเคลื่อนไหวอีกภาพไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าก็สามารถทำได้โดยไม่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า อย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1131/2559 ที่ศาลมองว่าภาพประดิษฐ์ปลาโลมาเหมือนกันแต่จำนวนของปลาโลมา หรือการจัดองค์ประกอบของภาพที่แสดงให้เห็นว่าปลาโลมาได้หันไปคนละทิศทางกันและมีคลื่นทะเลประกอบอยู่ด้วย เครื่องหมายการค้าจึงมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งหากมีการให้ความคุ้มครอง

เครื่องหมายการค้าภาพเคลื่อนไหว ภาพที่เกิดจากภาพเคลื่อนไหวเดียวกันย่อมเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า ดังนั้น การคุ้มครองภาพเคลื่อนไหว จึงไม่มีลักษณะเป็นภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ได้ นอกจากนี้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2205/2547 ได้พิจารณาถึงการนำเอาเทปบันทึกภาพและเสียงภาพยนตร์ เรื่อง อุลตราแมนทีก้า ที่มีลิขสิทธิ์ไปใช้โดยได้ฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งข้อความท้ายคำพิพากษาศาลฎีกากล่าวว่า “ทั้งไม่ปรากฏเครื่องหมายการค้าที่จำเลยได้กระทำเสียจนว่าเป็นเครื่องหมายการค้าได้” แสดงให้เห็นว่าในประเทศไทยไม่มองเครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นเทปบันทึกภาพและเสียงภาพยนตร์ ไม่มีลักษณะเป็นเครื่องหมายการค้า

3. เครื่องหมายตำแหน่ง

โดยปกติแล้วเครื่องหมายการค้าที่จะสามารถได้รับความคุ้มครองต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง แต่เครื่องหมายตำแหน่ง เกิดลักษณะบ่งเฉพาะได้จากการวางตำแหน่งของเครื่องหมายในสัดส่วนที่แน่นอนบนสินค้า การได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายตำแหน่งจึงเป็นทางเดียวที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นเครื่องหมายการค้า จากการศึกษาพบว่าลักษณะของเครื่องหมายนั้นใกล้เคียงกับคำว่า เป็น ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ในนิยามคำว่า “เครื่องหมาย” ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 4 แต่ลักษณะของเครื่องหมายตำแหน่งไม่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพราะถูกมองเป็นเพียงลวดลายของสินค้าเท่านั้น เช่นคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าที่ 258/2529 ได้ปฏิเสธการขอจดทะเบียนเครื่องหมายลายรองเท้าเพราะเห็นว่าเครื่องหมายที่ใช้ไม่มีรูปลักษณะที่แน่นอน และมีได้นำมาทำให้เหมาะเพื่อจะใช้ให้เห็นว่าสินค้าของตนแตกต่างจากสินค้าอื่น

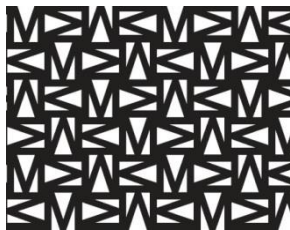
จากการศึกษาพบว่าขอบเขตการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่อาจขยายความคุ้มครองถึงเครื่องหมายการค้าลวดลายเครื่องหมายการค้าภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายการค้าตำแหน่งได้ หากมีการขอจดทะเบียนเครื่องหมายดังกล่าวในประเทศ คำขอนั้นจะถูกปฏิเสธ เพราะ ไม่มีลักษณะเป็นเครื่องหมายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ปัญหาตุลพิณิจการพิจารณาเครื่องหมายการค้า

ในประเทศไทยผู้พิจารณาการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 คือ นายทะเบียน คณะกรรมการเครื่องหมายการค้า และศาล ซึ่งแนวทางการพิจารณาของแต่ละชั้นจะมีแนวทางที่มีทั้งเหมือนกัน และแตกต่างกัน การวินิจฉัยของนายทะเบียน คณะกรรมการเครื่องหมายการค้า และศาล เป็นการใช้อัตนัยกฎหมาย ประกอบ

ดุลพินิจตามความรู้ความสามารถตีความกฎหมายที่ต่างกัน โดยนายทะเบียนและคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่คล้ายกัน แต่นายทะเบียนแม้จะผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องหมายการค้าก็เป็นเพียงความเห็นของบุคคลธรรมดาไม่อาจถือเป็นบรรทัดฐานได้แน่นอน เครื่องหมายเหมือนกัน นายทะเบียนคนละคนอาจให้คำตัดสินที่ต่างกัน ส่วนคณะกรรมการเครื่องหมายการค้ามีองค์คณะโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นองค์ประชุม ซึ่งพิจารณาถึงลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนจึงมีหลักเกณฑ์มากกว่านายทะเบียน ส่วนศาลพยายามที่จะวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าในการพิจารณาเครื่องหมายการค้า จึงมีประเด็นปัญหาว่าเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และ เครื่องหมายตำแหน่ง หากได้รับการคุ้มครองในประเทศไทยเครื่องหมายนั้นต้องมีลักษณะอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่บ่งเฉพาะ โดยแยกการพิจารณาดังนี้

1. เครื่องหมายลวดลาย

EUTM : 006295951

U.S. Registration : 2963354

(Principal Registration)

ภาพที่ 1 เครื่องหมายลวดลาย

1.1 ลักษณะของเครื่องหมายลวดลาย

- ลักษณะของเครื่องหมายต้องมีลักษณะการทำซ้ำของภาพมาเรียงต่อกันเป็นเครื่องหมายเดียว

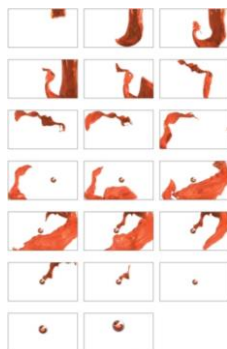
- ไม่เป็นลวดลายจะเป็นลวดลายปกติธรรมดาหรือหือสิ่งสามัญของสินค้าชนิดนั้น เช่น ลายสก็อตเป็นสิ่งสามัญสำหรับสินค้าสิ่งทอ แต่มีลักษณะบ่งเฉพาะเมื่อนำมาใช้กับสินค้าแผ่นกว (EUTM 003125911)

- ลวดลายที่ใช้ต้องมีลักษณะที่บ่งเฉพาะ ไม่ใช่เป็นเพียงลวดลายที่ตกแต่งสินค้าเท่านั้น แต่ต้องสามารถทำหน้าที่ของเครื่องหมายการค้าในการแยกแยะความแตกต่างและบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าได้

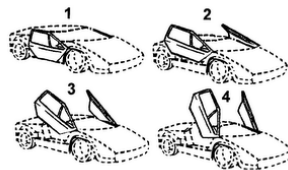
1.2 หลักเกณฑ์การจดทะเบียนเครื่องหมายลวดลาย

- ยื่นภาพเครื่องหมายลวดลายที่ใช้กับสินค้าหรือบริการของตน โดยแสดงภาพลวดลายที่ใช้แทนเครื่องหมายการค้าที่แน่นอนอย่างมีนัยสำคัญที่สามารถใช้ได้กับทุกสินค้า
- คำอธิบายถึงลักษณะของสินค้าที่จะใช้เครื่องหมายนั้น เนื่องจากเครื่องหมายลวดลายมีความเกี่ยวข้องกับพื้นผิวของสินค้าหรือบริการอย่างมีนัยสำคัญ โดยไม่สนใจขนาดของสินค้า ทั้งนี้เพื่อแสดงว่าเป็นลวดลายที่มีการทำซ้ำได้ในทุกสินค้าทุกขนาด

2. เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว (Movement Marks)

EUTM : 008581977

U.S. Registration : 2793439

(Principal Registration)

ภาพที่ 2 เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว

2.1 ลักษณะของเครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว

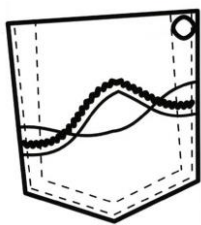
- ภาพเคลื่อนไหวที่เป็นการแสดงลำดับของภาพนิ่งที่เรียงต่อกันจนมองเห็นเป็นภาพเคลื่อนไหว เสมือนภาพยนตร์ขนาดสั้น โดย ไม่จำกัดระยะเวลาการเคลื่อนไหว
- ไม่เป็นการเคลื่อนไหวปกติธรรมดาสำหรับสินค้าหรือบริการนั้น เช่น ในสหภาพยุโรปปฏิเสธการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเลขทะเบียนเครื่องหมายการค้า EUTM 002241982 เครื่องหมายการค้าเกี่ยวกับขนม ที่แสดงภาพเคลื่อนไหวของมือที่มีการทำขนมปัง ได้ถูกปฏิเสธการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพราะเห็นว่าในสินค้าประเภทธัญพืชขนมปัง ภาพการทำขนมปังเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสินค้า
- ภาพเคลื่อนไหวต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หรือมีลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช

2.2 หลักเกณฑ์การจดทะเบียนเครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว

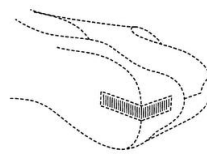
- ผู้จดทะเบียนต้องยื่นภาพนิ่งที่เพียงพอที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของเครื่องหมายการค้า โดยปราศจากข้อสงสัย ซึ่งอาจยื่นสมุดการวาดภาพเคลื่อนไหว (Flipbook) หรือไฟล์วิดีโอประกอบ

- คำอธิบายประกอบการเคลื่อนไหวของเครื่องหมายภาพเคลื่อนไหวที่อธิบายให้เห็นการเคลื่อนไหวโดยปราศจากข้อสงสัย โดยผู้ยื่นจดทะเบียนได้ยื่นคำอธิบายพร้อมกับคำขอจดทะเบียน

3. เครื่องหมายตำแหน่ง (Position Marks)

EUTM : 005574066

U.S. Registration : 2851315

(Principal Registration)

ภาพที่ 3 เครื่องหมายตำแหน่ง

3.1 ลักษณะของเครื่องหมายตำแหน่ง

- เครื่องหมายที่ปรากฏบนตัวสินค้าในตำแหน่งที่แน่นอน และเครื่องหมายการค้าต้องมีความเกี่ยวพันกับสินค้าหรือบริการเป็นอย่างมาก การจัดวางจึงเป็นหัวใจสำคัญของเครื่องหมาย

- เครื่องหมายนั้นต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะจากการจัดวางเครื่องหมายบนตำแหน่งของสินค้า เพราะเพียงตัวเครื่องหมายไม่อาจมีลักษณะบ่งเฉพาะได้ การจัดวางจึงเป็นหัวใจสำคัญของเครื่องหมายตำแหน่ง

3.2 หลักเกณฑ์การจดทะเบียนเครื่องหมายตำแหน่ง

- ยื่นภาพของเครื่องหมายการค้าที่ประกอบด้วยเครื่องหมาย และตัวสินค้าโดยใช้เส้นประแทนตัวสินค้า

- คำอธิบายถึงตำแหน่งที่แน่นอนของเครื่องหมายโดยละเอียด เพราะลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้จากการจัดวางตำแหน่งเท่านั้น

ปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า

เจ้าของเครื่องหมายการค้าย่อมมีสิทธิเด็ดขาดในการใช้เครื่องหมายการค้าของตน (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2549) ซึ่งเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งตามหลักดินแดนผู้ทรงสิทธิอาจบังคับสิทธิของตนได้แต่ในเฉพาะภายในเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศที่ออกกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิเท่านั้น การได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศหนึ่งไม่มีผลต่อการได้รับสิทธิการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศอื่นด้วย เพราะการคุ้มครองกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของแต่ละประเทศเป็นอิสระต่อกัน เครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง มีบางประเทศให้ความคุ้มครอง เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการใช้เครื่องหมายการค้าในประเทศไทยต้องพิจารณาว่าจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายประเทศไทยเพียงใด และเมื่อไม่ใช่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในต่างประเทศจึงมีปัญหาว่าใครจะเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าในในประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ขอบเขตที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้ความคุ้มครอง พบว่ากฎหมายไม่สามารถขยายความคุ้มครองถึงเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และเครื่องหมายตำแหน่ง หากมีการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าก็就会被ปฏิเสธ และในขณะเดียวกันหากมีการละเมิดเครื่องหมายการค้าเจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่มีสิทธิดำเนินคดีได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้ เพราะ “เครื่องหมาย” นั้นไม่ได้ถูกมองเป็นเครื่องหมายการค้าเลย จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนได้

นอกจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าแล้วเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนสามารถฟ้องบุคคลผู้ละเมิดได้ตามมาตรา 272 (1) เพราะประมวลกฎหมายอาญาเป็นรากฐานในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า แต่เครื่องหมายนั้นต้องมีลักษณะเป็น “ชื่อ รูป รอย ประดิษฐ์หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้ หุ้มห่อ แจ้งความรายการแสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือ สิ่งอื่นทำนองเดียวกัน” เมื่อพิจารณาเครื่องหมายลวดลาย เห็นว่าแม้รอยประดิษฐ์ จะหมายถึงความถึงลวดลายต่าง ๆ ของเครื่องหมายการค้า แต่ไม่ได้หมายความว่าความรวมถึงลวดลายที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นผิวของสินค้า ส่วนเครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว ไม่ได้มีลักษณะเป็นเครื่องหมายการค้าที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง เพราะไม่มีลักษณะเป็นชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้า จะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2205/2547 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ โดยการนำเอาเทปบันทึกภาพและเสียงภาพยนตร์ของโจทก์เป็นเครื่องหมายบริการ ตามมาตรา 272 (1) ศาลเห็นว่าคำฟ้องไม่ถึงว่าจำเลยเอา ชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้า ของ

โจทก์ไปใช้แต่อย่างใด สำหรับเครื่องหมายตำแหน่ง ตำแหน่งของสินค้าไม่อาจถือว่าเป็นรูปรอยประดิษฐ์ เพราะเครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองจะไม่มีลักษณะที่เกี่ยวพันกับพื้นผิวของสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นทั้งเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว เครื่องหมายตำแหน่ง ไม่มีลักษณะเป็นชื่อ รูปรอยประดิษฐ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา

อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ละเมิดเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าและประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีโทษทางอาญาได้ เจ้าของเครื่องหมายการค้าทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนสามารถดำเนินคดีกับผู้ละเมิดเครื่องหมายการค้าตามหลักละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เมื่อมีผู้ละเมิดไม่ว่าทางชื่อเสียงหรือทางทำมาหาได้ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า เพราะการเอาเครื่องหมายของบุคคลอื่นมาใช้ย่อมทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าเกิดความเสียหาย ซึ่งไม่ต้องพิจารณาว่าเครื่องหมายการค้าจะได้รับการจดทะเบียนหรือมีลักษณะเป็นเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยหรือไม่

กฎหมายเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยทั้งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า และในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรับรองการคุ้มครองการละเมิดเครื่องหมายการค้ารูปแบบใหม่ แม้เครื่องหมายนั้นจะสามารถบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าหรือบริการได้ก็ไม่ได้เป็นเครื่องหมายการค้า ถ้ามีการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าขึ้นภายหลัง เห็นว่าถ้ามีการใช้เครื่องหมายการค้าขึ้นโดยสุจริต เช่น บุคคลนั้นอาจเห็นเครื่องหมายการค้าขึ้นแต่ไม่รู้ว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่ทำหน้าในการบ่งบอกแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าเช่นนี้ แล้วนำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย เช่นนี้เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ใช้โดยสุจริตไม่สามารถจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ เพราะเป็นเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น หากเจ้าของเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศยื่นขอจดทะเบียนในประเทศไทย เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ใช้โดยสุจริตก็ไม่สามารถคัดค้านการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ขณะเดียวกันเจ้าของเครื่องหมายการค้าก็ไม่สามารถฟ้องเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ใช้โดยสุจริตได้ เพราะได้ใช้เครื่องหมายการค้าขึ้นโดยสุจริต เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ใช้โดยสุจริตยังคงใช้เครื่องหมายการค้าขึ้นได้ต่อไปได้ อันเป็นการส่งผลกระทบต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าเคยมีประเด็นในการคุ้มครองคาบเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น คือ ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร ผู้เขียนจึงศึกษาว่าหากเครื่องหมายนั้นไม่ได้รับความคุ้มครองเป็นเครื่องหมายการค้าจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่นหรือไม่ พบว่าเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายตำแหน่งเป็นงานศิลปกรรม ส่วนเครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว

เป็นงานโสตทัศนวัสดุตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายเครื่องหมายการค้ามีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นการสร้างสรรค์งานเพื่อสุนทรียภาพหรือส่วนเครื่องหมายการค้าเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าบ่งบอกแหล่งที่มาของสินค้าหรือบริการ ความมุ่งหมายให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์และเจ้าของเครื่องหมายการค้าแตกต่างกัน และการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้ามีอายุการคุ้มครองที่แตกต่างกันไปตามประเภทของงาน เพราะกฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติเพื่อถ่วงดุลผลประโยชน์ระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์และสาธารณะชน มีข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ให้ผลงานนั้นเกิดประโยชน์กับสังคม ส่วนเครื่องหมายการค้าเป็นกฎหมายทางธุรกิจที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถใช้เครื่องหมายการค้าและต่ออายุการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าได้ตลอดที่ต้องการใช้เครื่องหมายการค้านั้นกับสินค้าของตน ซึ่งปัญหาขอบเขตความคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันของการคุ้มครองกฎหมายทั้งสองฉบับนั้นมีเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน หากมีการให้ความคุ้มครองทั้งลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าในงานเดียวกัน ย่อมมีปัญหาในเรื่องของอายุการคุ้มครอง เพราะงานอันมีลิขสิทธิ์กฎหมายกำหนดระยะเวลาแล้วงานนั้นจะตกเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ถ้าเจ้าของเครื่องหมายการค้ายังใช้เครื่องหมายการค้าต่อไปย่อมเกิดปัญหา เนื่องจากงานนั้นตกเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินอาจมีบุคคลอื่นนำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าอีก ดังนั้นการคุ้มครองงานสร้างสรรค์ที่มาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าต้องได้รับความคุ้มครองในฐานะเครื่องหมายการค้าเท่านั้นเพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

บทสรุป

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเครื่องหมายการค้าไว้โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกฎหมายทางทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งการลงทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าเป็นการลงทะเบียนที่หนักกว่ากฎหมายอื่น หากไม่ได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าแล้วเจ้าของเครื่องหมายการค้าอาจดำเนินคดีกับผู้ละเมิดตามประมวลกฎหมายอาญาได้ และหากเจ้าของเครื่องหมายไม่ได้รับความคุ้มครองทั้งในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าและประมวลกฎหมายอาญาก็สามารถดำเนินคดีกับผู้ละเมิดเป็นคดีแพ่งได้ เจ้าของเครื่องหมายการค้าก็จะมีสิทธิได้เพียงค่าสินไหมทดแทนต่างจาก พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าที่กำหนดทั้งโทษจำคุกและปรับ ส่วนอีกกรณีเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็อาจดำเนินคดีกับผู้ละเมิดในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีโทษจำคุกและปรับเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี เจตนารมณ์การคุ้มครองของเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์มีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน หากไม่ขยายขอบเขตการคุ้มครอง

เครื่องหมายการค้าจะเกิดการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วในต่างประเทศในประเทศไทย โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะไม่ได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม และอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าควรขยายความคุ้มครองถึงเครื่องหมายลวดลาย เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว และ เครื่องหมายตำแหน่ง โดยการบัญญัติลักษณะเครื่องหมายดังกล่าวอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการลดปัญหาการให้ดุลพินิจพิจารณาเครื่องหมายการค้า และการละเมิดเครื่องหมายการค้าลักษณะดังกล่าวในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และเศรษฐกิจของประเทศดังนี้

1. บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “ลวดลาย” และ “ภาพเคลื่อนไหว” ในนิยามศัพท์คำว่า “เครื่องหมาย” ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ามาตรา 4

2. บัญญัติเพิ่มเติมถึงลักษณะบ่งเฉพาะในเครื่องหมายการค้าในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ามาตรา 7 ดังนี้

- “ลวดลายอันไม่เป็นลักษณะโดยธรรมชาติของสินค้านั้นเอง หรือไม่เป็นลวดลายธรรมดา”

- “ภาพเคลื่อนไหวอันไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นโดยตรง หรือไม่เป็นลักษณะการทำงานของสินค้านั้นเอง”

- “ตำแหน่งของเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับสินค้าพิเศษ”

3. วางหลักเกณฑ์การขอจดทะเบียนการค้ารูปแบบใหม่ดังนี้

- เครื่องหมายการค้าลวดลาย ควรออกหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายว่า “ลวดลายที่สามารถจดทะเบียน ได้ต้องมีลักษณะการทำซ้ำอย่างสม่ำเสมอของชุดของภาพ และเครื่องหมายมีความเกี่ยวข้องกับพื้นผิวของสินค้า หีบ ห่อ หรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญ ต้องไม่ใช่เป็นเพียงการตกแต่งสินค้า และได้ใช้เครื่องหมายนั้นอย่างเครื่องหมายการค้า โดยการยื่นขอจดทะเบียนลวดลายต้องยื่นรูปภาพพร้อมทั้งคำอธิบายเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงการทำซ้ำ กรณีที่ลวดลายปรากฏในส่วน of สินค้าโดยเฉพาะ ภาพที่ยื่นต้องแสดงตำแหน่งมีที่ลวดลาย หากมีการแสดงสินค้าให้ใช้เส้นประแสดงถึงรูปร่างรูปทรงของสินค้า”

- เครื่องหมายภาพเคลื่อนไหว ควรออกหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายว่า “ภาพเคลื่อนไหวที่สามารถจดทะเบียนได้ต้องมีลักษณะการเคลื่อนไหวของลำดับภาพหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา และได้ใช้เครื่องหมายนั้นอย่างเครื่องหมายการค้า โดยการยื่นขอจดทะเบียนภาพเคลื่อนไหวต้องยื่นชุดของภาพที่สามารถแสดงการเคลื่อนไหวของเครื่องหมายทั้งหมดพร้อมทั้งคำอธิบายการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจน โดยการยื่นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์แนบมาด้วย”

- เครื่องหมายตำแหน่ง ควรออกหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายว่า “ตำแหน่งที่สามารถจดทะเบียนได้ต้องมีลักษณะจัดวางเครื่องหมายบนสินค้าในลักษณะเฉพาะเจาะจง และเครื่องหมายมีความเกี่ยวข้องกับพื้นผิวของสินค้า หีบ ห่อ หรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญ ต้องไม่ใช่เป็นเพียงการตกแต่งสินค้าและได้ใช้เครื่องหมายนั้นอย่างเครื่องหมายการค้า โดยการยื่นขอจดทะเบียนตำแหน่งต้องส่งภาพที่แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งของเครื่องหมายบนสินค้า โดยใช้เส้นประในการแสดงรูปร่างรูปทรงของสินค้า”

เอกสารอ้างอิง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2205. (2547). ม.ป.ท.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1131. (2559). ม.ป.ท.

คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าที่ 258. (2529). ม.ป.ท.

คำสั่งของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ 156. (2554). ม.ป.ท.

EUTM 003125911. (2006). n.p.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และนันทน อินทนนท์. (2554). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2549). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติกรรม

วิชัย อริยะนันทกะ. (2554). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมพร พรหมหิตาธร. (2539). *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เครื่องหมายการค้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรม

Political participation of people using the principles of Ten principles
of a righteous King

อัญธิษฐา อักษรศรี¹

Auntittha Aksornsri

Received: March 30, 2019

Revised: September 13, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อตอบสนองประชาชนในประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง และสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระตุ้น สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมือง ระบอบการเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตยประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แต่ถ้าการปกครองแบบเผด็จการประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ และจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วม โดยการปลุกเร้าระดมเพื่อสนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองถือเป็นบริบทที่สำคัญยิ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการสะท้อนอำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง การเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน และทุกคนไม่สามารถปฏิเสธผลกระทบทางการเมืองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วม

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: auntittha@hotmail.com, Tel. 085-0471225

ทางการเมืองจึงต้องมีหลักธรรมทศพิธราชธรรมในการบริหารการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้หลักธรรมเพื่อลดความขัดแย้งเพื่อเพิ่มความสงบและความสามัคคี

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การเมืองของประชาชน, ทศพิธราชธรรม

Abstract

The objectives of this research has studied to Political participation of people using the principles of Ten principles and results of the Research; The political participation is vital to the development of democracy is that the rulers and the ruled have an opportunity to know each other's needs, truly making the implementation of state policy in order to meet the people in the country in terms of economy, politics and society. political participation in a democracy requires the participation voluntary. Not a firebrand to participate in the free or voluntary, this will happen. When people have a sense of political or politically active. Democratic politics is a democracy, the people are engaged in high politics. But if the dictatorship People will have a low political participation. And will be in the form of participation by encouraging the mobilization of support for the government itself. The participation of citizens in the political context is vital to democracy with the King as Head of State. Reflects the power of democracy is truly of the people. Politics is about people. And everybody can not ignore the political implications on the livelihood of the people, so to be involved politically, it must have principles Virtues in the management of political participation by applying the principles to the conflict to increase. peace and harmony

Keywords: Participation, People's Politics, Dosit Dhamma

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งระดับชุมชนหรือระดับประเทศ ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าจะมีส่วนร่วมระดับชุมชนหรือระดับประเทศตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 40 (7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ และหมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้น รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

มาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

มาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ โดยรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดจำนวนรายชื่อที่ต้องใช้ไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และจะต้องมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

มาตรา 256 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

บางมาตราในรัฐธรรมนูญ มีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันพบว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วม

ร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือ ขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาไม่ใช่กระทำถึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ได้จัดทำขึ้นและหมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนเองอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่เป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนการพัฒนาชุมชนในส่วนที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, 2545) และยังเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, 2554)

กล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การไม่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและการเมืองมีการสืบทอดอำนาจต่อเนื่อง และในส่วนของความคิดเห็น

และ ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรรับฟังและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติควรเพิ่มช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม หลายช่องทางทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

รูปแบบการมีส่วนร่วม

โดยอุดมคติของประชาธิปไตยแล้วต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐบาลอย่างกว้างขวาง เช่น การไปเลือกตั้ง มีกิจกรรมในชุมชน ร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรชุมชนและเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติงานให้กับพรรคการเมืองและสมัครรับเลือกตั้ง นักรัฐศาสตร์ได้ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในเมืองต่าง ๆ จำนวน 10 เมือง ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ประชาธิปไตยเมืองที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งจากแนวคิดของกลุ่มชนชนิยมนั้น เป็นที่พึงปรารถนาของประชาชนและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อเหตุผล 6 ประการ

- 1) การที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองชุมชนมักรู้สึกว่าการเมืองตอบสนองต่อความต้องการของเขา
- 2) การมีส่วนร่วมในชุมชนสูงเท่าใด ก็ยิ่งทำให้คนเกิดความอดทนสูงเท่านั้น
- 3) กลุ่มประชาชนที่ร่วมตัวกันจะบีบบังคับให้นักการเมืองต้องตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น แม้กลุ่มที่รวมตัวกันไม่รู้เรื่องการเมืองไปทุกเรื่อง แต่เรื่องที่กระทบกับตัวเขานั้น เขาจะรู้เรื่องเป็นอย่างดี
- 4) การรวมกันเป็นกลุ่มของชุมชนจะลดอิทธิพลของธุรกิจ บีบบังคับให้ธุรกิจต้องประนีประนอมกับชุมชน
- 5) การพัฒนาชุมชนไม่จำเป็นต้องทำให้อัตราการมีส่วนร่วมโดยรวมสูงขึ้น ไม่ได้หมายความว่าอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยหรือคนยากจนจะเพิ่มขึ้น เพื่ออาจเป็นการพัฒนาในเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ
- 6) คนที่ไม่ได้สนใจการเมืองในชุมชน อาจไม่ใช่เพื่อแปลกแยกหรือเพิกเฉย แต่เพราะเขามีสิ่งอื่นที่น่าสนใจทำมากกว่า

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีการทุกอย่างของสังคม สาเหตุที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของสังคมก็เพราะต้องการจัดสรรผลประโยชน์ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนให้มากที่สุดการมีส่วนร่วมจึงเป็นเทคนิคการกำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญและตัดสินใจใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

(เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553) การมีส่วนร่วมยังแยกออกได้อีกหลายมิติโดยแบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นชั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ 3 ชั้น คือ

1) ชั้นเพิกเฉยทางการเมือง (Political Apathetics) คือ คนที่ไม่ไปเลือกตั้งและไม่ตั้งใจที่จะเรียกร้องสิ่งใดจากระบบการเมือง

2) ชั้นเป็นผู้ดู (Spectators) ในสังคมตะวันตกคนส่วนใหญ่ 60-70 เปอร์เซ็นต์อยู่ในชั้นนี้ คือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นประจำและแสดงการสนับสนุนการเมือง เช่น โบกธงสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและชุมนุมในเหตุการณ์ต่าง ๆ

3) ชั้นเป็นนักสู้ (Gladiator) เป็นชั้นที่เข้าร่วมทุกอย่างที่ผู้ดูทำในชั้นก่อน แต่ยังยอมเสียเวลาหรือเงินทองเพื่อกิจกรรมทางการเมืองด้วย เช่น ช่วยพรรคการเมืองหาเสียง ทำกิจกรรมชุมชน สื่อสารการเมืองในชุมชน เป็นผู้ประท้วงและนักกิจกรรม (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553)

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยโดยทั่วไปมีดังนี้คือ 1) เลือกตั้ง (Voting) 2) การออกเสียงประชามติ (Referendum) 3) ประชาพิจารณ์ (Public Hearing) 4) มติมหาชน (Public Opinion) และ 5) ประชาสังคม (Civil Society) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และการรวมพลังอำนาจ ของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนรวมพลังพัฒนาขีดความสามารถเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ซึ่งสภาพความเป็นจริงการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังมีบทบัญญัติหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้ง

สนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ตาราง 1 ประเภทและกิจกรรมย่อยการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
1. การหาเสียง (campaign acts)	(1) การชักจูงคนอื่นให้รู้ถึงวิธีการเลือกตั้ง (2) การทำงานอย่างแข็งขันให้กับพรรคการเมือง (3) การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง (4) การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง (5) การเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง
2. การเลือกตั้ง (voting acts)	(6) เลือกตั้งระดับชาติประจำ (7) เลือกตั้งระดับท้องถิ่น
3. กิจกรรมชุมชน (communal acts)	(8) ทำงานกับคนอื่นเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น (9) ก่อตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น (10) เป็นสมาชิกที่แข็งขันของกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาชุมชน (11) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นพร้อมกับคนอื่น (12) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกถิ่นพร้อมคนอื่น (13) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม (14) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นเรื่องเกี่ยวกับสังคม
4. การติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacts)	(15) ติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง (16) ติดต่อเจ้าหน้าที่นอกท้องถิ่นแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง

จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ไม่ยาก และไม่ใช่ว่าเรื่องไกลตัวอีกต่อไป หลายคนพยายามหลีกเลี่ยงการเมือง ตราบใดที่เรายังอยู่ในสังคม เรา

ยังต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด เพื่อการรักษาผลประโยชน์ที่ทุกคนในสังคมควรได้รับอย่างเป็นธรรม

เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

เป้าหมายอันแท้จริงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ผล คือ

- 1) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ดีและถูกต้องในทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ โดยอิสระ ปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด
- 3) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และมีสำนึกความเป็นพลเมือง
- 4) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปึกษาหารือและการเคารพเสียงข้างน้อย
- 5) ให้สื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและความเป็นพลนิกร
- 6) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ
- 7) เสริมสร้างให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมและมีความเข้มแข็งในทางการเมือง (วิกิซอร์ซ, 2562)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายในเรื่องของกิจกรรมมิใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึกหรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ใช้อับบุคคลธรรมดาทั่วไป ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบอบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องสำคัญ ในปัจจุบันการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงจำเป็น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและสังคมที่ควรจะได้รับในฐานะพลเมืองของประเทศ ดังนั้น ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่จะมาเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล, เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2551)

การตัดสินใจของกระบวนการตามวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมเป็นคำตอบที่มีคุณภาพ การใช้ทุนเปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้ทุนน้อยลง มีการสร้างฉันทามติข้อตกลงช่วงให้เข้าใจระหว่างกลุ่มและลดการโต้แย้งทางสังคม ช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

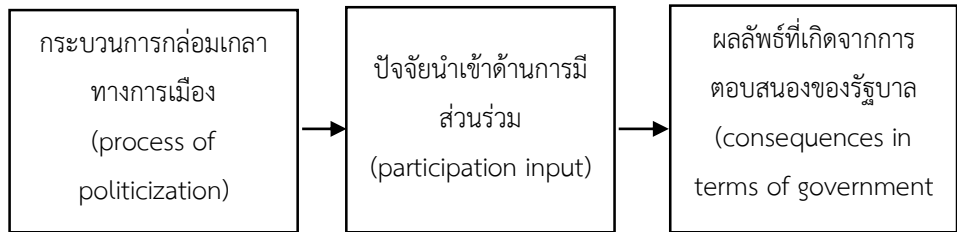
การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่มาจากการศึกษาของนักรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม ซึ่งใช้ประชาชนแต่ละคนเป็นหน่วยวิเคราะห์และศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณจากตัวอย่างจำนวนมาก ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างหรือจากผลคะแนนของการเลือกตั้งโดยศึกษาจากหลาย ๆ ประเทศ ผลการศึกษาจึงอาศัยข้อมูลมาจากหลาย ๆ แห่งแม้ว่ามีการศึกษาจำนวนมากจนยากที่จะหาข้อสรุปได้ง่าย ๆ แต่ก็อาจตั้งข้อสังเกตลักษณะการศึกษาได้ คือ

1) อาจเป็นเพราะมีข้อมูลการเลือกตั้งจำนวนมากนักพฤติกรรมจึงนิยมใช้การเลือกตั้งเป็นตัววัดการมีส่วนร่วม ทั้งที่ยังมีการมีส่วนร่วมวิธีอื่นอีกมาก

2) การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างไม่ค่อยจะมีประโยชน์ เมื่อศึกษาการมีส่วนร่วมบางประเภท เช่น การมีส่วนร่วมโดยการประท้วง เพราะคนเข้าร่วมประท้วงมีน้อยและยากที่จะวิเคราะห์โดยการสุ่มตัวอย่าง และ

3) การมีใช้ประชาชนแต่ละคนเป็นหน่วยวิเคราะห์ อาจทำให้ละเลยผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด เงื่อนไขอะไรและการมีส่วนร่วมในประเด็นใดที่ทำให้รัฐบาลสนใจตอบสนองและตอบสนองแตกต่างกันอย่างไร

สำหรับกรอบความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมนั้น สนใจการมีส่วนร่วมเป็นทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วม

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกิดขึ้นตรงกลางนี้เรียกว่า “ปัจจัยนำเข้าด้านการมีส่วนร่วม” (Participation Input) ซึ่งมีผลกระทบต่อการปฏิบัติของรัฐบาล การศึกษาการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่สนใจประเด็นแรก คือ ประชาชน

1. เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

- 1) การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
- 2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
- 3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

2. ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

- 1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165) (บรรดศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล)

การมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดี

หลักธรรมทศพิธราชธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ทศพิธราชธรรม 10 ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรม หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมเป็นประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กรก็พึงใช้หลักธรรมทศพิธราชธรรมยังเป็นจริยาวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง มี 10 ประการ หลักธรรมนี้สามารถนำมาให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองได้

1) ทาน คือ การให้ กษัตริย์ผู้ปกครองพึงปฏิบัติคือการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าที่อยู่ใต้ปกครอง เสียสละสิ่งของ และน้ำใจให้แก่ผู้อื่น กษัตริย์ผู้ใจกว้างที่เล็งเห็นความสำคัญของความเป็นอยู่ในชีวิตประชาชน เมื่อใดที่มีผู้ปฏิบัติงานได้ดีก็พระราชทานของกำนัลเป็นกำลังใจ และยังมีพระราชโองการมากมายออกมาเพื่อช่วยเหลือราษฎรอยู่เสมอ รวมถึงการแจกจ่ายสิ่งของตามโอกาส ตลอดจนการให้ทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนของพระองค์ได้รับการเรียนรู้เพื่อกลับมาพัฒนาประเทศบ้านเมืองต่อไป ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของและธรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ทานกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การเสียสละทรัพย์สินและสิ่งของแล้ว ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่ผู้อื่นด้วย ในการแสดงออกถึงหลักประชาธิปไตย หลักความเสมอภาค

2) ศีล คือ การตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี ทั้งกาย วาจา และใจ กษัตริย์ผู้เคร่งในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ที่ไม่เคยบกพร่องในเรื่องการทํานุบำรุงศาสนา การปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงามของบ้านเมืองอยู่เสมอ ตลอดจนการปกครองบ้านเมืองที่ไม่เคยใช้อำนาจของพระองค์เพื่อยุ่เหนือการปกครอง มีแต่ทรงงานเพื่อนำพาประเทศชาติให้ไปในทิศทางที่ดี จึงส่งผลให้รัชกาลที่ 9 ได้เป็นกษัตริย์ที่เปรียบเสมือนจุดยึดเหนี่ยวในใจของปวงชนทุกคน และยังเป็นต้นแบบอันดีให้ปฏิบัติตามด้วย ศีล การสำรวมระวังรักษาพฤติกรรมทางกายวาจาและใจให้ถูกต้องเรียบร้อย สามารถทำตนแบบอย่างและเป็นที่เคารพนับถือแก่คนทั่วไปโดยไม่มีข้อยกเว้น และไม่ทำตัวเหนือกฎหมาย เพราะมีอำนาจ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ศีลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา และใจ ให้ปราศจากโทษ ทั้งในการปกครองอันได้แก่ กฎหมายและนิติราชประเพณี และในทางศาสนา

3) บริจาค คือ การบริจาคคือการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความที่รัชกาลที่ 9 ทรงยึดถือประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลักก่อนประโยชน์ส่วนตนเสมอ

พระราชกรณียกิจที่ทรงทำเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ให้ประชาชนของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่หน่วยงานหลายภาคส่วนให้นำไปพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านบำรุงศาสนา ด้านการแพทย์ต่าง ๆ ตลอดจนการบริจาคที่ดินส่วนพระองค์ให้แก่ราษฎรเพื่อใช้ทำกินด้วยเช่นกัน บริจาคกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การเสียสละความสุขสบายส่วนตัว การเข้าร่วมกิจกรรมโดยจิตสาธารณะหรือจิตอาสา

4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง หรือซื่อสัตย์ต่อประชาชน กษัตริย์ผู้ปกครองที่ดีจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและมั่นคงให้แก่ประชาชน รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยมาตลอด นั่นเพราะทรงเป็นกษัตริย์ที่ทำมากกว่าพูด พระองค์แสดงออกถึงความจริงใจผ่านพระราชกรณียกิจมากมายที่ตั้งใจทำเพื่อประชาชนของพระองค์จริง ๆ คำพูดที่ทรงตรัสไว้ในวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษกได้รับสั่งไว้ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ยังเป็นพระราชดำรัสที่ตราตรึงในใจชาวไทยทุกคนมาจนถึงทุกวันนี้ อาชวะ ความซื่อสัตย์สุจริต บอกความจริงแก่ประชาชน ไม่ฉ้อฉลหลอกลวง ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน อาชวะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความซื่อตรง ในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

5) มัทวะ คือ ความอ่อนโยน หมายถึง การแสดงออกอย่างนุ่มนวล ปฏิบัติตนให้ความเคารพต่อผู้สูงกว่า เสมอกันและต่ำกว่าโดยไม่แบ่งแยก รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นกษัตริย์ที่ไม่เคยถือตนกับผู้อื่น ในข้อนี้ได้บ่งบอกชัดเจนถึงความอ่อนโยนที่แสดงออกต่อคนทุกชนชั้นโดยไม่แบ่งแยกแม้ว่าศักดิ์ของพระองค์จะเป็นถึงกษัตริย์ก็ตาม มัทวะ ความอ่อนโยนในการกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ก็ทำไปโดยความเห็นอกเห็นใจ สุภาพเรียบร้อย ไม่เย่อหยิ่งหลงตัวเอง มัทวะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพในเหตุผลที่ควร มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสและอ่อนโยนต่อบุคคลที่ เสมอกันและต่ำกว่า เน้นประโยชน์รวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักสำคัญ

6) ตบะ คือ หมายถึง การข่มกิเลสในใจตนเอง รวมถึงการต้องทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับความต้องการของตัวเองด้วย เมื่อเป็นกษัตริย์แล้วจะคิดถึงแต่ตนเองไม่ได้ อาจจะมีหลายครั้งที่ต้องทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ พระราชกรณียกิจมากมายของรัชกาลที่ 9 งานที่ทรงทำมาตลอดเป็นสิ่งที่เกินคำว่าหน้าที่ไปแล้ว เพราะท่านมองว่านี่ไม่ใช่งาน แต่นี่คือสิ่งที่ท่านต้องทำเพื่อประเทศชาติเพื่อประชาชนของพระองค์ทั้ง ๆ ที่ในบางวันพระองค์อาจจะไม่อยากทำ แต่เพราะทรงคิดถึงผู้อื่นอยู่เสมอว่าถ้าท่านไม่ทำ ใครจะเป็นคนทำ นี่จึงเป็นหลักธรรมอีกข้อที่เด่นชัดที่สุด ตบะ ความเพียรเพา

กิเลส ไม่หลงระเหิรไปกับคำสรรเสริญเยินยอและความสำคัญที่มาพร้อมกับอำนาจวาสนาจนลืมนึกปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ตบะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยปราศจากความเกียจคร้าน ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

7) อักโกระ คือ ความไม่โกรธ ในสถานการณ์ที่ควรเก็บอารมณ์โกรธก็รักษาพระอาการไว้ได้ดี เราจึงมักไม่ค่อยได้เห็นมุมที่พระองค์ท่านแสดงออกถึงความโกรธซึ่งต่าง ๆ ข้อนี้อีกข้อสำคัญที่กษัตริย์ผู้ปกครองควรทำ เพราะนอกจากจะเป็นมารยาทในการรักษากิริยาต่อผู้อื่นแล้ว การแสดงออกทุกอย่างที่คิดไม่เป็นผลดี หลายคนน่าจะรู้อยู่แล้วว่ารัชกาลที่ 9 ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีอารมณ์ขัน พระองค์ทรงรู้วิธีแก้ไขบรรยากาศให้ดีขึ้นด้วยอารมณ์ขันนั่นเอง อักโกระ ความไม่โกรธ ความเมตตาต่อคนทั่วไป ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความโกรธ ไม่ใช่อำนาจบาตรใหญ่ อักโกระกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่นแม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ตามเหตุผล

8) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน หมายถึงการไม่สร้างความทุกข์กายและใจให้แก่ผู้อื่น กษัตริย์ที่ดีย่อมต้องเป็นกษัตริย์ที่ประชาชนรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใต้ปกครอง อย่างที่ทุกคนรับรู้อยู่มาตลอดว่ารัชกาลที่ 9 เป็นผู้ทำให้แผ่นดินไทยมีความร่มเย็นมาโดยตลอด ทรงปกป้องทุกชีวิต โดยมีการพระราชทานอภัยโทษต่อนักโทษผู้สำนึก หรือแม้แต่การพระราชทานชีวิตแก่สัตว์เล็กใหญ่ เป็นการแสดงออกของผู้ที่ประพฤติดนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นอย่างแท้จริง อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน ความกรุณาต่อคนทั่วไป ไม่หาเรื่องกดขี่ข่มเหงหรือการลงอาญาโดยปราศจากเหตุผลสมควร สงสาร ห่วงใจเมื่อเห็นความทุกข์ของประชาชนและหาหนทางที่จะดับทุกข์ของพวกเขาเหล่านั้น อวิหิงสา กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ไม่บีบบังคับ ไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขา อาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

9) ขันติ คือ ความอดทนต่อสิ่งทั้งปวงที่มากระทบ ทั้งทางกาย วาจา และใจผู้มีขันติ มักจะเป็นคนที่สงบเสงี่ยมอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล ซึ่งรัชกาลที่ 9 ทรงแสดงให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่อดีตพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ผ่านเรื่องราวกดดันทั้งปวงมาได้ด้วยความมีขันติในตนเอง แสดงออกให้เห็นว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่สามารถจัดการความรู้สึกส่วนตัวได้เป็นอย่างดี ไม่ปล่อยให้ความโกรธหรืออารมณ์ต่าง ๆ มาครอบงำได้ ในช่วงเวลาที่บ้านเมืองไม่มั่นคงก็ยังคงทรงมุ่งมั่นปกป้องแผ่นดินอยู่ไม่ได้ทอดทิ้งประชาชนด้วยความกลัวใด ๆ แต่ทรงแสดงออกถึงความใส่ใจ

และรู้ทันทุกข่าวสารเพื่อเข้าไปแก้ไขได้อย่างทันท่วงทีเสมอมาเสมอมา ชันติ ความอดทนต่อสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่ต้องประสบพบเจอที่สามารถควบคุมกิริยาอาการให้นิ่งสงบอยู่ได้ ชันติกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การมีความอดทนต่อสิ่งทั้งปวง รักษาอาการกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย อดทนต่อตนหมู่มาก ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการ ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย ทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

10) อวิโรธนะ คือ ความหนักแน่น เที่ยงธรรม แน่นอนอยู่แล้วว่ากษัตริย์บ้านเมืองใดก็ตามที่ปฏิบัติตามข้อที่กษัตริย์พึงปฏิบัติครบถ้วน ย่อมสามารถเป็นเสาหลักที่แข็งแกร่งให้แก่บ้านเมืองได้เช่นกัน เพราะกษัตริย์พึงยึดถือความถูกต้องเป็นหลักมาก่อนความถูกต้อง รัชกาลที่ 9 เองก็ทรงเป็นกษัตริย์ผู้ปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องมาก่อนเสมอ ทรงไม่เลือกพื้นที่ทรงงาน แต่ทรงไปในทุก ๆ พื้นที่เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทรงตั้งใจแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และยังทรงดำเนินตามความตั้งใจนั้นอย่างเต็มตลอดอวิโรธนะ ความไม่เคลื่อนจากธรรม ความยึดมั่นในหลักการปกครอง หลักนิติธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยไม่ประพฤติปฏิบัติให้คลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากหลักการเหล่านั้น หลักธรรมทั้ง 10 ประการ คือ หลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม หรือหลักการบริหารบ้านเมืองให้เป็นไปโดยความสงบเรียบร้อย ด้วยหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอันเป็นประโยชน์แก่คนในชาติให้มีความสุขสมบูรณ์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อวิโรธนะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เที่ยงธรรมเป็นหลัก ไม่เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลาภสักการะใด ๆ ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นความพยายามมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการปฏิบัติของรัฐบาล การมีส่วนร่วมเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของประชาธิปไตย ด้านวิธีการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการผลักดันให้รัฐบาลตอบสนองต่อกลุ่มคน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีการทุกอย่างของสังคม บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื้อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักการดำรงชีวิตเพื่อสังคมขึ้นพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด และเป็นหลักการหรืออุดมการณ์ของนักปกครองที่ต้องปกครองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมซึ่งก็คือประชาชนภายในรัฐนั่นเอง

แนวโน้มของระบอบประชาธิปไตยซึ่งกำลังดำเนินไปในทุกวันนี้ การเพิ่มขึ้นของการให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของรัฐบาลกลายเป็นนิยามของประชาธิปไตย ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย หรือเป็นสิ่งที่ต้องกระทำก่อนการตัดสินใจของรัฐบาล รวมทั้ง ยังถือเป็นเงื่อนไขที่จะต้องจัดให้มีก่อนการพิจารณาให้ทุนในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศของธนาคารโลกและธนาคารอื่นในภูมิภาค นอกจากภาครัฐแล้ว บริษัทเอกชนจำนวนมากได้ดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเกี่ยวกับการหาที่ตั้งโครงการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม หรือการเยียวยาแก้ไขแก่ผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้โครงการที่จะจัดทำขึ้นได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวถึงจะเน้นหลักทศพิธราชธรรมในการดำเนินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยจุดมุ่งหมายคือการมีส่วนร่วมแบบสงบและได้หลักประชาธิปไตย ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือประชาชนมีอำนาจสูงสุด อาจใช้อำนาจทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กระบวนการของประชาธิปไตย คือ วิธีการปกครองซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียง ประชามติ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ และคณะ. (2554). *รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด .
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- วิกิซอร์ซ. (2562). *การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.th.wikisource.org/wiki/>.

การจัดการแรงงานต่างด้าวกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

Migrant workers management for Thai economic development

มนตรี พรมวัน¹

Montre Promwan

Received: June 8, 2019

Revised: August 21, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการแรงงานต่างด้าวและผลกระทบต่อไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐาน เช่น การเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร การประมงและการก่อสร้าง งานดังกล่าวแรงงานไทยไม่นิยมทำเพราะเป็นงานที่สกปรกเต็มไปด้วยฝุ่นและอันตราย รวมทั้งปริมาณแรงงานคนไทยมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าว การนำเข้าแรงงานต่างด้าวไม่เพียงแต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้นยังมีผลกระทบต่อประเทศที่เป็นปัญหาทางสังคม ระบบสาธารณสุข การเมืองระหว่างประเทศ ระบบประมาณและเศรษฐกิจมหภาคไทยมีมาตรการจัดการแรงงานที่มีทะเบียนคุมและควบคุมตรวจสอบตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นไม่เพียงพอควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะจัดการแบบสร้างสรรค์คือการให้การศึกษา ส่งเสริมภาคเอกชนพัฒนาแรงงานต่างด้าวให้เป็นแรงงานกึ่งฝีมือเพื่อเพิ่มผลิตภาพของกิจการเอกชนเอง รวมทั้งเพื่อรองรับกิจการของเอกชนที่ไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

คำสำคัญ : แรงงานต่างด้าว, การจัดการ, การพัฒนาเศรษฐกิจ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: oodood.montre@gmail.com, Tel. 085-0471225

Abstract

This article aims to study the management of migrant workers and their impact on Thai economic development. Especially the basic economic development such as agriculture, agro- industry, fisheries and construction. These works, Thai workers do not like to do because it is dirty, dusty and dangerous work Including the amount of Thai workers is not enough. For that reasons, it necessary to import foreign workers. Importing migrant workers is not only beneficial to economic development. Still affecting the country that is a social problem, public health system, International politics, budget and macroeconomic. Thailand has a measure to manage workers who have a registration and control examination according to the duties of government officials is not enough. It is strongly advised that the government manage creatively is education, promote the private sector to develop migrant workers to be semi-skilled labor in order to increase the productivity of the private sector. Including to support private business that will invests in neighboring countries.

Keywords: Migrant, Workers, Management, Economic development

บทนำ

โดยทั่วไปการพัฒนาประเทศจะพูดถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาเศรษฐกิจถือว่าการพัฒนาประเทศนั่นเอง ประเทศมีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนและการผลิตเพื่อการค้าผ่านกลไกการผลิตของภาคเอกชนและภาคประชาชนผู้ประกอบการ โดยมีปัจจัยการผลิตได้แก่แรงงาน (Labour) ทุน (Capital) และที่ดิน (Land) การพัฒนาเศรษฐกิจไทยเติบโตจนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองรองจากอินโดนีเซีย ปฏิเสธมิได้ว่าปัจจัยสำคัญในการการพัฒนาเศรษฐกิจคือแรงงานที่ผ่านมามีปริมาณแรงงานมากพอและค่าแรงต่ำ จึงเป็นข้อได้เปรียบในการลงผลิต นั้นเป็นภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจในอดีต ปัจจุบันโครงสร้างแรงงานไทยไม่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องปริมาณแรงงาน (Labour Supply) ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน อันเป็นผลมาจากประชากรมีอัตราการเกิดในขณะที่ต้องการแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ (Unskilled & Semi Skilled Labour) (Newstrom & Davis, 1993) ยังมีความจำเป็นอยู่สำหรับภาคการผลิตพื้นฐานที่เป็นอุตสาหกรรมอุปโภคบริโภค

ทั่วไป ภาคการเกษตรและการประมงรวมทั้งภาคก่อสร้างยังต้องการแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือ จึงต้องนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันการนำเข้าแรงงานอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมาเป็นลูกโซ่ (Spillover Effects) ต่อสังคมวิทยา การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม (Birkland, 2011) ทั้งระยะสั้นและระยะยาว (Nakamura, 1987) การที่ไทยนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพื่อเติมเต็มและทดแทนแรงงานไทย ควรที่ศึกษาความเป็นมาและปัญหาพัฒนาการเศรษฐกิจรวมทั้งความหมายของแรงงานต่างด้าว บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการแรงงานต่างด้าวและผลกระทบต่อไทยในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความเป็นมาและปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีรากฐานจากการเกษตรและไทยรับอิทธิพลการพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบฉบับตะวันตกที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าแบบทุนนิยมเสรีเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศนับแต่ไทยลงนามในสนธิสัญญาเบาริ่ง (พ.ศ.2398) แนวคิดทุนนิยมเสรีเป็นการเปิดกว้างให้เอกชนสามารถค้าขายและลงทุนในประเทศไทยได้อย่างเสรี (ชัย เรืองศิลป์, 2541) ซึ่งก่อนหน้านี้เอกชนทำการค้าไม่ได้ เนื่องการค้าขายเป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์เพื่อให้เข้าใจการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีความเป็นมาอย่างไร ควรที่ศึกษาภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของการพัฒนาซึ่งสามารถแบ่งออกได้สี่ช่วงดังนี้

ช่วงแรกนับแต่ลงนามสนธิสัญญาเบาริ่งถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482 – 2488) ไทยส่งสินค้าทางการเกษตรเช่น ข้าว ยาง และไม้จากป่า ดีบุก ฯลฯ ในขณะที่สินค้านำเข้าเช่น ผ้า น้ำตาล สินค้าอุปโภคบริโภคที่เป็นผลจากโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2527)

ช่วงที่สองนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 อาชีพหลักของไทยยังเป็นการทำนา แต่ก็มีการลงทุนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของการพัฒนาประเทศเช่นโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ โรงงานทอผ้า โรงงานฟอกหนัง โรงงานกระสุนดินดำ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจที่รัฐบาลส่งคนของตนเองไปบริหาร

ช่วงที่สามตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยยังตกอยู่ภายใต้การลงทุนของคนจีน และตะวันตก ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจได้ดึงดูดคนจากภาคเกษตรเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมโรงงาน แต่ยังเป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ประกอบกับไทยประสบผลสำเร็จในนโยบายการวางแผนครอบครัวเพื่อควบคุมประชากรมิให้

เพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ทรัพยากรมีจำกัด ข้อเท็จจริงพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาแรงงานมีบทบาทสำคัญ

ช่วงที่สี่หลังปี พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบันโดยมองไปยังอนาคตมีการพัฒนาเศรษฐกิจแม้ จะเน้นอุตสาหกรรมหนักเพื่อการส่งออก เช่นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรม อิเลคทรอนิกส์ ฯลฯ ก็ยังต้องใช้แรงงานอยู่ดีแต่เป็นความต้องการแรงงานที่มีความรู้มากขึ้น (Knowledge Workers)

แม้ว่าไทยคาดหวังจะพัฒนาเศรษฐกิจใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่อุตสาหกรรมอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ของประเทศยังต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการก่อสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจไทยจึงมีสองลักษณะที่ต้องดำเนินการควบคู่กันซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากนี้กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนถึงหนึ่งในสามของประชากรซึ่งไม่ต่ำกว่า 25 ล้านคน (ร้อยละ 38.14 ของจำนวนประชากรราว 67 ล้านคน) (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559) แม้ไทยมีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ 15-59 ปีขึ้นไป มีจำนวน 43.04 ล้านคน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 66.23 ล้านคน (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561) แต่ยังขาดแคลนและมีแนวโน้มขาดแคลนเพิ่มขึ้นเนื่องจากอัตราการเกิดของประชากรลดลง ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในอุตสาหกรรมพื้นฐาน การเกษตรและงานก่อสร้าง อีกลักษณะหนึ่งเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นก้าวหน้ามีข้อสังเกตประการหนึ่งคือแม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะใช้เทคโนโลยีขั้นก้าวหน้าเพียงใดก็ตามยังต้องอาศัยปัจจัยการผลิตที่เป็นแรงงาน (Labour) เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิตทั้งในระดับอุตสาหกรรมพื้นฐานและอุตสาหกรรมหนัก ปัจจัยแรงงานยังมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ปัจจุบันแรงงานมิใช่ปัจจัยที่ไทยจะได้เปรียบในการพัฒนาเศรษฐกิจอีกต่อไปปัญหาที่ไทยต้องเผชิญนับแต่ทศวรรษที่ผ่านมาและแนวโน้มปริมาณแรงงานจะไม่เพียงพอต่อระบบการผลิตของประเทศเนื่องจากอัตราการเกิดของประชาชนลดลงอย่างต่อเนื่อง และยังมีแนวโน้มลดลงเสียอีก

ความสำคัญของแรงงานต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ (National Development) แม้ว่าเป็นส่วนหนึ่งแต่ก็เป็นส่วนที่สำคัญ ดังที่ไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแผนมีวัตถุประสงค์การพัฒนาครอบคลุมถึงทั้งด้านเศรษฐกิจ (economic) สังคม (Social) และการเมือง (Political) โดยทั่วไปมีการรับรู้กันว่าการพัฒนาประเทศจะศึกษาได้จากแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นครอบคลุมการพัฒนาในหลายมิติ ถ้าพิจารณาในเชิงการผลิตของระบบเศรษฐกิจไทยได้จำแนกตามรายผลิตภัณฑ์แบ่งได้เป็น 2 ภาคคือภาคการเกษตร และภาคนอกการเกษตร ภาคเกษตรประกอบด้วยการผลิตจากการเกษตร การป่าไม้ และการประมง และภาคนอกการเกษตร ประกอบด้วยการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน การผลิตไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ การจัดหา น้ำ การจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล การก่อสร้าง การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์ กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ การศึกษา กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์ ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ กิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ และกิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล เป็นต้น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบและบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวคือการพัฒนาประเทศนั่นเอง

องค์การสหประชาชาติ (UN, 1971) ให้ความหมายการพัฒนาประเทศให้พิจารณาองค์ประกอบที่เป็นเรื่องของการพัฒนาประเทศได้แก่ การสร้างมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรอย่างเท่าเทียมกัน (Equal living standard for all) การแบ่งปันผลกำไรจากการพัฒนาประเทศ หรือการกระจายความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียมกัน (Equal share of all in profit) การกระจายรายได้ และทุน การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การสาธารณสุข ระบบสวัสดิการสังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะเห็นว่าการพัฒนาประเทศจะถือเอาการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะทำให้รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้น (Gross domestic product; GDP per capita) เมื่อพิจารณาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจไทยยังคงกระจุกอยู่กับคนกลุ่มน้อยส่วนบน ลักษณะเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ได้มาตรฐาน การพัฒนาประเทศที่ได้มาตรฐานต้องสะท้อนให้เห็นว่ารายได้ต่อหัวประชาชนเพิ่มจริง รายได้ต่อหัวที่เพิ่มขึ้นควรสะท้อนถึงรายได้ที่ประชาชนได้รับจริง มิใช่ในลักษณะภาพรวมเพิ่มขึ้นในเชิงตัวเลขการที่ประชาชนมีรายต่อหัวเพิ่มขึ้นจะส่งผลถึงการมีกำลังซื้อที่เพิ่มขึ้น และเป็นการแสดงความเจริญของประเทศสามารถที่จะประเมินได้จากการที่ประชาชนมีอาหารกินอุดมเพียงพอและถูกสุขลักษณะ การสาธารณสุขมีมาตรฐานสูงขึ้น ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนในสังคมได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเท่าเทียมกัน ฯลฯ

ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงกินความทั้งการพัฒนาในเชิงธุรกิจการพาณิชย์ การเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวิทยา บางครั้งกินความถึงความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลกด้วย (International Competition) ไทยเองได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาประเทศจึงได้มีการวางแผนพัฒนาประเทศในรูปแบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าทศวรรษ โดยมีการวางแผนพัฒนาฯ คราวละ 4 ปี (ยกเว้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 มีระยะห้าปี) มาแล้วถึง 12 ฉบับนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึงฉบับปัจจุบันฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ปัจจุบันรัฐบาลเห็นว่าการพัฒนาประเทศควรวางแผนระยะยาว จึงได้วางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เมื่อพิจารณาความเป็นจริงทางเศรษฐกิจของ 'ไทยมีสองส่วนที่ต้องพัฒนาไปพร้อมกันคือส่วนที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีที่รัฐบาลมุ่งยกระดับประเทศให้พ้นกับดักรายได้ปานกลาง อีกส่วนหนึ่งอุตสาหกรรมพื้นฐานยังต้องอาศัยแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ และพบว่าอุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยอยู่ในภาวะขาดแคลนแรงงานอย่างหนัก ในขณะที่หลักการพัฒนาเศรษฐกิจต้องอาศัยปัจจัยการผลิต แรงงาน (Labour) แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ถ้าพิจารณาให้ดีแรงงานมิใช่เป็นเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น แรงงานยังเป็นผู้บริโภคจำนวนมากที่สร้างกำลังซื้อในระบบเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง อันเป็นกลไกในการกระตุ้นให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้น ในระบบการผลิตของไทยยังต้องการแรงงานไร้ฝีมือ (Unskill Labour) โดยเฉพาะในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรในหลายผลิตภัณฑ์ เช่น งานก่อสร้าง การขายปลีก กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล และโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหาร เป็นต้น งานในส่วนนี้คนไทยไม่นิยมทำและมีปริมาณแรงงานไม่พอกับความต้องการของตลาด

การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาโดยใช้ปัจจัยแรงงานเป็นตัวขับเคลื่อน และใช้เป็นปัจจัยจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุน ด้วยมาตรการแรงงานราคาถูก ในอดีตแนวคิดนี้ใช้ได้ผล แต่ปัจจุบันไม่ได้ผลแล้วเนื่องจากปริมาณแรงงานที่ป้อนสู่ตลาดแรงงานหดหายไปมาก หากย้อนกลับไปปี พ.ศ. 2536 ประชากรไทยมีอัตราการเกิดเพิ่มปีละ 1 ล้านคน แต่ในปี พ.ศ. 2560 ประชากรไทยเกิดประมาณ 7 แสนคน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2561) ทำให้แรงงานในระบบขาดหายไปปีละไม่ต่ำกว่า 3 แสนคน ในขณะที่ยังมีความต้องการขยายการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ถ้ามองไปในระยะยาวปัญหาการขาดแคลนแรงงานยิ่งทวีความรุนแรง อัตราการเกิดของประชากรมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้แรงงานที่เป็นพลเมืองไทยเข้าสู่ระบบการผลิตของประเทศลดลงในขณะที่ไทยต้องการขยายการลงทุนที่มีเป้าหมายเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตให้พ้นกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางอาจเป็นไปได้ค่อนข้างยาก นอกจากขาดแรงงานในเชิงปริมาณแล้วยังขาดแคลนแรงงานคุณภาพที่มีความรู้และ

ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจไทยไม่อาจจะยกเลิกหรือยุติการผลิตในภาคการเกษตร ประมง และอุตสาหกรรมพื้นฐานได้เนื่องจากเกี่ยวข้องกับประชาชนในระดับรากหญ้า

การพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมที่ใช้ทักษะทางเทคโนโลยีต้องใช้เวลาในการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจะเห็นว่าการจัดการแรงงานที่มีทักษะสูงยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการดังที่กล่าวข้างต้น ในขณะที่เดียวกันไทยยังต้องใช้แรงงานในอุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศจึงจำเป็นต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าว การนำเข้าแรงงานเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอาจไม่ยั่งยืนหากประเทศเพื่อนบ้านมีการพัฒนาเศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นจะกลับประเทศ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันไทยยังได้ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในไทยในลักษณะชั่วคราวส่วนระยะยาวเป็นปัญหาใหญ่ที่ไทยจะต้องเผชิญในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า หากไทยไม่มีนโยบายชัดเจนและมาตรการในการจัดการแรงงานต่างด้าวที่ดีพอ อาจสร้างผลกระทบแก่การพัฒนาประเทศในหลายด้าน

แรงงานต่างด้าวและแนวโน้มตลาดแรงงานไทย

การที่ไทยต้องการพัฒนาเศรษฐกิจเติบโตมุ่งหมายให้มีความมั่นคงพึ่งพาการเป็นประเทศรายได้ปานกลางนั้น จึงมีความต้องการแรงงานทั้งที่มีฝีมือและมีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี แต่ในขั้นก่อนไปสู่จุดหมายที่คาดหวัง ไทยยังต้องการแรงงานที่ไร้ทักษะสำหรับอุตสาหกรรมพื้นฐาน การเกษตรและก่อสร้างผู้เขียนเห็นว่าความเข้าใจความหมายของแรงงานและแรงงานที่นำเข้าตรงกันจะทำให้เห็นถึงความจำเป็นและบทบาทของแรงงานต่างด้าวได้ชัดเจนขึ้น

แรงงานเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านการบริหารจัดการจนทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติตามพจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ประชากรในวัยทำงาน ไม่รวมถึงคนพิการ คนวิกลจริต นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน นักบวช ทหาร ผู้ต้องขังและผู้ประกอบกิจการเพื่อหากำไร ความสามารถในการทำงานเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ แร ง ง า น ต่างด้าวเป็นบุคคลผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เข้ามาทำงานโดยใช้กำลังกายหรือความรู้ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใดหรือไม่ก็ตาม หรือหมายถึงบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยแต่ได้เดินทางมาทำงานในประเทศไทย เพื่อวัตถุประสงค์ผลตอบแทนเป็นค่าจ้างหรือประโยชน์อื่นใด (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) การขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตดังกล่าวข้างต้นจึงต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านพม่า ลาว และกัมพูชารวมทั้งแรงงานจากประเทศอื่นแต่มีจำนวนไม่มาก เช่น ญี่ปุ่นเข้ามาทำงานในฐานะที่มาดูแลกิจการของตน

ที่มาลงทุนในไทย หากมองผิวเผินอาจมองว่าแรงงานต่างด้าวเหล่านั้นรับจ้างทำงานในไทยแล้วส่งเงินกลับไปยังประเทศของตน ทำให้ไทยเสียดุลบริการ ความเข้าใจเช่นนี้ไม่ถูกต้องทั้งหมด เพราะแรงงานต่างด้าวมีคุณค่าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยหากขาดแรงงานต่างด้าวจะทำให้อุตสาหกรรมพื้นฐานของไทยไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเกษตร การก่อสร้าง และการประมง กิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องล้มเลิกปิดกิจการ ผลที่ตามมาจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอีกหลายสิบล้านคนที่ยังต้องพึ่งพาผลิตภัณฑ์และรายได้จากจากอุตสาหกรรมดังกล่าวและไทยมีการจัดการแรงงานต่างด้าวโดยการกำกับดูแลตามที่มีการจัดระเบียบในรูปแบบของการจดทะเบียน และไล่จับแรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในไทย ควรที่ไทยจะมีมาตรการจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง

การพัฒนาเศรษฐกิจไทยแม้มุ่งหมายนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อยกระดับการพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (New Industry) ที่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมไฮเทคที่ใช้ความสามารถของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือหุ่นยนต์ (Robot) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในความเป็นจริงแม้เทคโนโลยีจะก้าวหน้าเพียงใดแต่ไม่สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ทั้งหมด เนื่องจากเทคโนโลยีไม่มีจิตวิญญาณ คิดแทนมนุษย์ไม่ได้ ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีใดก็ตามต้องอาศัยแรงงานคนคิดคนจัดการทั้งสิ้นและความจริงที่พบอีกคือระบบเศรษฐกิจไทยมีสองลักษณะภาพของการผลิต คือ ภาพหนึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับภาคเกษตร อุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมอาหาร และอาหารแช่แข็ง อุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องใช้แรงงาน ลักษณะงานสกปรกเต็มไปด้วยฝุ่น และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งแรงงานไทยไม่นิยมทำ อีกภาพหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงต้องใช้แรงงานที่มีความรู้ แรงงานทั้งระบบข้อมูลเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 มีประมาณ 38 ล้านคนที่ทำหน้าที่ผลิตให้กับระบบเศรษฐกิจไทย ปริมาณแรงงานที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานและไทยเองก็ตระหนักรู้ว่าการพัฒนาประเทศในยุคการแข่งขันรุนแรงไร้พรมแดนที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจจึงวางแผนยกระดับความสามารถในการผลิตที่ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้าเป็นฐานในการพัฒนาด้วยเข้าใจว่ามีทางนี้ทางเดียวที่จะทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ และไทยก็รู้ว่าแรงงานที่มีความรู้ด้านนี้มีไม่เพียงพอ และไม่สามารถที่พัฒนาแรงงานเหล่านี้ได้ใช้ในทันทีเพราะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา การที่จะทำให้ไทยพัฒนาประเทศได้สำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้าทำหน้าที่แทนคน แต่ไม่ถนัดนักเนื่องจากการพัฒนากำลังคนไม่ทันกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ปัญหาเก่ายังแก้ไขไม่สำเร็จ ยังมีอุปสรรคใหญ่หลวงที่ส่งผลต่อ

การพัฒนาประเทศคือ การขาดแรงงานที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ S&T จำนวนมาก ส่วนแรงงานที่มีอยู่กลายเป็นแรงงานส่วนเกินในระดับปริญญาตรีจำนวนมาก ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี เพราะที่ผ่านมามีไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่าที่ควรจะเป็น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2017) หากมองภาพแรงงานในตลาดขยายกว้างออกไป ยังมีแรงงานอีกส่วนหนึ่งที่เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในภาคการเกษตร ประมง ก่อสร้าง และอุตสาหกรรมอาหาร ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานที่ยังใช้แรงงานเป็นหลักจึงต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวจากข้อมูลของทางราชการพบว่าแรงงานต่างด้าวมียอดรวม 2 ล้านคนที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (กรมการจัดหางาน, 2561) แรงงานต่างด้าวอีกส่วนหนึ่งไม่ได้มีการจดทะเบียนที่เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในจังหวัดชายแดน โดยข้ามเขตแดนมารับจ้างรายวันทำงาน

แรงงานต่างด้าว: ผลกระทบต่อประเทศไทย

ปัจจุบันแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในไทยมีประมาณสองล้านกว่าคนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากความต้องการปริมาณแรงงานของระบบอุตสาหกรรมและระบบการผลิตของไทย ในขณะที่แรงงานที่เป็นพลเมืองไทยเข้าสู่ระบบตลาดมีแนวโน้มลดลง อันเป็นผลมาจากนโยบายการวางแผนครอบครัว และภาวะค่าครองชีพสูงทำให้ครอบครัวไม่ต้องการมีลูกมาก และเกินกำลังที่จะเลี้ยงดูให้มีคุณภาพได้ อย่างไรก็ดี แรงงานต่างด้าวแม้เข้ามาใช้แรงงานในระบบการผลิตของไทย และรัฐบาลยังไม่มีกำหนดนโยบายด้านแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจัง ที่วิเคราะห์ถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรม (Kraft & Furlong, 2010)

แม้ภาคเอกชนนำเข้าแรงงานต่างด้าว รัฐบาลก็มีความชอบธรรมและมีความจำเป็นต้องควบคุม ตรวจสอบด้วยเหตุผลหลายประการ ดังนี้

1) การเมือง (Political Reasons) การที่คนต่างชาติเข้ามาทำงานในไทยอาจก่อให้เกิดขบวนการที่ผิดกฎหมาย หรือเป็นอาชญากรรมที่แฝงมา หรือมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่จู่โจมสิทธิและหน้าที่บางอย่างที่อาจส่งกระทบต่อการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ

2) จริยธรรม แรงงานต่างด้าวที่เอกชนนำเข้ามาทำงานแม้มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ก็มีสถานะของความเป็นมนุษย์ชาติเหมือนกันควรได้รับการปฏิบัติในด้านสิทธิสวัสดิการแรงงานตามสมควรแก่ฐานะรูปแบบ

3) เศรษฐกิจและการตลาด (Kraft & Furlong, 2010) แรงงานต่างด้าวในทางเศรษฐศาสตร์ถือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และยังเป็นการเพิ่มกำลังซื้อภายในเนื่องจากแรงงานต้องมีการจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจำเป็นต้องแทรกแซงกำกับดูแลโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ฯลฯ ที่เกิดเป็นชุมชนของคนงานต่างด้าว อาจมีการตั้งขบวนการทางสังคมที่จะเรียกร้องสิทธิ หน้าที่บางอย่างที่กระทบต่อการเมืองการเมืองการปกครองของไทย แรงงานต่างด้าวถือว่ามาช่วยเติมเต็มปัจจัยการผลิตด้านแรงงานที่ไทยขาดแคลน และไทยไม่สามารถให้เลิกระบบการผลิตอุตสาหกรรมพื้นฐาน การเกษตร การประมง แล้วพัฒนาเฉพาะอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงอย่างเดียว เนื่องจากอุตสาหกรรมพื้นฐาน การเกษตรและประมง เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพของพลเมืองไทยมากกว่าหนึ่งในสามที่อยู่ในภาคการผลิตเหล่านั้น หากพิจารณาในมุมเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่งคือแรงงานต่างด้าวที่ได้รับค่าจ้างส่วนหนึ่งต้องใช้จับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค เท่ากับเป็นการเพิ่มกำลังซื้อตลาดภายใน กระตุ้นเศรษฐกิจเช่นกัน (Multiplier Effects) หากคำนวณในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจแรงงานต่างด้าวจำนวน 2 ล้านคน ใช้จ่ายเงินวันละ 100 บาทต่อคนเท่ากับมีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ 200 ล้านบาทต่อวัน ปีหนึ่งๆ คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 73,000 ล้านบาท จะเห็นว่าแรงงานต่างด้าวมีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่นกัน

ภาพที่ 1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย จำแนกตามสัญชาติ ปี 2558

ลำดับ	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร			
	ถูกกฎหมาย		ผิดกฎหมาย	
	สัญชาติ	จำนวน (คน)	สัญชาติ	จำนวน (คน)
1	เมียนมา	992,983	ไทยใหญ่	14,590
2	กัมพูชา	210,207	เมียนมา	3,624
3	ลาว	67,980	กระเหรี่ยง	2,982
4	ญี่ปุ่น	36,666	มอญ	1,122
5	จีน	18,821	ไทยลื้อ	1,084
รวม		1,326,657	รวม	23,402

หมายเหตุ : 1. แรงงานต่างด้าวหมายถึงคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติ

การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551.

2. การเข้าเมืองผิดกฎหมาย หมายถึงกลุ่มแรงงานไร้ทักษะ ประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อย และแรงงานหลบหนีเข้าเมือง 3 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา)ที่ได้รับอนุญาตผ่อนผันให้ทำงาน ตามมติคณะรัฐมนตรี กระทรวงแรงงาน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2561)

ดังกล่าวข้างต้นเป็นการมองผลกระทบในทางบวก หากมองผลกระทบในทางลบ การที่แรงงานต่างด้าว เป็นแรงงานไร้ฝีมือ การศึกษาไม่สูงซึ่งมีปริมาณมากถึง 2 ล้านคน อาจก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นปัญหาทางสังคม การเมืองระหว่างประเทศและเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

1) ระบบสาธารณสุข แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานไม่ได้ผ่านการตรวจโรคอาจเป็นพาหะของโรคที่จะระบาดในไทย ทำให้ไทยต้องมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดโรคเหล่านั้นส่งผลทำให้หลายหน่วยงานของรัฐต้องเตรียมและเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาล อุปกรณ์ทางการแพทย์ โดยต้องใช้งบประมาณในส่วนนี้เพิ่มขึ้น

2) ด้านสังคม การที่แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในไทยมากขึ้นจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น การแต่งงานระหว่างคนต่างด้าวและคนไทย ปัญหาการให้สัญชาติไทยแก่บุตรที่เกิดในไทยโดยพ่อแม่เป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น เด็กเหล่านั้นไทยยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการให้การศึกษา

3) ปัญหาอาชญากรรม แรงงานต่างด้าวบางคนมีประวัติอาชญากรรมแล้วหนีเข้ามาทำงานในไทย หรือกรณีที่ก่ออาชญากรรมแล้วหนีการจับกุมกลับประเทศ ซึ่งกฎหมายไทยไม่สามารถจะใช้บังคับได้ในดินแดนอธิปไตยของประเทศเพื่อนบ้าน หรือแรงงานต่างด้าวมีการตั้งขบวนการในการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

4) ด้านงบประมาณรายจ่ายรัฐบาลใช้ข้อมูลจำนวนพลเมืองไทยเท่านั้นในการวางแผนพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค และสาธารณสุขการ เมื่อแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานมากจึงมีการใช้บริการสาธารณสุขปโภคเพิ่มขึ้น แต่รัฐบาลไทยไม่ได้พัฒนาระบบสาธารณสุขปโภครองรับกำลังแรงงานต่างด้าวทำให้มีผลกระทบต่อความพอเพียงบริการสาธารณะแก่พลเมืองไทยและต้องเพิ่มงบประมาณแก้ไขปัญหานี้ทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาว

5) ด้านความมั่นคงของชาติและความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีของประชาชน การที่แรงงานต่างด้าวหลายชาติเข้ามาทำงานในไทย อาจมีการตั้งชุมชนกลายเป็นชนกลุ่มน้อย ที่กลายเป็นอีกแหล่งที่ความเป็นอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่มีภาษา วัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อ

ของตนเอง อาจมีความขัดแย้งกับชุมชนคนไทย และหากให้ตั้งรกรากอยู่นาน อาจสร้างอำนาจ ต่อรอง เรียกร้องสิทธิพิเศษตามมา

6) การเมืองระหว่างประเทศ แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในไทยแต่สถานภาพ ความเป็นพลเมืองของประเทศต้นทางที่มายังมีครบถ้วนสมบูรณ์ รัฐบาลเขาถือว่าพลเมืองเขาที่เข้ามาทำงานในไทย เป็นการส่งออกแรงงานที่สามารถนำรายได้เข้าประเทศอย่างเป็นทางการ รัฐบาลเขาจึงให้ความสำคัญ ดังกรณีรัฐบาลพม่าเรียกร้องให้รัฐบาลไทยดูแลคนงานพม่า ให้มีสิทธิ ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ และสวัสดิการแรงงานเหมือนแรงงานคนไทย และเมื่อใดก็ตามที่ไทยต้องพึ่งพา แรงงานต่างด้าวมาก รัฐบาลต้นทางของแรงงานต่างด้าวยังต้องยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลไทย ร้องเรียนไปยังประเทศที่เจริญโดยเฉพาะประเทศที่เป็นตลาดสินค้าไทย เช่นสหรัฐอเมริกา กลุ่ม ประเทศยุโรป ฯลฯ ตำนานวิพากษ์ประเทศไทยมีการค้ามนุษย์ ละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

7) เศรษฐกิจมหภาคที่แรงงานต่างด้าวได้ผันตัวเองเป็นผู้ประกอบการค้าขายและ เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง งานบริการและเป็นผู้นำเข้าแรงงานสร้างเครือข่ายในทางธุรกิจ โดยการ แต่งงานกับคนไทยเพื่อให้สะดวกในการทำธุรกิจดังกล่าว การผันตัวเองเป็นผู้ประกอบการสามารถที่ จะนำส่งเงินไปให้พ่อแม่และญาติได้มากขึ้นกระทบต่อดุลการค้าและบริการในภาพใหญ่

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตและมุ่งหมายให้พ้นความเป็นประเทศ กำลังพัฒนา เพื่อให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงโดยไม่มีกรวางแผนที่ดีในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรที่อัตราการเกิดของประชากรยังมีสัดส่วนที่ไม่เพิ่มขึ้น คุณภาพประชากรที่จะรองรับ อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในขณะที่เดียวกันไทยไม่อาจจะทิ้งอุตสาหกรรมพื้นฐาน การ ก่อสร้างและอุตสาหกรรมเกษตร และดูเหมือนจะมีความต้องการแรงงานด้านนี้ในปริมาณที่ เพิ่มขึ้น จึงต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ไทยใช้งบประมาณเพิ่มในการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภค สาธารณูปการเพิ่มขึ้นในขณะที่คนไทยอีกกลุ่มหนึ่งมากกว่าสิบล้านคนยังมีสภาพ ยากจน หากมองผลกระทบในระยะยาวอาจสร้างความยุ่งยากซับซ้อนขึ้นไปอีก

การจัดการแรงงานต่างด้าว

ประเทศไทยโดยกระทรวงแรงงานมีแนวคิดในการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวในเชิง หน้าที่ตามแนวทาง Functional Area โดยมองว่าแต่ละจังหวัดจะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ ความ ต้องการและการใช้แรงงานแตกต่างกันในเรื่องที่พักอาศัย วิธีการคือพิจารณาตามสภาพพื้นที่เป็น อันดับแรก เนื่องจากง่ายที่จะจัดทำให้มีทะเบียนชื่อ ที่อยู่ ได้จากการจดทะเบียน วิธีการจัดการ แรงงานต่างด้าวเริ่มจากการจดทะเบียน แล้วขยายการควบคุมดูแล ไปเรื่องอื่น ๆ การศึกษา

สาธารณสุข การจ้างงาน สวัสดิการ การย้ายที่อยู่หลักแหล่งอาศัย โดยวางกรอบการจัดระเบียบในสามด้าน ได้แก่ 1) เศรษฐกิจ (อาชีพ/รายได้) 2) สังคม (การศึกษา/สาธารณสุข) และ 3) ความมั่นคง (ที่อยู่อาศัย/การปราบปราม/การเข้าเมือง จัดระเบียบแรงงานต่างด้าว การศึกษา สาธารณสุขและจัดเขตพื้นที่เฉพาะ (Zoning) ให้เป็นที่อยู่อาศัยให้กับแรงงานต่างด้าว (กระทรวงแรงงาน, 2017: ออนไลน์) ลักษณะการจัดการดังกล่าวเป็นการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวตามหน้าที่และเป็นลักษณะของการจัดการตามสถานการณ์

ถ้ามองผลกระทบระยะยาวหากแรงงานต่างด้าวกลับประเทศ เนื่องจากประเทศต้นทางประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของตน ไทยจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร นี่เป็นอีกประเด็นคำถามที่ไ้ตรงนี้ ที่นี้มาคิดว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในไทยมากกว่า 2 ล้านคนทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน อย่างน้อยในระยะเวลาสิบปีนับจากนี้ ไทยควรดำเนินการจัดการแรงงานต่างด้าวในทางสร้างสรรค์ ดังนี้

1) ให้การศึกษาแก่แรงงานต่างด้าว แรงงานต่างด้าวมามากจากประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับไทย เนื่องจากนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ควรเปิดโอกาสให้แรงงานเหล่านั้นบางคนสามารถเข้าศึกษาในระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยเปิด หรือมหาวิทยาลัยปิดที่มีความคล่องตัวที่จะเปิดสอนในวันหยุด หรือหลังเลิกงานของภาคเอกชน แรงงานต่างด้าวที่ได้รับการศึกษาจากไทยเมื่อกลับประเทศมีโอกาสที่จะเป็นผู้บริหารหรือทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศต้นทางสิ่งที่จะได้ประโยชน์ตามมาระยะยาวในแง่ของความมั่นคงในฐานะที่เป็นประเทศที่มีชายแดนติดกันเท่ากับเป็นการลดความขัดแย้ง หรือสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันในระยะยาว

2) การพัฒนาแรงงานต่างด้าวให้เป็นทุนมนุษย์สำหรับระบบอุตสาหกรรม กล่าวคือรัฐส่งเสริมให้เอกชนพัฒนาความรู้และทักษะแก่แรงงานต่างด้าว เพื่อรองรับการลงทุนของภาคเอกชนไทยที่เข้าไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือเอกชนที่เข้าไปลงทุนในเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า จะได้ใช้ประโยชน์จากแรงงานต่างด้าวเหล่านั้น

3) การพัฒนาแรงงานต่างด้าวให้เป็นแรงงานกึ่งไร้ฝีมือ (Semi-skill Labour) เพื่อสนองตอบระบบการผลิตของไทยเพื่อทดแทนแรงงานที่เป็นพลเมืองไทยมีปริมาณไม่เพียงพอสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Productivity) เพื่อประโยชน์ของกิจการเอกชนและระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ผู้บริหารประเทศและภาคเอกชนควรเปลี่ยนมุมมองว่าแรงงานต่างด้าวโดยภาพรวมแล้ว มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย รัฐโดยเฉพาะข้าราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานต่างด้าว

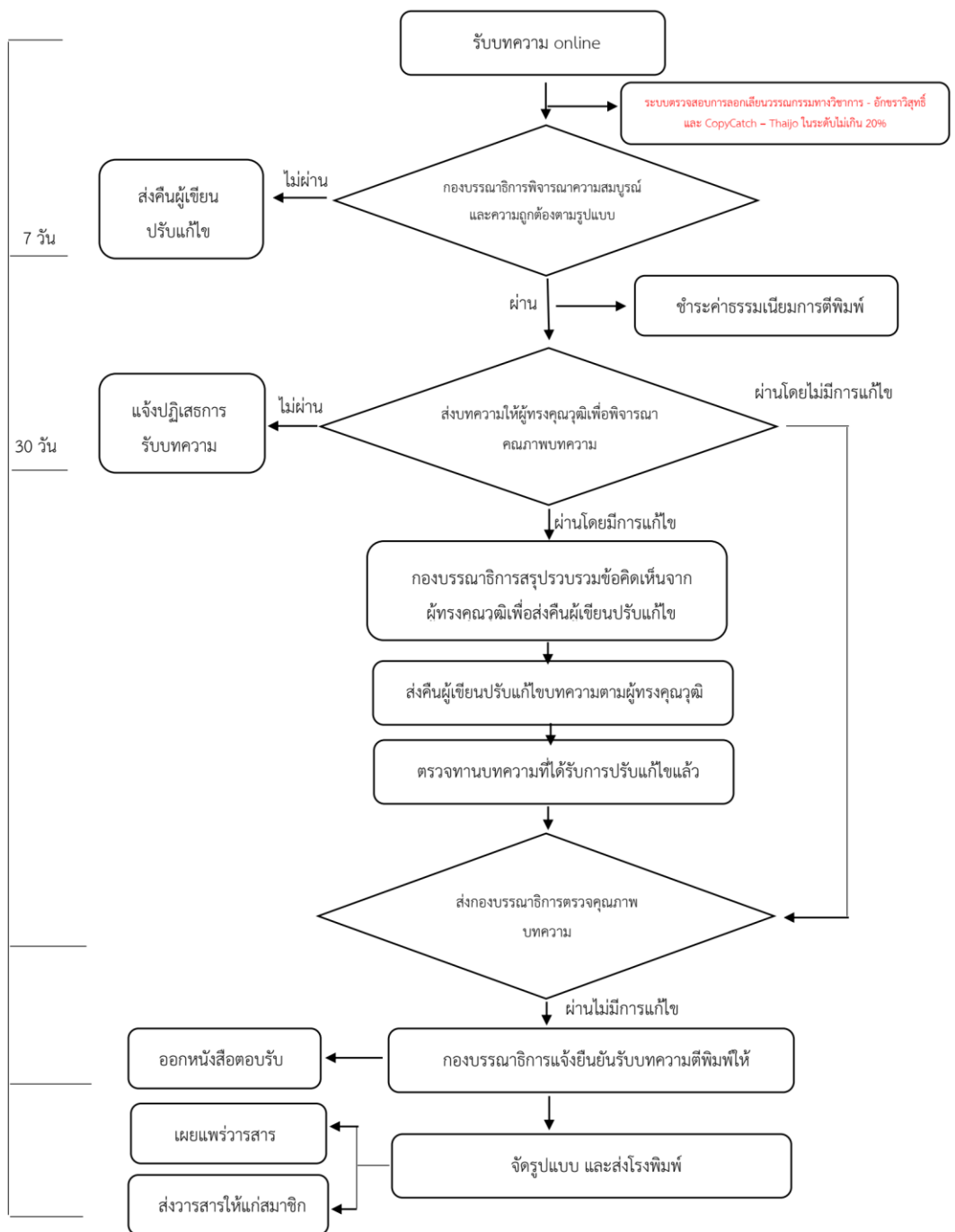
เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2561). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/98802fed607243_cb1c1afe_248b3d29eb.pdf.
- กระทรวงแรงงาน. (2017). ก.แรงงาน เผย 'แนวทาง 3 มิติ: จัดระเบียบแรงงานต่างด้าว. เข้าถึงได้จาก <http://www.mol.go.th/content/56343/1484931986>.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2527). *สรุปประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัย เรืองศิลป์. (2541). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๔๕๓ ด้านเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). *สารประชากรมหาวิทยาลัยมหิดล; ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2561*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/gazette.aspx>.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *จำนวนประชากรภาคการเกษตร ปี 2554-2558*. เข้าถึงได้จาก <http://www.agriinfo.doae.go.th/5year/general/54-58/farmer54-58.pdf>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2017). *อนาคตแรงงานไทยภายใต้เศรษฐกิจ 4.0*. เข้าถึงได้จาก <http://www.bltbangkok.com/article/info/48/255>.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). *จำนวนประชากร การเกิด และการตาย ทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2536 - 2560 รายปี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReportFinal.aspx?reportid=68&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=1>.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- Birkland, T. A. (2011). *An Introduction to the Policy Process : Theories, Concepts and Models of Public Policy Making*. New York: M.E.Sharpe.
- Kraft, M.E. & Furlong, S.R. (2010). *Public Policy*. (3rd ed). Washington D.C.: CQPress.
- Nakamura, R.T. (1987). The Textbook Policy Process and Implementation Research. *Policy Studies Journal*, 7(1).
- Newstrom, J.W. & Davis, K. (1993). *Organizational Behavior ; Human Behavior at Work*. (9th ed). New York: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิจัยวิชาการ

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน

วารสารวิจัยวิชาการ

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับผ่านทาง Online โดยแนบไฟล์ (Word) ของบทความต้นฉบับส่งมาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jra/> การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 วารสารวิจัยวิชาการตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนทางวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ข้อยุติ ข้อเสนอแนะและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยผู้เขียนค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น แล้ววิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล บทความวิชาการมีหลายลักษณะ เช่น บทความแสดงความคิดเห็นที่วิเคราะห์ผลงานใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญในสาขาวิชาของวารสารนั้น บทความจากบรรณาธิการที่แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บทความวิจารณ์ที่อาจเป็นการแสดงข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้งเชิงเหตุผลโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.1.2 บทความวิจัย (Research Article) หมายถึง บทความที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าใหม่ ๆ ทั้งในด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม โดยมีข้อมูลและเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ในศาสตร์สาขานั้นสามารถศึกษาในลักษณะเดียวกันและสามารถตัดสินใจได้ว่าบทความนั้นมีความสำคัญต่อสาขาวิชาเพียงใด บทความวิจัยมีลักษณะเด่นตรงที่เป็นการนำเสนอปัญหาที่ผู้เขียนได้ศึกษาหรือประเด็นที่ต้องการคำตอบ มีการกำหนดกรอบแนวคิด การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปปัญหาอย่างชัดเจน อันเป็นการสร้างฐานความรู้ที่มีคุณค่าทางวิชาการ

1.1.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระคุณค่า และคุณภาพของหนังสือ บทความ หรือผลงานด้านศิลปะ เช่น นิทรรศการทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชา และดุลยพินิจอันเหมาะสม

1.2 การตรวจสอบบทความ และพิสูจน์อักษร

วารสารวิจัยวิชาการได้กำหนดการตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ์) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์บทความมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2. การเตรียมบทความ

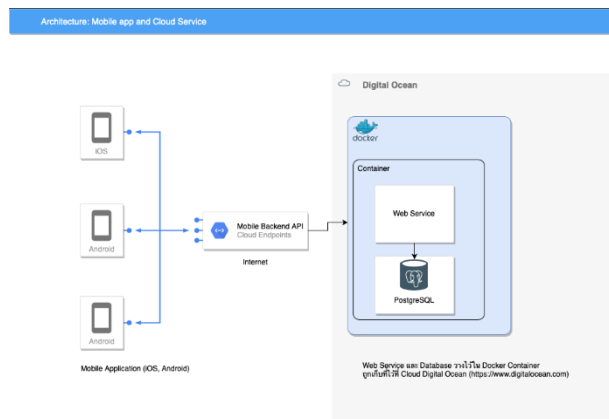
รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสารวิจัยวิชาการ ประกอบด้วย

2.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK)

2.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

2.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบ ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบด้วย ให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา ให้ระบุคำว่า “**ภาพที่**” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษใต้ภาพ และ “**ตารางที่**” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

ตัวอย่างการเขียน “**ภาพที่**”

ภาพที่ 1 โครงสร้างของการจัดเก็บข้อมูล

ตัวอย่างการเขียน "ตารางที่"

ตารางที่ 1 ตัวแปร ตัวชี้วัด และตัวชี้วัด สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปร	ดัชนี	ตัวชี้วัด
การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเชิง สร้างสรรค์	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้าม วัฒนธรรม (Reciprocating)	1. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน 2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม 3. ให้อินหลากหลายทักษะ หลากหลายวิธีคิดทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 4. ความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน 5. มีระบบเครือข่ายช่วยสนับสนุนการเรียนรู้
	การมีประสบการณ์ตรงใน พื้นที่ท่องเที่ยว (Experiencing)	1. ประสบการณ์การสัมผัสสัมผัส (ประสาทสัมผัส) 2. ประสบการณ์ทางอารมณ์ (ความรู้สึก) 3. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด) 4. ประสบการณ์ทางกายภาพ พฤติกรรม และวิถีชีวิต (การปฏิบัติ) 5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม (สังคม)
	การชื่นชมเข้าใจจิต วิญญาณของพื้นที่ (Appreciating)	1. เข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม 2. เข้าใจสภาพแวดล้อมของพื้นที่การท่องเที่ยว 3. มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตผลิตภัณฑ์ และประสบการณ์จริง 4. ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชน และวิถีชีวิต 5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจ ทำให้งดจำและเกิดความเข้าใจในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
	การเรียนรู้สิ่งใหม่ (Lifelong Education)	1. ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ (ความคิด) 2. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเอง 3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ 4. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม 5. การแสวงหาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว

2.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สันขนาดบีห้า (B5) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 14 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ยกเว้นหน้าแรก โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรม ระหว่าง 8-15 หน้า

2.5 การตั้งค่าน้ำกระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 0.5 นิ้ว

2.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

2.6.1 ชื่อบทความภาษาไทย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ

2.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.6.4 หัวข้อหลัก ใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา

2.6.5 หัวข้อย่อย ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา

2.6.6 เนื้อเรื่อง ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

2.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกชิดขวาน้ำกระดาษ

2.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ให้ครบทุกคน แต่ไม่เกิน 5 รูปหรือคน ใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ จัดชิดกันหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัย หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุกรมและกระทรวงที่สังกัด หากเป็นคณะสงฆ์ให้ระบุวัดและจังหวัด แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุบริษัทหรือองค์กรและจังหวัด ให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและคันด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและขึ้นบรรทัดใหม่เพื่อระบุ Corresponding author, e-mail:, Tel. ของผู้เขียนหลัก

2.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษ ควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ และคำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคันด้วยเครื่องหมาย (.)

2.10 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ตั้งระยะย่อหน้า 0.7” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 และหัวข้อย่อยถัดไปตั้งระยะย่อหน้า 1.1” หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 16 เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

3. ส่วนประกอบของบทความ

3.1 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.1.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การวิจัย หรือโจทย์วิจัย

3.1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์ การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

3.1.6 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอรูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย (ปรับปรุงและกำหนดใช้กับวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2563) เป็นต้นไป)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

3.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งหน้ากระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวหนา) ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)
ไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ (ขีดขวหน้ากระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า **บทความวิจัย/วิชาการนี้มีวัตถุประสงค์** (Objective) **วิธีดำเนินการวิจัย** (Methods) **ผลการวิจัย** (Results) **ผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด** หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมาย (.)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail:, Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์

1. เพื่อ TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

2. เพื่อ

3. เพื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

สรุปผลการวิจัย

เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ว่ามีความ

สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร เป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของใคร

เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่

นำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถนำเสนอ

รูปแบบของการเขียนความเรียง หรือโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

.....

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 3

ข้อเสนอแนะ

ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือคุณูปนิพนธ์)

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้
นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิง
ทั้งหมด

3.2 บทความวิชาการและบทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

3.2.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

3.2.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

3.2.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

3.2.4 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับโดยให้แยกออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้ชัดเจน เช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ หรือข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5
ด้านบนและด้านซ้าย 1.0 นิ้ว
ด้านล่างและด้านขวา 0.5 นิ้ว

วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย | 1

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวปกติ ขีดขวหน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวปกติ) ชื่อผู้เขียนหลัก¹, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2² และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)
ไม่ต้องระบุค่าน้ำหน้าชื่อ ขีดขวหน้ากระดาษ) ชื่อผู้เขียน, ผู้ร่วมเขียนคนที่ 2 และผู้ร่วมเขียนคนที่ 3 (ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรระบุว่า บทความวิจัย/วิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ (Objective) สรุปให้สั้นกะทัดรัด หรือไม่เกิน 300-350 คำ

คำสำคัญ: 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมาย (.)

Abstract (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ เขียนให้ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 Words

¹ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

² สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

³ สังกัด/หน่วยงานภาษาไทย: สังกัด/หน่วยงานภาษาอังกฤษ

Corresponding author, e-mail:, Tel. (ผู้เขียนหลัก)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ)

ย่อหน้า 0.7" หรือเริ่มพิมพ์ตัวอักษรที่ 9 TH SarabunPSK ขนาด 16 ปกติ

ควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

เนื้อเรื่อง

สามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แง่ข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

สรุปผล

การเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

เอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้

นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

4. การเขียนหนังสืออ้างอิง

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งนี้ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป รวมทั้งทัศนคติและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิจัยวิชาการถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนคติและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม การตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ (อักขราวิสุทธิ์) และการตรวจสอบการคัดลอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติ CopyCatch (Copyright, Academic Work and Thesis Checking System) โดยจะต้องมีระดับความซ้ำซ้อน ไม่เกิน 20%

1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้นโดย เว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย

5. การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทยประเภทพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงย่อ คัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บ คำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี หรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อ ในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เช่น ขุ.ชา. (บาลี) 27/87/53, ขุ.ชา. (ไทย) 27/87/87. และให้เขียนอ้างอิงไว้ท้ายบทความตามพระไตรปิฎกฉบับที่อ้างอิง

ถึง เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารวิจัยการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย | 1

คู่มือการอ้างอิงแบบ American Psychological Association 6th edition

อ้างอิงมาจาก Publication Manual of the American Psychological Association (American Psychological Association, 2010)

(สำหรับบทความตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ)

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์)	ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	(อัครเดช พรหมกัลป์, 2559) (Driscoll, M., 2002)	อัครเดช พรหมกัลป์. (2559). <i>ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์</i> . นครสวรรค์: นครสวรรค์ บรอดแคสต์ดิ้งซิสเต็ม. Driscoll, M. (2002). <i>Web-Based Training: creation e-learning experience</i> . (2 nd ed). San Francisco: John Wiley & Sons.
ผู้แต่ง 2 คน	(กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร, 2554) (Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. ,1977)	กาญจนา แก้วเทพ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. (2554). <i>การสื่อสาร ศาสนา กีฬา</i> . กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1977). <i>Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific</i> . New York : Cornell University.

2 | The Journal of Research and Academics, Graduate Programme, MCU Nakhonsawan Campus

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ผู้แต่ง 3-6 คน		ผู้แต่ง1./ผู้แต่ง2./และผู้แต่ง3./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์. กรณีที่ผู้แต่ง 6 คนหรือมากกว่า 6 คนขึ้นไปลงเฉพาะผู้แต่งคนแรกตามด้วยคำว่า et al. หรือ และคณะ
ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกัน แต่ต่างชื่อเรื่อง	(สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ก) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551 ข) กรณีภาษาต่างประเทศใช้ a, b ตามหลัง ค.ศ.	สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ก). <i>ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551 ข). <i>สังคมวิทยาองค์การ</i> . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
หนังสือแปล	(คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, ซีโอเตอร์, 2557)	คอตเลอร์, ฟิลิป และเลวิตต์, ซีโอเตอร์. (2557). <i>การบริหารการตลาด [Harvard business review on reinventing your marketing]</i> (ณัฐยา สันตะการผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท
การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างถึงใน)	(Bazzano, 2011 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) (Bennett, 2000 as cited in Stone, 2013)	วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). <i>กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษา: กรณีที่ค้นคว้าการศึกษาควรรชที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: ทัพวิสุทธิ. Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> . (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์, 2557) (Johnson, M. D., 2004)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต)./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา. อัครเดช พรหมกัลป์. (2557). การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย. Johnson, M. D. (2004). A methodology for determining engineering costs and their effects on the development of product families. (Dissertation Doctor of Philosophy. Mechanical Engineering Department of Mechanical Engineering). Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
รายงานการวิจัย	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2559)	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์. อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2559). การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุทกภัย. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา ลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
	(Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G., 2015)	Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through Third Grade. (Research Report). Nashville, TN: Vanderbilt University, Peabody Research Institute.
บทความวารสาร	(ชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์) (พระมหาสุติภัก อภินันโท (แหม ทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ, 2562, หน้า 1-17) (Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki, 2011, pp. 172-206).	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า. พระมหาสุติภัก อภินันโท (แหมทอง) และรัตติยา เหนืออำนาจ. (2562). การจัดการเครือข่าย วัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทาง วัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(3), 1-17. Ar, Ilker Murat and Birdogan Baki. (2011). Antecedents and performance impacts of product versus process innovation. <i>European Journal of Innovation Management</i> , 14(2), 172-206.
หนังสือพิมพ์	(ชื่อผู้แต่ง/ผู้เขียน/ปีที่พิมพ์) (สมหมาย จันทร์เรือง, 2559) (Erllich, 1994)	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า. สมหมาย จันทร์เรือง. (2559, 21 ธันวาคม). กฎมนเฑียรบาล. มติชน. น. 15. Erllich, R.S. (1994, June 28). Chain a paradise for counterfeit CDs. <i>Bangkok Post</i> , p. 4.

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
ราชกิจจานุเบกษา	(ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์) (พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559, 2559)	ชื่อพระราชบัญญัติ./ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/.../ตอนที่/.../หน้า... พระราชบัญญัติ มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. 2559. (2559, 29 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 38 ก, หน้า 39-48.
การสัมภาษณ์	(ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีพิมพ์, วัน เดือนที่สัมภาษณ์) (ปกาวี พงษ์จตุรา, 2562, 17 กุมภาพันธ์)	ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์, วัน เดือน./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ชื่อผู้สัมภาษณ์) ปกาวี พงษ์จตุรา. (2562, 17 กุมภาพันธ์). กระบวนการและเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าไม้. (นางสาวรัตติยา เหนืออำนาจ, ผู้สัมภาษณ์).
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์	(ชื่อผู้แต่ง./ปีที่จัดทำ) (กระทรวงพาณิชย์, 2559) (World Health Organization, 2014)	ผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์./ชื่อบทความ./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxxx (ใช้คำว่า เข้าถึงได้จากสำหรับเอกสารภาษาไทย และคำว่า Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) กระทรวงพาณิชย์. (2559). สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย. เข้าถึงได้จาก http://www2.ops3.moc.go.th World Health Organization. (2014). <i>Pneumonia</i> . Retrieved from http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs331/en/

รูปแบบ	การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
เอกสารการประชุมทางวิชาการ	(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า) (พระมหาสุชาติ อภิชาต, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์, 2561, น. 1892) (Soutar & Mazzarol, 1995, pp. 85-110)	ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ พระมหาสุชาติ อภิชาต, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคสุโขทัย. ใน <i>การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 INC2019</i> (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาลาญาลองกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. from [https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American Psychological Association \(APA\) 6th edition style Examples](https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/American Psychological Association (APA) 6th edition style Examples). from www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

5. ลิขสิทธิ์

เนื้อหาและข้อมูลในบทความที่ลงพิมพ์กับวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นข้อคิดเห็น และความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรงซึ่งกองบรรณาธิการวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย หรือร่วมรับผิดชอบใด ๆ บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารวิจัยวิชาการ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำทั้งหมดหรือส่วนหนึ่ง ส่วนใดไปเผยแพร่ต่อหรือเพื่อการกระทำการใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวารสารวิจัยวิชาการก่อนเท่านั้น

6. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิจัยวิชาการ” กรุณาติดต่อสำนักงานวารสารวิจัยวิชาการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เลขที่ 999 หมู่ 6 ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000 โทรศัพท์ 056-219999 โทรสาร 056-219998 E-mail journal.jra@gmail.com

8. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

9. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

หนังสือขอส่งบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย:

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ:

ชื่อผู้เขียน (ทุกคน): 1. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

2. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

3. ชื่อ-สกุล (ไทย)

(อังกฤษ)

E-mail Address:

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :

หมายเลขโทรศัพท์: E-mail Address:

ระบุประเภทของต้นฉบับ

☐ บทความทางวิชาการ (Academic Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐ บทความวิจัย (Research Article) จำนวนหน้าต่อบทความ

☐จำนวนหน้าต่อบทความ

คำรับรองของผู้เขียน: ผู้เขียนทุกคน ขอรับรองว่า

☒ บทความที่เสนอมานี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

☒ หากผู้เขียนต้องการถอนบทความไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้เขียนยินดีชดเชยค่าดำเนินการพิจารณาบทความ

☒ ผู้เขียนยินดีให้กองบรรณาธิการสรรหาผู้กลั่นกรองโดยอิสระ เพื่อพิจารณาบทความนี้ และสามารถตรวจแก้ไขบทความดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร

☒ ลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ตัดแปลง หรือนำออกโฆษณา ไม่ว่าในรูปลักษณะอย่างไรก็ดี เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ลายมือชื่อผู้เขียน (ทุกคน)

วันที่.....

☐ กองบรรณาธิการวารสารตรวจสอบความ
สมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับ

ลงชื่อ.....กองบรรณาธิการ
(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ ยินดีรับบทความเพื่อเสนอให้ Peer Review
พิจารณาก่อนการตอบรับให้ตีพิมพ์บทความลงวารสาร

ลงชื่อ.....
(.....)

ตำแหน่ง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบสมัครสมาชิก

ที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

กราบনมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารวิจัยวิชาการ

ข้าพเจ้า ชื่อ-ฉายา/นามสกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :.....

หมายเลขโทรศัพท์:E-mail Address:.....

มีความประสงค์จะขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิจัยวิชาการ

☐ สมาชิกประเภทรายปี 750 บาท (จำนวน 3 เล่ม)

☐ เล่มละ 250 บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ส่ง

☐ เงินสด

☐ ธนาณัติ สั่งจ่าย.....

☐

โปรดนำส่งวารสารวิจัยวิชาการ

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ..... เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ลงบัญชีแล้ว.....